D.0 -F]%(G.)

Die funksies van die SOAK kan
moontlik soos volg saamgevat word:
Â¢ Die versameling en ordening van

kennis oor ontwikkelingspoten-
siaal en -vraagstukke van die
streek, met die oog op die optimale
benutting van dit wat eie aan die
streek is, en die periodieke by-
werking daarvan veral wanneer ver-
anderde omstandighede dit nood-
saak.

Â® Om â\200\230n bydrae te maak tot formule-
ring en kodrdinering van streek-
ontwikkelingsprogramme en -pro-
jekte.

Â® Die identifisering van knelpunte
wat ontwikkeling in die streek
strem en die formulering van
moontlike oplossings.

Â¢ Die voorsiening van ontwikkelings-
advies aan die gemeenskap of win
enige belanghebbende instansie
wat daarvan gebruik wil maak, by-
voorbeeld deur die reÃ©l van plaas-
like byeenkcmste, ens.

Â® Die kweek van â\200\230n streekbewussyn
en -identiteit in samewerking met
die streekontwikkelingsvereni-
ings, met die oog op â\200\230n ontwikke-
ingsgeoriÃ©nteerdheid en die aan-
sporing van plaaslike inisiatief.

Â® Die algemene bekendstelling van
ontwikkelingsmoontlikhede.

Â® Oorlegpleging en kodrdinering
met soortgelyke instellings in
ander state in dieselfde ontwikke-
lingstreek met die oog op adviesle-
wering oor.ontwikkelingsbevorde-
ring en rasionalisasie van hulp-
bronne.

Â® Om as â\200\230n doeltreftende kommuni-
kasiekanaal na die cwerheid te
dien met die oog op sy adviesfunk-
sie betreffende ontwikkelingsbe-
hoeftes, ontwikkelingsmoont-
likhede en ontwikkelingsprioriteite
binne die betrokke streek, vir sover
dit die verantwoordelikheid van die
owerheid is.

Die ideaa! sou sekerlik wees om â\200\231n
oorhoofse strategie vir die ontwikke-
ling van elke streek as geheel te for-
muleer, wat gerekonsilieer word in â\200\230n
nasionale strategie, en waarin riglyne

â\200\230gestel word waaraan en waarbinne alle streekontwikkelingsadvies geÃ©valueer kan word. Terwyl die benhoefte vir 0 ’n strategie erken word, word daar ook besef dat dit heelwat tyd gaan neem om so â\200\230n ontwikkelingstrategie vir â\200\230’n streek te formuleer aangesien wye raadpleging noodsaaklik is.

Intussen kan ontwikkeling nie wa totdat hierdie soort riglyne uitgespel is nie en moet die SOAK voortgaan om op verantwoordelike wyse sy advies te lewer en sal daar mettertyd op â\200\230n induktiewe wyse by ’n streekstrategie uitgekom â\200\230word.

.down whereby an

COMMISSION ON REGIONS

rer: 1711/ 0 /qoâ\200\231-.l |

A5 RAC -KG/

The functions of the RDAC can possibly be summarised as follows:

Â® To collect and arrange information on the development potential and problems of the region, with a view to the optimal utilisation of the inherent potential of the region, and to update this information periodically, especially when required by changing circumstances.

Â® To make a contribution towards the formulation and co-ordination of regional development programmes. and projects.

Â® To identify bottlenecks regarding development in the region and to formulate possible solutions.

Â®-To provide development advice to the community or to any interested

wishing to make use of such

advice. This could include arranging local meetings and’ so forth.

Â® To promcte a regional awareness and identity in collaboration with regional development associations, with a view to fostering development-orientated attitudes and encouraging local initiative.

Â® Generally to publicise development possibilities.

Â® To consult with and co-ordinate its activities with those of similar institutions in other states in the same development region with 2 view to giving advice on the promotion of development and the rationalisation of resources.

Â® To serve as an effective communication channel to government with a view to performing its advisory function concerning development needs, development possibilities and development priorities within the region concerned to the extent that these are the re-

. sponsibility of government.

The ideal would surely be to formulate an overall strategy for the develupment of each region as a whole, which is reconciled in a national strategy, and in which dguide lines are laid

in terms of which,
all regional development advice can be evaluated. While the need tor such a strategy is acknowledged it is also accepted that it will take some time to formulate such a development strategy for a region as wide consultation is essential.

in the meantime development cannot be held in abeyance until such time as guide lines are spelt out and the RDAC should continue to render its advice in a responsible manner. A regional strategy can then in due course be arrived at-in an inductive manner.

’GEVORDERDE X

@GEINTEGREERDE ONTWIKKELINGSTRATEGIE
VIR

STREEK G

ZIMBABWE _

BOTSWaANA

__

o N PRV
: â\200\230_\â\200\230t -l N
NI \r-’,yâ\200\234.â\200\235â\200\224â\200\224â\200\224iâ\200\231.a;
â\200\230\ \b ’4â\200\230"â\200\230â\200\234â\200\231(\â\200\224%â\200\235/â\200\230;\/â
\200\230 0

. SN

o
SN

STREEKSKAKELKOMITEE
SEPTEMBER 1991

HOOFSTUK 1:

HOOFSTUK 2:

HOOFSTUK 3:

INHOUDSOPGAWE

AGTERGROND, DOEL EN UTTLEG VAN DIE VERSIAG

1.1 DOEL VAN HIERDIE VERSIAG

1.2 AANIOOP TOT DIE PRQJEK

1.3 FASE 1: VERKENNINGSONDERSOEK NA DIE STREEKSDINAMIKA EN AFBAKENING VAN EKONOMIES FUNKSIONELE BEPIANNINGSUBSTREKE

1.4 FASE 2: WAARDERING VAN DIE STREEKSONT-WIKKELINGSDINAMIEK

1.5 FASE 3: PROBLEEM IDENTIFISERING EN DOELWITSTELLING

1.6 FASE 4: ONIWIKKELINGSVOORSTELLE VIR STREEK G

1.7 UITLEG VAN VERSIAG

STREEK G BINNE SUTD-AFRTKAANSE VERBAND

2.1 ONIWIKKELINGSPERSPEKITEF
2.2 TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGSRIGTING

2.2.1 Oorhoofse ontwikkelingsdoelstelling
2.2.2 Ontwikkel ingsbenadering
2.2.3 Ontwi ingsbeginsels

2.2.4 PBree ontwikkelingsdoelwitte
2.3 RAAMWERK VIR TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING

DIE INTERNE ONTWIKKELINGSOMSTANDIGHEDE VAN STREEK G

3.1 ONIWIKKELINGSPERSPEKTIEF
3.1.1 Substreek 1
3.1.2 Substreek 2
3.1.3 Substreek 3
3.1.4 Substreek 4
3.1.5 Substreek 5
3.1.6 Substreek 6

10
10
11
12
13

16

20
20
27

30
33
36
40

44

HOOFSTUK 4:

3.2

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGSRIGTING MET
BETREKKING TOT DIE ONDERSKEIE SUBSTREKE

3.2.1 Substreek 1
3.2.2 Substreek 2
3.2.3 Substreek 3
3.2.4 Substreek 4
3.2.5 Substreek 5
3.2.6 Substreek 6

ONTWIKKELINGSVOORSTELLF/AANBEVELINGS EN
AKSTESTAPPE

4.1

4.2

4.3

4.4

4.5

4.6

ONTWIKKELINGSBEPIANNING EN -BELEID

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

GROOIMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING
RUIMTELIKE ONIWIKKELING (STEDELIK EN LANDELIK)
TANDBOU-ONTWIKKELING

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

46

49

50

56

59

62

64

92

108

121

138

151

FIGURE

VERDELING VAN HUISHOUDELIKE INKOMSTE, 1991
SAMESTELLING VAN DIE ARBEIDSMAG; 1990-2010

SAMESTELLING VAN DIE ARBEIDSMAG; 1990-2010

KAARTE

TABELLE

UTISEANDEM\MNDEWWWKE
VAN SUID-AFRIKA

STREEK G: SAAMGESTEIDE ONTWIKKELINGSINDEKS PER SUBSTREEK

STREEK G: BERAAMDE BEVOLKINGSYFERS (â\200\230000) ; 1990-2010

TABEL 4.2:

TABEL 4.3:

TABEL 4.4:

TABEL 4.5:

TABEL 4.6:

STREEK G: GERAAMDE ARBEIDS- EN INDIENSNAMEGETALLE
(/000) GEBASEER OP HISTORIESE SYFERS EN VASTE
INDIENSNAME/ARBETDSMAG VERHOUDINGS; 1990-2010

STREEK G: GERAAMDE ARBEIDSâ\200\224 EN INDIENSNAMEGETALLE

(/000) BASEER OP HISTORIESE BEVOLKING-/INDIENSNAME-
EN BGP SYFERS; 1990-2010

STREEK G: GEMIDDEIDE JAARLIKSE BEVOLKINGSGROEI-
KOERSE; 1985-2010

STREEK G: BEVOLKINGSYFERS (/000); 1990-2010

STREEK G: BERAAMDE ARBEIDS- EN INDIENSNAMEGETALLE
(â\200\231000) ; 1990-2010

92

93

95

95

95

The Demarcation Board

RE: POSITION OF THE PHAGAMENG COMMUNITY

We represent the community of Phagameng and present here the following: -
We feel that we should fall in the Pretoria region as subregion 44.
REASONS:

1. Pretoria is more accessible to Nylstroom and therefore Phagameng which is only 3 km away.

Road infrastructure is more efficient than the road between Pietersburg and Nylstroom.

Previous experiences of poor service delivery by the state regional offices in Pietersburg.

If the Region G is to continue holding onto Nylstroom, the entire region will be too big to manage, taking point 3 into consideration.

The Northern region's economic capacity will not be able to cope with the massive manpower surplus at its hands presently, but the Pretoria option with its present infrastructure has a better promise.

The life pattern of the urban settlements including Phagameng and those of rural communities under chiefs will cause strains of administrative capacity.

We feel therefore that we should fall into a region where we will be sharing simular administrative machinery with urban settlements.

Our experiences in the civics of the Northern Transvaal proved this.

We further request that we be granted a hearing as the community of Phagamenty wherin we would give further inputs.

S M MOLEKWA
CHAIRMAN

4 proras ˜ %
ki '2q54{77â\202¬2;

o
AGTERGROND, DOEL EN UITLIEG VAN DIE VERSIAG

DOEL VAN HIERDIE VERSLAG

Hierdie verslag het ten doel am vir Streek G in sy geheel asook vir elke substreek die volgende daar te stel:

- â\200\230n sistematiese stel strategiese ontwikkelingsvoorstelle, gerig op â\200\231n ontwikkelingstrategie ten opsigte van elke hoof ontwikkelingsfunksie en sektor binne sodanige funksie; en

die opvolgstappe benodig om die toepaslike voorstelle ten uitvoer te bring.

Die doel van die verslag kan dus opgesam word as â\200\230n poging om die strategiese kern waarop gefokus moet word, te identifiseer ten einde kritiese doelstellings te bereik. Die verslag is â\200\231â\200\230n voortsetting van die navorsing wat gedurende die vorige fases van die projek onderneem is. In hierdie verslag word die bevindinge voortspruitend uit die vorige fases, asook die breÃ© ontwikkelings-benadering, doelstellings en beginsels selektief saamgevat ten einde:

- die ontwikkelingsvoorstelle en gepaardgaande aksiestappe in die regte perspektief te plaas; en

die voorstelle aangaande die substreke te versoen met diÃ© wat betrekking het op Streek G in sy geheel, en dat laasgenocemde in samehang met die toepaslike ontwikkelings-amstandighede buite die grense van Streek G is.

Hierdie verslag sal as basis vir verdere bespreking en konsultasie met verskeie sleutelrolspelers, binne sowel as buite die streek, dien.

AANIOOP TOT DIE PROJEK

Sedert 1984 het verskeie sprekers op spitsberade binne Streek G die noodsaak vir â\200\230n geintegreerde ontwikkelingsbenadering ten opsigte van Streek G bepleit. Voortspruitend hieruit is â\200\231n taakspan in Augustus 1986 in die 1lewe geroep am â\200\231â\200\230n ontwikkelingsraamwerkplan vir die noord-ocostelike gedeelte van Streek G te formuleer. In Jaruarie 1987 het die samestelling van hierdietaakspanendieaaxdvansyvoornemerdeondersoek, uitgebrei ten einde Streek G in sy geheel in te sluit. â\200\230n Loods-komitee, verteermoordigend van al die onderskeie politieke entiteite binne Streek G, is gevolglik onder die voorsitterskap van Mnr J.C. Ackron saamgestel.

Hierdie taakspan moes â\200\231â\200\230n projek loods ten einde voorstelle gerig o â\200\231â\200\230n geintegreerde ontwikkelingstrategie vir Streek G in sy geheel, daar te stel.

1.3

1.4

Die firma De Villiers, Pieterse, Du Toit en Vennote, met tegniese en finansiÃ©le steun deur die Ontwikkelingsbank van Suider-Afrika (OmA) , 1is aangestel am die projek te onderneem. Die studie, wat in fases orï¬\202enxeanlsenwathlenxakortlucsnave.rwsmxd het teen die einde van 1988 in aanvang geneem.

In 1987 is â\200\231â\200\230n verslag van die Presidentsraad amtrent â\200\230n strategie vir werkskepping en arbeidsintensiewe ontwikkeling gepubliseer en die bevindinge en aanbevelings vervat in diÃ© verslag het die dringende noodsaak vir â\200\231â\200\230n geintegreerde ontwikkelingsbenadering in Streek G ondersteun.

FASE 1: VERKENNINGSONDERSOEK NA DIE STREEKSDINAMIKA EN AFBAKENING VAN EKONOMIES FUNKSIONELE BEPLANNINGSUBSTREKE

Alle relevante en geredelik beskikbare inligtingsbronne is noukeurig ondersoek ten einde â\200\230n oorhoofse beeld ten opsigte van die sosioâ\200\224-ekonamiese ontwikkelingsamstandighede van Streek G, beide binne Suider-Afrikaanse as interne streeksverband, te verkry. Die relatiewe "agtergeblewenheid" van Streek G, in vergelyking met die ander ontwikkelingstreke, het in die ondersoek na vore gekom wat die aanvanklike bevindings van bogenoemde Presidentsraadsverslag asook die noodsaak am met â\200\230n

geintegreerde ontwikkelingsbenadering voort te gaan, bevestig het.

Gebaseer op die aanvanklike analise asook op verskeie afbakenings-

kriteria, is die streek in ses ekonamies funksionele beplanning-

streke afgebaken, sonder inagneming van of verwysing na die bestaande politieke grense.

Die Fase 1 ondersoek is vervat in die dokument (no. RN0037 van 31 Julie 1989): "RECONNAISSANCE STUDY OF THE DEVELOPMENT SITUATION IN REGION G".

FASE 2: WAARDERING VAN DIE STREEKSONTWIKKELINGSDINAMIEK

Gedurende hierdie fase is â\200\231â\200\230n meer in-diepte analise amtrent die ontwikkelingsdinamiek van Streek G en sy geidentifiseerde substreke onderneem. Die belangrlkste ontwikkel ingsbehoeftes, beperkings en potensiaal is geidentifiseer en sinvolle gemeenskapsbetrokkenheid is deur middel van ses substreek-werkswinkels, wat deur ’n wye spektrum van gemeenskapsverteerwoordigers bygewoon is, verkry.

â\200\230n Dimensionele benadering is gevolg waarvolgens die belangrikste ontwikkelingsbehoeftes, beperkings en potensiaal ten opsigte van elke geidentifiseerde ontw:.}dcelugsdlmemsm oP â\200\230n streek- sovel as substreekvlak ge-analiseer is en â\200\230n prognose van toekamstige ontwikkeling is gemaak. ’n Substnee.kvexgely)u.rg van die relatiewe vlak van ontwikkeling 1sookbywysevanâ\200\231n saamgestelde ontwikkelingsindeks onderneem en dit is waargeneem dat die relatiewe vlak van orrtw:.kkelmg nie veel tussen die verskillende substreke verskil het nie.

Die kern van die Fasse II analise is vervat in die dokument (no. RNOO95 wvan 14 Augustus 1990): "AN ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT STTUATION IN REGION G AND A PROGNOSIS OF FUIURE DEVELOPMENTS".

FASE 3: PROBIEEM IDENTIFISERING EN DOEIWITSTELLING

As â\200\231â\200\230n eerste mylpaal is â\200\231â\200\230n besprekingsdokument opgestel wat as â\200\231â\200\230n basis vir die bepaling van ontwikkelingsprioriteite en die formulering van ontwikkelingsdoelwitte gedien het. Die verskillende orrtw:ddcellrgsprublane en -beperkings soos in Fase 2 geidentifiseer, is per a’:twuckellrgsd.mensm en per substreek in getabuleerde vorm uiteengesit wat voorsiening gemaak het vir vyf interverwante kolamme wat die volgende komponente aangespreek het:

= die ontwikkelingsvraagstuk;
probleemstelling;

) et

)

ontwikkelingsimplikasie;
tipiese voorbeelde;
- moontlikhede.

Die inter-dimensionele aard van verskeie kritiese vraagstukke het egter analitiese probleme veroorsaak, byvoorbeeld die belangrikste Streek G ontwikkel ingsvraagstuk, naamlik werkloosheid en armoede wat tot die inisiering van die projek antrent â\200\230n geintegreerde ontwikkelingstrategie vir Streek G gelei het, is relevant ten opsigte van al die geidentifiseerde ontwikkelingsdimensies. As alle soortgelyke vraagstukke onder elke ontwikkelingsdimensie aangespreek word, sal dit tot â\200\231n onsamehangende en gefragmenteerde oefening lei. ’n Ander beperkende faktor met betrekking tot die dimensionele benadering was die weglating van sekere vraagstukke as gevolg van probleme am dit onder â\200\230n enkele geidentifiseerde dimensie te kategoriseer. Gevolglik is gedifferensieerde vlakke van detail analise ten opsigte van die vraagstukke onder verskillende dimensies en substreke gedoen.

Ten einde te verseker dat die belangrikste ontwikkelings-vraagstukke en hulle probleme en doelwitstellings nie onderworpe was aan â\200\230n oorbeklemtoning van dimensionele vraagstukke en probleemste.llmgs wat tot onvolledige en skewe analises kon ly nie, is bogenoemde tabelle (alleenlik ten opsigte van Streek G in Sy geheel) noukeuring tydens â\200\231â\200\230n werksessie met die Loodskamitee en verskeie spesialiste van OBSA ondersoek. Die probleemstellings soos vervat in die tabelle is in agt "eersteorde" en vyftien "tweedeorde" probleme gekategoriseer sonder am hulle onder spesifieke ontwn.kkelmgsdmrens:.eï¬\201 te plaas. Hierdie probleme het toe as basis vir die fonmlerlrg van ’n stel ontw1kkelmgsdoelstelhngs vir Streek G in sy geheel sowel as vir elke substreek, gedien.

1.6

1.7

Al die navorsing hierbo genocem, is toe geherstruktureer en saamgevoeg tot so â\200\230n mate dat dit Fase 3 en 4 effektief saamgebind het. Ten spyte van die probleme wat ten opsigte van die Kklassifikasie van die geidentifiseerde probleme en doelstellings onder spesifieke ontwikkelingsdimensies ondervind is was dit tog noodsaaklik am hierdie probleme en doelstellings in onderskeibare dimensies, sovÃ©r moontlik, te groepeer. Daardie geidentifiseerde probleme en doelstellings wat op meer as een ontwikkelingsdimensie betrekking gehad het, is egter onder â\200\231â\200\230n algemene hoof geklassifiseer.

Bogenocemde elemente word vervat in die dokument (no. RN00129 van 15 Februarie 1991): "CATEGORIZATION OF THE MAJOR DEVELOPMENT PROBIEMS WITHIN REGION G AND ITS SUB-REGIONS AS WELL AS THE FORMULATION OF DEVELOPMENT GQAIS".

FASE 4: ONIWIKKELINGSVOORSTELLE VIR STREEK G

As vertrekpunt is verskeie toekamstige ontwikkelingscenarioâ\200\231s ten opsigte van Streek G in sy geheel asoock sy geidentifiseerde substreke uitgestip. Dit was nie â\200\231â\200\230n amwattende oefening nie maar het die beoogde doel genocegsaam bereik in terme van:

- beklemtoning van die akute werkloosheidsprobleem in die streek deur oor toekamstige groeitendense in die formele ekonomie te spekuleer en die totale onvermoÃ© van laasgenocemde am die snelgroeiende arbeidsmag te akkammodeer; en

- an die breÃ© parameters waarbinne â\200\230n ontwikkelingstrategie en die daarmee gepaardgaande voorstelle ten opsigte waarvan toekamstige aksies saamgestel kon word, te voorsien.

Na hierdie oefening is \}oorlopige strategieÃ© saamgestel ten opsigte van elke ontwikkelingsprobleem wat gedurende Fase 3 geidentifiseer is.

Hierdie probleemgeoriÃ©nteerde strategieÃ© is met â\200\231n wye spektrum van gemeenskapsverteermoordigers tydens â\200\231â\200\230n tweede rondte van substreekwerkswinkels getoets, asook met verskeie ander sleutel-rolspelers in die streek. Al laasgencemde insette asook die analises wat gedurende die vorige fases van die projek uitgevoer is, 1is geinkorporeer om die ontwikkelingsvoorstelle ten opsigte van â\200\231â\200\230n geintegreerde ontwikkelingstrategie te finaliseer.

UITLEG VAN VERSIAG

Hoofstuk 1 verskaf â\200\230n beknopte agtergrond amtrent die uitvoering van die projek aangaande â\200\230n geintegreerde ontwikkelingstrategie vir Streek G. â\200\231â\200\230n Kort oorsig word ocor die eerste drie fases van die projek asook die eerste gedeelte van Fase 4 gegee. Die doel van hierdie verslag word ook kortliks uitgestip asock die struktuur van die verslag.

Hoofstuk 2 gee â\200\230n ontwikkelingsperspektief van Streek G binne â\200\231â\200\230n Suid-Afrikaanse verband terwyl die toekamstige ontwikkelingsrigting van Streek G ook uitgestip word. Die oorhoofse ontwikkelingsdoelstelling vir Streek G asoock die oorhoofse benadering is aangetoon. Sekere waarnemings ten opsigte van die onderliggende ontwikkelingbeginsels rakende Streek G word ook kortliks bespreek, asock die breÃ©
In Hoofstuk 3 word die struktuur van Hoofstuk 2 herhaal, maar met die klem op die interne ontwikkelingsamstandighede van die streek.

Hoofstuk 4 gee die aanbevelings ten opsigte van toekamstige aksies binne â\200\230n voorgestelde raamwerk mee. Die aanbevelings word Op so0 â\200\231â\200\230n manier gestel dat antwoorde op die volgende vrae verkry kan word:

= wat moet aangespreek word?;

- hoe moet dit aangespreek word?; en

- deur wie moet dit aangespreek word?.

Die aanbevelings word ook onder spesifieke ontwikkelingsdimensies uiteengesit.

ZIMBABWE

BOTSWANA

NamibiÃ©

\

P
\
4 ’
~
(ol O
e Â¥ -

: WAZILAND
\v___ 5
2

e

Ya. -
s v

KAART 1

STREEK G IN SUIDERâ\200\224-AFRIKA
KONTEKS

ONTWIKKELINGSTREKE

METROPOLITAANSE GEBIEDE

=1 ONAFHANKLIKE NASIONALE STATE

4 SELFREGERENDE GEBIEDE

STREEK G

HOOFSTUK 2

STREEK G BINNE SUID-AFRTKAANSE VERBAND

ONTWIKKELINGSPERSPEKTIEF

Ontwikkel ingstreek G is een van 9 geidentifiseerde ontwikkelingstreke binne die tradisionele grense van Suid-Afrika (*1) en bestaan uit vier onderskeidbare entiteite, naamlik die Republiek van Venda, die selfregerende gebiede vanlebowaen Gazankulu en 10 RSA landdrosdistrikte in die Noord-Transvaal. Die streek vorm die noordelikste deel van Suid-Afrika (sien Kaart 1) en het gemeenskaplike grense met Zimbabwe in die noorde, Mosambiek in die ooste en Botswana in die weste. Streek G beslaan â\200\230n oppervlakte van 119 606 vk. km wat 9,8 % van die totale oppervlakte van Suid-Afrika verteenwoordig.

Afgesien van sy inherente potensiaal ondervind Streek G verskeie anvangryke praobleme oor ’n wye spektrum van ontwikkel ingsvraagstukke. Werkloosheid, armoede, ontberinge en sub-standaard sosioâ\200\224-ekonomiese toestarxielsaandleordevandle dag. Hierdie uiters nadelige amstandighede is gedurende die afgelope paar dekades vererger deurdat die beleid van afsonderlike ontwikkeling gefaal het am menige goedbedoelde ontwikkelingspogings effektief te ondersteun. Beperkte finansiÃ©le bronne is op so â\200\231’n gefragmenteenie en politiekâ\200\224georiÃ©nteerde wyse aangewend dat relatief min sinvolle impak op sosiale ontwikkeling gerealiseer het deurdat â\200\231n groot deel van die reeds beperkte beskikbare bronne in die burokrasie geabsorbeer 1is.

Hoewel bogenoemde waarnemings op Suid-Afrika in sy geheel van

toepassing is, vergelyk die ontwikkelingsamstandighede van Streek G aansienlik swakker met die gemiddelde (sien Tabel 2.1). Van die 9 ontwikkelingstreke van Suid-Afrika vertoon Streek G:

- die laagste per kapita BGP;

die hoogste afhanklikheidskoers (dit is die de facto bevolking gedeel deur die ekonamies bedrywige bevolking) ;

die tweede laagste BGP (in absolute terme);

die hoogste bevolkingsgroeikoers;

die tweede laagste geletterdheidskoers (dit is die persentasie de facto bevolking wat oor een of ander vorm van onderwys beskik) ;

die laagste BGP per ekonamies bedrywige persoon;

Die tradisionele grense van Suid-Afrika sluit die Republieke van Suid-Afrika (insluitende die ses selfregererxie gebiede) , Transkei, Bophuthatswana, Venda en Ciskei in.

- die laagste persentasie mans in die 15 - 64 Jjaar
ouderdamsgroep (wat impliseer dat â\200\230n relatiewe hoÃ© getal
ekonamies bedrywige mans buite Streek G werk en wat
aanduidend van onvoldoende plaaslike werksgeleenthede is);
en

- â\200\230n voorkams van tifuskoors (beskou as â\200\230n aanduiding van
sub-optimale infrastruktuurvoorsiening) van drie tot vier
keer die koers toepasbaar op Suid-Afrika.

vlak van selfonderhoudende i in Streek G te bewerkstelli

maar swak. Gevolglik sal Streek G â\200\230n afhanklike streek bly,
behalwe as â\200\230n gesamentlike ontwikkelingspoging geimplementeer
word om die relatiewe swak posisie van Streex G te verlig. As
die regte strategieÃ© nie gevolg word nie, sal die streek
voortgaan am die ekonamiese en ander bronne van Suid-Afrika te
tap.

TABEL 2.1: UITSTAANDE KENMERKE VAN DIE ONTWIKKELINGSTREKE VAN SUID-AFRIKA

Jaarlikse groei (X)
(1970-1990)

Persentasie mans
(15-64 years)

Ekonomies bedrzwige
bevolking (/000)

Menslike ontwikkel ingsindeks
(lewensverwagting, geletterdheid
en reele BGP per ï¬\202apita)

BRON: ONTWIKKELINGSBANK VAN SUID-AFRIKA, JAARVERSLAG, 1990/91

2.2

2.2.1

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGSRIGTING

Oorhoofse ontwikkel ingsdoelstelling

Suid-Afrika kan as â\200\230n mikro-kosmos van die wÃ©reld beskou word in sovÃ©rre dit Eerste en Derde WÃ©reld kamponente bevat. Op sy beurt is Streek G â\200\231â\200\230n weerspieÃ©ling van die Suid-Afrikaanse anstandighede met egter â\200\231â\200\230n groter Derde WÃ©reld komponent. Hierdie verskillende wÃ©relde het unieke karaktereienskappe, elk met sy eie probleme wat verskillende oplossings verg. Die twee wÃ©relde vind hulself egter in â\200\230n gemeenskaplike amgewing wat op

die noodsaaklikheid van â\200\231â\200\230n geintegreerde en gemeenskaplike ontwikkelingsdoelstelling en -benadering dui.

Ten einde â\200\231â\200\230n aanvaarbare onbn.kkehn;sdoelstelllrg vir die wÃ©reld, vir Suid-Afrika en meer spesifiek vir Streek G daar te stel, is teoreties gesproke relatief maklik. â\200\230n Optimm welvaart-

situasie (waar elke individu die maksimm moontlike voordele/bevrediging in harmonie met mekaar geniet am te verseker dat die gemeenskap in sy geheel â\200\230n optimum posisie bereik) is â\200\231n oorhoofse doelstellnmg waarna gestreef moet word. In die praktyk is â\200\231n optimum welvaartsituasie egter moeilik am te bereik,

aangesien die definisie daarvan op konsepsiÃ©le interpretasies van ontwikkelingsvraagstukke deur â\200\230n breÃ© spektrum van belangegroepe afhang, elk met syelebeï¬\201kmmgvanv\rdtdlepmblaxe is en wat die oplossings behoort te wees. Verder is die ultee.nlope.rdl’xeld van hierdie konsepsiÃ©le interpretasie groter in streke met verskillende Kkaraktereienskappe en geleenthede vir ontwikkeling, soos in die geval van Streek G.

Hoe dit ook al sy, â\200\230n oorhoofse ontw:.kkellrgsdoelstelluxg word benodig am ontwikkelingsinisiatiewe te rig en moet gebaseer word op ontwikkelingsrealiteite waarmee die streek gekonfronteer word. In Streek G is hierdie realiteite dat:

- die verskillende funksioneel geintegreerde substreke oor verskillende vermoÃ©ns en geleenthede vir ontwikkeling beskik (in terme van hulle vergelykende natuurlike en menslike hulpbronvoordele) ;

- ontwikkeling op mense sowel as op die instellings wat hulle dien, moet fokus; en

- ontwikkeling as â\200\231â\200\230n proses waarin sinvolle gemeenskapsdeel-name â\200\230n belangrike faktor is, intense pogings am ten minste vooruitgang in die bereiking van die geidentifiseerde doelstellings en doelwitte te bewerkstellig, very.

â\200\230n Oorhoofse ontwikkelingsdoelstelling wat direk en indirek hierdie realiteite weerspieel, kan dus as volg geformuleer word: an_die effektiewe gebruik van die natuurlike en menslike

hulpbronne van Streek G as â\200\231â\200\230n basis vir selfonderhoudende en

amvattende ontwikkeling te rig.

Dit impliseer dat "ontwikkeling" voldoende gedefinieer moet word endatdltoortydneetbaarnoetm ILaasgencemde aspekte word in die vorige fases van die projek aangeraak en word ook kortliks in paragraaf 2.2.2 hieronder behandel.

Ontwikkel ingsbenader

In Hoofstuk 1 is dit aargetomdatdleaardenanvangvandle werkloosheld- en armoedeprobleen in Streekaansoâ\200\231naardls dat i - Dt
i â\200\230n strategle gerig op sinvolle ontwikkeling in
, nie net op byvoorbeeld nywerheidsontwikkeling gerig moet word nie, maar moet alle aspekte van antwikkeling insluit. Met ander woorde, dit moet multi-sektoraal wees. Dit is egter nie â\200\231â\200\230n duidelik anlyrï¬\202e benadering nie, aangeslen ontwikkeling â\200\230n bree konsep is wat â\200\230n aansienlike gaping vir verskillende interpretasies laat. Sekere interpretasies beklemtoon vryheid, ander basiese behoeftes en samige beweer dat mense van ontwikkelende gebiede verskillende belange en waardes koester as wat byvoorbeeld die historiese benadering van ’"aparte ontwikkeling" gekoester het. Hoe dit ook al sy, sosiale faktore en sosiale ontwikkeling moet in samehang met ekonamiese faktore en ekonamiese ontwikkeling gesien word. "Ontwikkeling" is dus grootliks â\200\231â\200\230n normatiewe konsep en moeilik kwantifiseerbaar. In die vorige fases van die projek, asock in hierdie dokument, word "ontwikkeling" gesien as sou dit die volgende dimensies of kamponente insluit:

- ruimtelike ontwikkeling;
- ontwikkelingsbeplanning en -beleid;
- landelike en landbou-ontwikkeling;
- stedelike ontwikkeling;
- sake- en entrepreneurskapsontwikkeling;
- grootmaat infrastruktuurontwikkeling; en
- menslike hulpbronontwikkeling.

Gepaardgaande met â\200\231n geintegreerde ontwikkelingsbenadering, is â\200\230n "bottam-up" benaderlrg deurgaans gevolg. Die noodsaaklikheid van gemeenskapsdeelname is lankal deur die groot meerderheid van diegene betrokke by ontwikkeling besef en die kmsep van ’beplannlng met mense" in teenstelling met "beplanning vir mense" is in samehang met â\200\230n "bottam-up" benadermg Die huldlqe institusionele en politieke ontwikkelings in Suid-Afrika is ook ondersteunend tot so â\200\230n benadering.

’n Bottanâ\200\224xx;) benadering onde.rstreep ook die feit dat die streek nie in isolasie funksioneer nie en dat hy â\200\231â\200\230n oop ekonamie het.

Gevolglik word die ontwikkelingsamstandighede van Streek G binne ’n groter geheel aangespreek. Dit mpllseer dat, alhoewel â\200\231n el e ontwikkeli deri evolg is, is klem ook daardie sektore of komponente waarin die streek vergelykende voordele vis-a-vis Suid- en Suidelike Afrika het, geplaas.

2.2.3

â\200\230n Belangrike aspek wat in â\200\230n cefening van hierdie aard in ag geneem moet word, is diÃ© van momentum. Met ander woorde, â\200\230n benade.nrg moet gevolg word waardeur die meting van toekamstige ruitgang moontlik is. Die noodsaak am ontwikkeling te meet,

J.S belangrik am, onder andere, staatsde;)artarerxte ontwn.kkeln:gsâ\200\224 instansies of privaat organisasies van inligting te voorsien ten einde te bepaal of hulle geinvesteerde bronne Kkonstruktief aangewend is of sal word, al dan nie. Dit is veral van besondere belang tencpsigtevanstzeekcwatnogvervanselfordextnlderï¬\201e ontwikkeling en groei is. Soos hierbo opgemerk, is "ontwikkeling" egter tot â\200\230n groot mate â\200\230n normatiewe konsep en am "ontwikkeling" te meet word dit algemeen aanvaar dat hierdie konsep in een of ander kwantifiseerbare vorm uitgedruk moet word. Oorbeklemtoning van kwantifisering am aan streng wetenskaplike norms te voldoen, kan egter dikwels tot die gebruik van kwantitatiewe data wat nie noodwendig dit verteerwoordig van wat dit veronderstel is om te doen nie, lei. â\200\231n Voorbeeld is die gebruik van die Bruto Geografiese Produk (BGP) wat wyd aangewend word en wat onder sekere amstandighede tot skewe interpretasies ten opsigte van â\200\230n spesifieke gebied of streek kan lei. Dit is dus baie belangrik am toepaslike indikatore te ontwikkel wanneer die vlak van ontwikkeling sowel as die vordering wat ocor tyd gemaak is, bepaal word. Hoewel laasgenocemde buite die veld van die huidige projek val, behoort dit dringende aandag te geniet am sodoende toepaslike en sinvolle meting van vordering te verseker.

Ontwikkel ingsbeginsels

Die huidige studie amtrent â\200\231n geintegreerde ontwikkelingstrategie vir Streek G, is op algemene ekonomiese beginsels in die breÃ© sin gebaseer. Ekonamie handel oor die optimum toedeling van bronne, gemik op die maksimm bevrediging van die individu sowel as die gemeenskap in geheel (â\200\231n strewe na â\200\231â\200\230n optimale welvaarts-posisie). In hierdie poging kan vier breÃ© ekonomiese doelstellings onderskei word, naamlik:

- die allokasiedoelwit (in terme van spesifieke en kollektiewe behoeftes) ;

- effektiwiteit;
- stabiliteit; en

- die verspreidingsdoelwit of gelykheidsdoelwit (in terme van ies of horisontale en vertikale gelykheid).

Om hierdie doelwitte te bereik, kan aan geen enkele duidelik gedefinieerde beginsel voldoen word nie. Suiwer kapitalistiese of vrye markbeginsels aan die een kant en suiwer kommunistiese, humanitÃ©re of sosialistiese beginsels aan die ander kant, sal nie die optimum doelwit bereik nie. â\200\230n "Tradeâ\200\224off" of mengsel tussen die verskillende stelle beginsels is onafwendbaar.

Hierdie konflik kan die beste geillustreer word met die "trade-off" wat tussen twee van bogencemde ekoncmiese doelwitte bestaan, naamlik diÃ© van effektiwiteit en gelykheid. Verhoogde effektiwiteit deur markkragte impliseer nie noodwendig groter gelykheid nie (of amgekeerd) en terselfdertyd impliseer groter gelykheid nie noodwendig minder effektiwiteit nie (of amgekeerd).

Onder sekere amstandighede moet die gemeenskap tussen gelykheid en effektiwiteit kies. Met ander woorde, â\200\231â\200\230n uniforme stel beginsels is nie op alle aspekte van ontwikkeling van toepassing nie. Die toepassing van vrye markbeginsels kan tot die verkryging van addisionele regte deur die "mag van geld" lei. OÃ©nskynlik klink dit sinvol om die beginsels van gelyke geleenthede vir almal te propageer en terselfdertyd vrye markbeginsels, maar in â\200\230n vrye markamgewing is geleenthede meer beskikbaar en toeganklik tot diegene wat meer geld tot hulle beskikking het (deur "labbying", toeganklikheid na beter kwalifikasies, ens.). Byvoorbeeld, dit mag edel wees am vryheid van spraak te propageer, maar die rykes kan maklik â\200\230n verhoog bekam om hulle in â\200\231â\200\230n voordelige posisie te plaas tydens â\200\231n toespraak. Terselfdertyd, â\200\230n beheptheid met die herverdeling van bronne uit humanitÃ©re oorwegings kan in die hande van diegene wat nie oor die vermoÃ© beskik am hierdie bronne produktief aan te wend nie, negatief inwerk op die doelwit van ekonamiese effek-tiwiteit.

Veral in Streek G veroorsaak die verwagtings van gelyke regte en geleenthede en die realiteit van ongelyke inkamste geweldige wrywing tussen die politieke beginsels van demokrasie en die ekonaomiese beginsels van kapitalisme. Geld sal gebruik word deur die suksesvolle rolspelers in die vrye mark am meer regte te verkry wat veronderstel is am gelyk verdeel te wees.

Met inagneming van bogencemde kan dit onamwonde gestel word dat ontwikkeling in Streek G op vrye mark georienteerde beginsels gebaseer moet wees, veral aangesien ekonamiese groei van die hoogste prioriteit in die streek is en dit bewys is dat versnelde ekonamiese groei meer effektief deur markkragte bereik kan word. Die tekortkominge van die kapitalistiese vrye markbeginsel moet egter aangespreek word waar die gemeenskap se doelwitte deur mark-tekortkaminge gekortwiek word.

Dit is voor-die-hand-liggend dat dit nie saak maak watter beginsels as uitgangspunt gebruik word nie, die kruks van die saak bly dat â\200\230n gesonde werksetiek en â\200\230n drang am die lewensstandaard van elke individu deur hom of haarself te verbeter â\200\231â\200\230n voorvereiste vir sinvolle ontwikkeling is. Die ideologiese debat moet minder aandag geniet en â\200\230n hoÃ© prestasie ondernemingsgees moet aangespoor word.

BreÃ© ontwikkelingsdoelwitte

In Streek G is die bevordering van beide groei en herverdeling onafwendbaar. Die vrye mark/vrye ondernemingstelsel verskaf die mees effektiewe manier am groei te bewerkstellig, maar dit sal aangevul moet word deur â\200\230n â\200\230"herverdelingselement" am die relatiewe agterstand van â\200\230n groot deel van die Streek G bevolking effektief aan te spreek.

Gedurende die afgelope twee dekades het die Suid-Afrikaanse ekonamie onder â\200\230n toestand van stagflasie gebuk gegaan (dit is lae ekonamiese groei tesame met hoÃ© prysstygings). Die jaarlikse groeikoers in die ekonomie (soos gemeet aan die reÃ©le toename in die BGP) het vanaf ongeveer 5 % na minder as 2 % afgeneem, terwyl die inflasiekoers (soos gemeet aan die styging in die verbruikersprysindeks) van ongeveer 5 % na ongeveer 15 % toegeneem het. Hierdie ontwikkelings het met toenemende werkloosheid en armoede gepaard gegaan. Sonder am op die negatiewe faktore wat in die pad van die effektiewe bekamping van inflasie staan, uit te brei (soos bv. arbeids- en sosiale onrus en die internasionale sanksies en disinvesteringsveldtog teen Suid-Afrika), word dit algemeen aanvaar dat ekonamiese groei (indien werkskepping en â\200\230n meer gelyke verdeling van die voordele daarvan bereik kan word) die belangrikste ontwikkelingsdoelwit vir Suid-Afrika is.

Die inspuiting wat ekonomiese groei in Suid-Afrika gedurende die sestiger jare vamuit die buiteland verkry het, blyk onwaarskynlik dat dit hamself oor die kort- tot mediumtermyn sal herhaal (selfs al sou alle sanksies opgehef word). Die Suid-Afrikaanse ekonamie is aangewese op interne momentum am versnelde ekonamiese groei te bewerkstellig. Ontwikkelinge in Oos-Europa het booncp â\200\230n alternatiewe fokuspunt vir intermasionale ontwikkelingshulp daar gestel en Afrika in geheel (en Suid-Afrika in besonder) sal moeilik varmuit hierdie bron hulp verkry.

Teen hierdie agtergrond en in die lig van die oorhoofse doelwit van die bekamping van werkloosheid deur die skepping van voldoende werksgeleenthede (tesame met toepaslike onderwys en opleiding van die arbeidsmag) binne â\200\230n arbeidsmark wat op vrye markbeginsels gebaseer is, is die volgende breÃ© doelwitte (spesifiek ten opsigte van Streek G) geidentifiseer:

- die totstandbringing van effektiewe streeks institusionele strukture (landelik en stedelik), gerig op effektiewe administrasie en koste-bestuur;

beter samewerking met Botswana, Mosambiek en Zimbabwe (tot diÃ© mate dat markkragte meer effektief oor grense heen toegepas kan word) asook met die ander ontwikkelingstreke - streke F, H en J in die besonder;

groter klem op ekonomiese as op ideologiese en politieke oorwegings in die besluitnemingsprosesse;

die hantering van alle grond en, inderdaad, alle natuurlike hulpbronne as ekonamiese goed en die erkenning van die bydrae van individuele welvaart in â\200\231n vrye markstelsel;

die meer effektiewe voorsiening van grootmaat infrastruktuur met spesifieke beklemtoning van:

- kodrdinasie am duplikasie uit te skakel;
die optimale gebruik van bestaande infrastruktuur, weer eens am duplikasie uit te skakel; en

die │uitbreiding van dienste wat op behoorlike
sosioâ\200\224ekonamiese beginsels berus;

identifisering en bevordering van â\200\230n gemeenskaplike taal en toepaslike onderwys/opvoeding am â\200\230n hoÃ©r vlak van kammunikasie te bereik. Dit sal nie noodwendig ander tale diskwalifiseer nie (streeks of andersins) maar sal slegs ten doel hÃ© am ten minste â\200\231â\200\230n enkele medium van kammmikasie daar te stel;

ontginning van verdere, en optimale gebruik van bestaande, waterbronne;

â\200\230n verhoogde vlak van toepaslike onderwys en opleiding am aan die bevolking ekonamies relevante vaardighede te verskaf ten einde die aanbod van toepaslik geskoolde mannekrag uit te brei;

meer intensiewe ontginning van die streek se minerale potensiaal met die klem op diversifisering en veredeling;

meer effektiewe bermutting van die streek se landbou-potensiaal as â\200\230n basis vir verhoogde agro-nywerheids-bedxyvnghede:

effektiewe gebruik van die handelspotensiaal met aanvanklike klem op die informele sektor en markuitbreiding binne Suider-Afrikaanse verband;

verdere uitbreiding van die toerismebedryf in ooreenstemming met sy potensiaal binne Suider-Afrikaanse verband en sy

skakeling met die ander ekonomiese aktiwiteite;

verdere stimilasie van die nywerheidsektor in ooreenstemming met vergelykende voordele en bestaande markkragte;

uitbreiding van ondernemerstalent deur toepaslike onderwys
enopleldlrgcmmensemstaattestelanwerktew
eerder as am op ander staat te maak am vir hulle werk te skep, endlecu’xderstelmnxgvanbeï¬\201taandeondermrersopalle

vlakke van die gemeenskap;

die voorsiening van toepaslike behuising in ooreenstemming met â\200\230n verstedelikingstrategie vir die streek. Dit word aanvaar dat toepaslike behuising aan almal voorsien moet word, ook aan diegene wat geen behuising kan bekostig nie;

die totstandkaming van â\200\231â\200\230n gesonde ruimtelike morfologie (vestigi.ngspatm) vir die streek wat ekonomies lewensvatbaar is, amdat dit â\200\231â\200\230n toepaslike basis voorsien vir die verbetering van lewenstoestande, veral ten opsigte van

dlemnï¬\201erbevoorregtekmponentvandlebevollurg

die bereiking van â\200\230n optimale aanvaarbare gesondheidstatus vir die streek en die bevolking;

- verhoogde toegang tot finansiÃ©le bronne vir doeleindes van ekonamiese produksie op die basis van die vermoÃ© (van alle inwoners) am hierdie bronne effektief te gebruik;

- skepping van gunstige arbeidsverhoudinge op â\200\230n hegte basis van begrip tussen werkgewer en werknemer met â\200\230n gemeenskaplike hunkering na versnelde ekoncmiese groei; en

- toepaslike deregulasm am burckratiese sloering teen te werk asook omnodige immenging in individuele besluitneming, veral in soverre dit negatief op die bereiking van die gemeenskap se ontwikkelingsdoelwitte inwerk.

RAAMWERK VIR TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING

Bostaande paragrawe gee â\200\230n aanduiding van die toekamstige ontwikkelingsrigting van Streek G binne Suid-Afrikaanse verband. In Hoofstuk 4 hieronder, word sekere voorstelle wat poog am bogencemde doelstellings en doelwitte te bereik, gemaak. Die noodsaaklikheid van â\200\230n duidelik gedefinieerde toekamstige ontwikkelingsraamwerk am bogencemde doelstellings, doelwitte, benadering en beginsels met die voorgestelde aanbevelings hieronder te versoen, spreek vanself. Die kampleksiteit van die ontwikkeling- en gepaardgaande institusionele situasie werk egter ongunstig teen die opstel van â\200\231â\200\230n duidelike raamwerk in. Die belangrikste negatiewe faktore is:

- die gebrek aan â\200\231â\200\230n duidelik gedefinieerde, en deur die gemeenskap aanvaarbare, en uitgebreide definisie van wat "ontwikkeling" behels;

- die veranderende politieke situasie met institusionele implikasies vir beide Suid-Afrika en Streek G; en

- die huidige onsekere status van die Dbestaande ontwikkelingstreke, ook ten opsigte van hulle geografiese afbakening.

Ten einde â\200\231â\200\230n raamwerk daar te stel, is die aanname sekere vertrekpunte egter noodsaaklik. Soos hierbo genoem (paragraaf 2.2.2), behels ontwikkeling â\200\230n breÃ© spektrum van beide kwalitatiewe en kwantitatiewe sosioâ\200\224ekonamiese aspekte. In hierdie oefen_mg is ontwikkeling beskou as â\200\230n inter-verwante stel van ontwï¬\202ckellrgskarpoxmte of-chmemï¬\202es, soos aangedui in par. 2.2.2. Die analise wat gedurende die vorige fases van die projek gedoen is, asook die aanbevelings wat hieronder aangetoon word,

dienooreenkamstig onder die gelderrt:lflsee.rde ontwï¬\201ckelnqd:.mers:ms gekategoriseer, maar met magnemmg van die feit dat baie van hierdie dimensies inter-verwant is.

Die veranderende politieke situasie en die daarmee gepaardgaande institusionele ontwikkelings bly â\200\230n remskoen in diÃ© sin dat die huidige fasiliterende strukture in die nabye toekams kan verander. Hiervan moet deeglik kennis geneem word wanneer die voorstelle in hierdie verband geformileer word. Alhoewel sekere aanbevelings ten opsigte van â\200\230n verlangde toekamstige institusionele dispensasie gemaak word, word interim maatreÃ©ls ook uitgestip am sodoende te verseker dat effektiewe implementering sal geskied totdat â\200\230n verlangde institusionele raanwerk tot stand kam.

Ten opsigte van die funksionele afbakening van die ontwikkelingstreke, is die huidige grense van Streek G as gegewe aarnvaar. Sekere veranderinge op grond van funksionaliteit ten opsigte van die grense van Streek G mag egter moontlik wees en aanbevelings in diÃ© verband word ook hieronder gemaak.

BOTSWANA

0O 0OO0OO0DO0ODOCOOO
ouoooouo:nur;N
aoaoogELLISRAS
00003â\200\231
0\)0000303..30000’
O\ï¬\201DOC """"""""
o Na0˜3 = WATERBERG
OODOÂ«.DDSDODOOU
oodo0 8323000CO0
ccooao OOOOOODO
oI e BÂ« B Â« i˜ | _10000005

cooobaoocooao

cooooscoof)ooaac

Âº o0 30Âº@THABAZIMBI Â®
THABAZIMBY 2˜ g i

oT CII,I ERSRUS 7

DW
ÂºÂº"J(1?G.-.\J\ ]Â§/ \/ â\200\234â\200\230LL-[.:;â\200\234’. â\200\224â\200\224
NN

aa:aucuxj,\\\t//\

OOUO(â\200\230DOO(

o
(
t
Â¥
t
[3%
Â«
L=
t
o
o
o
o
oy

o
o
o
o
=]
o

7 â\200\224BQCâ\200\230.EEL.â\200\224,â\200\224}

o

\/\/*,1
EIO}\LRONC 2 -’-â\200\230-’

000 00O00Wp

’8 nrmBAD CA˜LLYDENBUR

ZIMBABWE

KAART 2

SUB-STREEK ONDERVERDELING

’;. NASIONALE
. KRUGER
WILDTUIN

Streek G
LEGENDE
5 & o] â\200\224SUB-STREEK 1

NVAâ\200\224SUB-SIRILK

bS]

3@â\200\224â\200\2245%â\200\2245 TREEK 3

S â\200\224SUB-SIREEK 4

----- â\200\224â\200\224SUB-STREEK 5

AAA|[â\200\224SUB=STREEK Â©

%\\. \ .n_._ et .TZANEEN.. i) PHALABORWA
\/@\ ;\Mâ\200\224[_â\200\224â\200\224â\200\224â\200\224 PIETERSBURG SEGSILEE Â¢ 0 (RSN,
s ARZAVA \’,_,L___’__.__.} e Mgt T P Â¥ i v g
" NVA YA o L W
POT GIFâ\200\235RQJRUS __pg.__.,l.,â\200\224,.x:J_A\Jâ\200\230 ....
UNAA BN FHABAIâ\200\235IO(â\200\230)RQâ\200\230â\200\235â\200\230â\200\235_â\200\235â\200
\234AA’A’ VSR
PETG|ETERSRUSA\/’L.â\200\224â\200\230˜.â\200\224-.â\200\224!\AMAAM% e tiiiales
o V\//\/Mmrl\onc\\ 3% SE}\,l_l!{k,!l}JNE’_ AND TG PELGRIMSRUST
) }oao V/fÂ«%l\/ """" AAMNAANAAAQ
cooocodggooo N7/ /l\/\/\ â\200\231\A/\ AAAA
ouoonooa˜o\sooo 3 \\A/\/ AA SAA
iR â\200\230â\200\235â\200\231\â\200\230 [NEB L â\200\235 b
]

BOTSWANA

MOKERDN(} 1

Qllisras

WATERBERG

Thabaz%

THABAZIMBI =

:
(o)

N
eWarmbad

/IMBABWE

(D

essina/Nancefield

KAART 2.1 &

RUMTELIKE VERSPREIDING
VAN STREEK G

STREEKSNODUS

HOOF NODALE PUNTE

PRIMERE ONTWIKKELINGSAS

SEKONDERE

ONTWIKKELINGSASSE

Pelgrimsrust

DIE INTERNE ONTWIKKELINGSOMSTANDIGHEDE VAN STREEK G

ONTWIKKELINGSPERSPEKTTEF

Die enkele belangrikste ontwikkelingsvraagstuk in Streek G is die ocraanbod van arbeid, teweeggebring deur beide die beperkte arbeidsabsorpsievermoÃ© van die formele ekonamie van Streek G en die hoÃ©e bevolkumgsgmeï¬\202coers Streek G se gemiddelde jaarlikse bevolkingsgroeikoers is die hoogste van al die geidentifiseerde ontwikkelingstreke. Hierdie relatiewe hoÃ© groeikoers kan hoofsaaklik toegeskryf word aan die bevolkingsamestelling van die streek in terme van: i) bevolkingsgroep; ii) ouderdam; en iii) geslag:

i) Swartes verteerwoordig ongeveer 97 % van die bevolking in Streek G (teencor ongeveer 72 % vir die res van Suid-Afrika) en hierdie bevolkingsgroep se natuurlike aarwaskoers oorskry diÃ© van die ander groepe

aansienlik.

ii) "Jonger" bevolkings (dit is daardie bevolkings met jonger ouderdamstrukture, bv. met â\200\231â\200\230n relatiewe groter persentasie bevolk.mg in die 0 - 14 Jjaar

mderdaxsgroep) neig am hoÃ©r bevolkingsgroeikoerse te hÃ©. In jonger bevolkings betree meer mense jaarliks die 15 - 64 jaar kohort as in ouer bevolkings met â\200\231â\200\230n gevolglike stimulus tot bevolkingsgroei. In 1990 was 50,9 % van die bevolking in Streek G in die 0 - 14 jaar ouderdamsgroep terwyl die ooreenstemmende syfer vir Suid-Afrika ongeveer 40 % was.

iii) â\200\230n Merkbare graad van ongelykheid ten opsigte van die geslagsverhouding bestaan in Streek G, met die hoÃ© aarwesigheid van vroue wat meer as 60 % van die bevolking tussen 15 en 64 jaar beloop. Gevolglik het Streek G die hoogste potensiaal vir menslike reproduksie wat die relatiewe hoÃ© bevolkingsgroeikoers van die streek kan verklaar.

Die wanbalam’b.lssendleaanbodvanenvraagmarbeldmrd weerspieel in die swak werksve.rs)affn.rgsn:msm. Huidiglik word sowat 54 % van die potensiÃ©le arbeldsmag nie deur die formele ekonomie van Streek G geakkammodeer nie, uitsluitende die ongeveer 455 100 trekarbeiders wat tans buite die streek werksaam is.

Bostaande situasie word weerspieel deur die feit dat Streek G die laagste per kapita mkcmisyfer van al die om:wn.kkelmgstreke het. Dit weerspieel egter nie die hele prentjie nie, aangesien â\200\230n ultersskewemkcmeverdelmgmstreekcb&staan Die gemiddelde jaarh.kse inkomste per persoon bedra huidiglik ongeveer R6 600 in die RSA-gedeelte van Streek G, teenocor R1 150 vir Lebowa, Gazankulu en Venda. Dleafwykl.ngmbsk:l.}d)am

inkame tussen die bevolkingsgroepe, te wete Blankes en Swartes, is nog meer prominent met onderskeie bedrae van R19 750 en R1 300. Dit impliseer dat 3 % van die Streek G bevolking ongeveer 34 % van die totale privaat huishoudelike inkome ontvang; of anders gestel, dat 97 % van die bevolking slegs 66 % van die totale huishoudelike inkomste ontvang. (Hierdie ongelyke verdeling van inkamste word deur middel van â\200\230n Lorentz-kurwe in Figuur 1 uitgebeeld.)

FIGUUR 1 VERDELING VAN HUISHOUDELIKE INKOMSTE, 1991

/s VAN INKOMSTE

/s VAN BEVOLKING

Die swak persoonlike inkamstesituasie in die streek word ook weerspieel in die finansiÃ©le posisie van die openbare sektor. Die openbare sektor se totale uitgawes oorskry sy totale inkamste aansienlik en groot bedrae skenkings ("grants"), hoofsaaklik vanaf die RSA-regering, word op dgesteun om die gaping tussen uitgawes en inkomstes te oorbrnug. Iopende uitgawes alleen ocorskry totale uitgawes (sonder skenkings) aansienlik.

Streek G, soos gedefinieer in Hoofstuk 2 (par. 2.1) bestaan uit die Republiek van Venda en â\200\231n gedeelte van die Republiek van Suid-Afrika, wat twee selfregerende gebiede (Lebowa en Gazankulu) en tien RSA landdrosdistrikte in die Noord-Transvaal insluit. Die verskeidenheid van hierdie onderskeie gebiede word duidelik in verskillende sosio-ekonamiese indikatore weerspieel, bv. die 1990 per kapita BGP (teen konstante 1985 pryse) word op R4 142, R829, R329 en R649 ten opsigte van onderskeidelik die RSA, Venda en Iebowa geraam. Verder kampliseer die onderskeie bestaande administratiewe en institusionele strukture â\200\230n deeglike sosio-ekonamiese analise van Streek G as â\200\230n enkele entiteit.

Hoewel daar â\200\231â\200\230n natuurlike mate van ekoncmiese samewerking binne Streek G, soos dit huidiglik afgebaken is, bestaan, het historiese beleide soos afsonderlike ontwikkeling gefragmenteerde jurisduksies binne Streek G tot gevolg gehad.

Die heterogene karakter van Streek G kan egter beter geillustreer word deur die sosio-ekonamiese amstandighede ten opsigte van die verskillende landdrosdistrikte met mekaar te vergelyk. Die grondoppervlakte van hierdie distrikte wissel byvoorbeeld van 14 057 vk. km ten opsigte van die Potgietersrus distrik in Noord-Transvaal tot 123 vk. km ten opsigte van die Namakgale distrik in Lebowa, terwyl die bevolkingsdigthede (1990) vanaf 442 per vk. km in Namakgale tot 5,4 in Potgietersrus wissel. Die BGP per kapita (teen konstante 1985 pryse) het R7 497 in 1990 ten opsigte van die ILetaba distrik in Noord-Transvaal bedra terwyl die aanliggende Naphuno distrik in Lebowa â\200\231â\200\230n syfer van R305 behaal het. Die ooreenstemmende syfers vir Potgietersrus en Namakgale beloop R3 052 en R899, onderskeidelik.

Bostaande waarnemings het met die aanvang van die huidige projek die noodsaak am â\200\230n deeglike afbakening van Streek G in ekonamies funksionele substreke uitgewys. Gevolglik is die streek in 6 sub-streke afgebaken sonder verwysing na of inagneming van bestaande politieke grense, deur verskillende kriteria toe te pas, waarvan die volgende die belangrikste verteernwoordig:

- geografiese ligging;

- die ligging van bestaande nodale punte;

- die beskikbaarheid en vergelykbaarheid van data;

- bevolkingsgroei en -verspreiding;

- die aard en amvang van ekoncmiese aktiwiteite; en
= arbeidsvloeie.

’n Interâ\200\224substreekve.rgelykng van die relatiewe vlak van algemene ontwikkeling is gedurende Fase 2 van die projek by wyse van die opstel van â\200\230n saamgestelde ontw:.kkellngsnmdeks onderneem. Verskillende ontwikkelingsindikatore is op â\200\230n indeksbasis bereken en saam gegroepeer per ontwikkelingsdimensie. Iaasgencemde is op Sy beurt weer gekambineer am â\200\230n saamgestelde ontwikkelingsindeks te verkry. Al die geidentifiseerde indikatore het gelyke gewigte gedra terwyl die gewigte ten opsigte van die verskillende dimensies gekoppel is aan die aantal indikatore wat gebruik is. Tabel 3.1 toon die verskillende saamgestelde indekse per ontwikkelingsdimensie sowel as â\200\231n gesamentlike indeks.

Uit die tabel kan dit waargeneem word dat die relatiewe vlak van algehele ontw1kke11.ng nie veel tussen die onderlinge substreke verskil nie. Sekere ontwikkelingsdimensies weerspieel egter groot verskille. Hoewel bogenocemde oefening â\200\230n redelike sinvolle oorsig oor die ontwikkelingsituasie in Streek G op â\200\230n substreek-vlak bied, het die relatiewe swak gehalte, veral konsepsieel, van sekere van die geidentlflsee.rde indikatore gefaal am â\200\231â\200\230n gebalanseerde prentjie te bied. Die redelik gelyke vlak van ontwikkeling tussendlesessubstrekedlenegteras ’naanduldlng dat die funksionele afbakening redelik sinvol was, veral as in ag geneem word dat 59 verskillende indikatore gebruik is.

TABEL 3.1: STREEK G: SAAMGESTELDE ONTWIKKELINGSINDEKS PER SUBSTREEK

SUBSTREKE (INDEKS)
ONTWIKKELINGSDIMENSIE 1z)-23] 4 |

Ruimtelike ontwikkeling

Landelike- en landbou-
ontwikkeling

Sake- en entrepreneurskaps-
ontwikkeling

Grootmaat infrastruktuur
ontwikkeling

Saamgestelde indeks (geweeg)

Substreke 1, 3 en 5 is relatief meer "ontwikkel" as substreke, 2, 4 en 6. 1In substreek 5 is die BGP per kapita en die uitset per werker by verre die indikator wat die grootste gewig dra, toeskryfbaar aan die prominente mynbou-aktiwiteite in die Phalaborwa gebied. Substreek 1 het besonder goed presteer ten opsigte van die indikatore wat ruimtelike ontwikkeling en ontwikkelingsbeplanning en -beleid weerspieel, voortspruitende uit die feit dat hierdie substreek slegs uit een politieke entiteit bestaan. Substreek 3 se relatiewe gunstige posisie kan hoofsaaklik toegeskryf word aan die sentrale ligging van die substreek en aan die rol wat Pietersburg/Seshego as â\200\231n streek fokuspunt speel. Dit het â\200\231â\200\230n imvlced op die sake- en entrepreneurskapsontwikkelingsdimensie sowel as op grootmaat infrastrukturele ontwikkeling. Die relatiewe swak vertoning van die laaste drie substreke is hoofsaaklik toe te skryf aan:

- Substreek 2: ruimtelike ontwikkeling en sake- en entrepreneurskapsontwikkeling;

Substreek 4: ontwikkelingsbeplanning en -beleid en uitset per kapita en per werker; en

Substreek 6: stedelike ontwikkeling, BGP per kapita en per werker.

Die historiese ekonomiese ontwikkeling van Streek G het beslag gekry in â\200\230n ruimtelike patroon wat weerspieel word in â\200\230n primÃ©re ontwikkelingsas wat die streek van noord na suid verdeel en â\200\231â\200\230n sekondÃ©re as wat vanaf Pietersburg (in die middel van Streek G) na Phalaborwa, via Tzaneen, in die ooste strek. Die primÃ©re as wat die vernaamste vervoerrovete verteermoordig, en Suid-Afrika en Streek G met die res van Afrika verbind, sal as gevolg van sy ligging â\200\231n belangrike 1rol in die streek se toekamstige ontwikkeling bly speel.

Met die normalisering wvan die Suid-Afrikaanse gemeenskap in die vooruitsig en verbeterde verhoudinge met sy bure, is meer uitgebreide handel tussen Suid-Afrika en Afrika aan sy noorde, â\200\230n positiewe vooruitsig wat nie geignoreer kan word nie. Alhoewel die vooruitsigte vir ekonamiese groei oor die algemeen in Afrika (in die ormiddellike noorde) nie baie rooskleurig is nie, bly die vooruitsigte vir Streek G goed.

Die sekondÃ©re as verteermwoordig die belangrikste skakel tussen Substreek 5, wat oor die hoogste primÃ©re sektor potensiaal beskik, en Streek G.

â\200\230n BreÃ© ontwikkelingsperspektief ten opsigte van elk van die ses geidentifiseerde substreke word hieronder weergegee.

BOTSWANA

Potgietersrus

ocoooooocoooo0
CoooODO0OO0O00O0O0RQ
Â°Â°Â°Â°Â°5Elï¬\201s?aâ\200\230Â§Â°
ooooo o]
DDOODDOODUODDD

3 o o Sayry A TERBERRS

ocoooooofoooo0oo0O00CO0O0O0O0O
ocoooooodbooooooooo0oa0

oooooo0O oNocooooooooo0(E 0
0000001 ol4pv oocooocoooo0 OTGI T SR

DUUQODDODDDODDODD

ZIMBABWE

noonaunuua 6 POlâ\200\231gIETElâ\200\230SIâ\200\230US
,uggggg ï¬\201l Mmï¬\202w MOKER SEKHUKHUNELAND
unuouununounununnouuu
soosandeons e sens okl
cooooopoooooooaooooogdiBBidhg EBO
ooooglesagpuooooooooD
’ dâ\200\231%â\200\235â\200\234bad YDENBURG

BOPHUTHATSWANA e

D

KAART 3 @
SUBâ\200\224STREEK 1 i
IN STREEK G KONTEKS Â°

MOSAMBIEK

Soutpansbhekg

Nasionale
Krugerl

Wildtuin

Phalaborwd

Pelgrimsrust

’SUB-STREEK 1|

BOTSWANA o T

T\ // l\
â\200\234WATERBERG DISTRIK:

SUB-STREEK 2

S YL X
Qv
s?@
Vi
,.’ Y THABAZIMBI \\
DISTRIK % \
| A ; i)aâ\200\224-/:b\ D Z
_\] . i \ - \S\ TGSTROCY ’
. .)WARMBAD
/// > 1/ DISTRIK gy 4 WARMBAIâ\200\230J
2 | B
BOPHUTHATSWANA Â® ==

Substreek 1

Substreek 1 is na die westekant van Streek G geleÃ© en grens aan ontwikkelingstreke J (Bophuthatswana) en H in die suide, Botswana in die weste en noorde en Substreek 2 in die noorde (sien Kaart 3). Hierdie substreek bestaan uit die volgende landdrosdistrikte, waarvan almal in die RSA-gedeelte (Noord-Transvaal) van Streek G val:

- Ellisras;
Thabazimbi; en
- Waterberg.

Sterk skakeling bestaan tussen veral die Mokerong I distrik in Iebowa (â\200\231n gedeelte van Substreek 2) en Substreek 1, asook met die noordelike deel van Bophuthatswana (Streek J), wat blyk dat moontlike toekamstige grensaanpassings noodsaaklik mag wees. (Aanbevelings in die verband word verder in die verslag gedoen.)

Substreek 1 het sy huidige vlak van ontwikkeling op â\200\231n gebalanseerde wyse bereik in soverre dit die verspreiding van sy nodale punte betref. Dorpe en dienspunte asock die bestaande infrastruktuur, het op â\200\231n gebalanseerde wyse ontwikkel, ondersteunend tot die ekonamiese aktiwiteite van die substreek. Nodale punte wat op die landbougemeenskap gerig is, sluit Vaalwater, Steenbokpan, Nylstroam, ens. in, terwyl diÃ© gerig op diensleweringy aan die Swart bevolkingskonsentrasies buite, maar aangrensend tot die substreek, sluit onder andere Northam (gerig op die noordwestelike deel van ontwikkelingstreek J of Bophuthatswana) en Ellisras (gerig op Mokerong I, Substreek 2 gebied) in. Die groei van Warmbad is byvoorbeeld nie slegs verwant aan sy landbouangewing nie, maar ook aan sy toerismepotensiaal, weerspieel in oorde soos Overvaal-Warmbad. Ellisras en Thabazimbi is, aan die ander kant, meer op die mynbousektor gerig en sy groei is direk daaraan verwant met â\200\230n swakker sekondÃ©re verbintenis met die landbousektor.

Substreek 1 is, in vergelyking met Streek G, redelik yl bevolk. Die substreek het â\200\230n bevolkingdigtheid van 5,8 persone per vk. km (1990) teencor 36,9 vir Streek G in sy geheel. Die bevolking is nie eweredig versprei deur die substreek nie, met hoÃ©r bevolkingskonsentrasies in en am die hoof nodale punte soos Thabazimbi, Warmbad, Ellisras en Nylstroam. Hierdie konsentrasies is direk verwant aan die vlak van ekonamiese aktiwiteite en dienste wat by hierdie punte voorsien word.

Thabazimbi

BOPHUTHATSWANA

o' Warmbad

KAART 4 |
SUB-STREEK 2 |
N STREEK G KONTEKS |

ZIMBABWE

Messina

MOSAMBIEK

Soutpansbekg

Nasionale
Krugerl
Wildtuin

Phalaborwa

Pelgrimsrust

YDENBURG

9 M3IFYLS
-gns

ONOY3IN0

R ACN\>
30 VAT,

bf g ook,

L X33Â¥LS-49NS

L

s

\ !
3 â\200\230 e :
\ o
AN ONOY IR |
4 %
â\200\224˜â\200\224â\200\224te
X 7
.â\200\231/""
â\200\224ad

\\JÂ¢
â\202¬ M33YLS-49ns

AIYLSIa â\204¢
|Sï¬\202HSHHLNDLOd

2 A3IYLS-4NS

L7 LYYYA

oy

3.1.2

Substreek 2

Substreek 2 het gemeenskaplike grense met Botswana in die noorde en ontwikkelingstreek H in die suide. Die substreek is aan die westekant van die middelpunt van Streek G geleÃ©, tussen substreke 1 en 3 (sien Kaart 4). Substreek 2 bestaan uit die volgende landdrosdistrikte:

- Potgietersrus (Noord-Transvaal); en

- Mokerong (Lebowa) .

â\200\230n Goed ontwikkelde padvervoerkorridor, sentraal geleÃ© ten opsigte van Substreek 2 en wat van noord na suid strek, bestaan. Potgietersrus vorm die sentrale punt in die substreek en is met Pietersburg in die noorde en die PWV-area in die suide verbind. Verskeie ander roetes konvergeer na Potgietersrus, insluitende die hoofverbindingsroete na Botswana, via Groblersbrug, asock die verbinding na die suidoostelike HoÃ©veld, via Marble Hall na Witbank.

Die belangrikste nodale punt in Substreek 2 is die Potgietersrus/Mahwelereng gebied. Aan die noordwestelike kant is verskeie landboudienspunte, naamlik Balmoral, Beauty, Marken, ens. DiÃ© gebied is â\200\231â\200\230n ekstensiewe landbougebied, met â\200\231â\200\230n relatiewe lae bevolkingsdigtheid. Die gedeelte na die suidooste het â\200\231n relatiewe hoÃ© bevolkingsdigtheid en beskik ocor â\200\231â\200\230n hele aantal dienspunte. Hierdie gebied het sterk verbindings met ontwikkelingstreke F en H, hoofsaaklik as gevolg van werksgeleenthede in die besproeiingslandbougebied in die amgewing van Loskopdam, naby Groblersdal. Ekonamiese ontwikkeling is gekonsentreer langs bogenoemde ontwikkelingsas wat van noord na suid strek. Op hierdie as is Naboamspruit, met verskeie minerale baddens in sy ommiddellike amgewing, asook Potgietersrus/Mahwelereng geleÃ©. Hierdie dienspunte word deur die Nylvlei landbousisteem verbind.

Substreek 2 is nie so dig bevolk soos Streek G in sy geheel nie. â\200\230n Bevolkingsdigtheid van 25,1 persone per vk. km is in 1990 aangeteken, teencor 36,9 vir Streek G. â\200\230n Oneweredige bevolkingsverspreiding kom in die substreek voor. Die Mokerong distrik het â\200\230n bevolking van 99,2 persane per vk. km (1990), terwyl die Potgietersrus distrik â\200\231â\200\230n skamele 5,4 persone per vk. km het. Gevolglik kan dit verwag word dat die vlak van ekonamiese aktiwiteit in Mokerong baie hoÃ©r is as diÃ© in die Potgietersrus distrik, aangesien dit algemeen aanvaar word dat mense na gebiede trek waar hoÃ©r ekonamiese aktiwiteite bestaan. Dit is in werklikheid nie die geval nie, waaruit afgelei kan word dat die vestigingspatroon in die substreek nie op ekonomiese oorwegings gebaseer is nie. Institusionele kragte was die hoof faktor wat hierdie vestigingspatroon beinvlioced het. Die vernaamste nodale punte, soos Mahwelereng, Naboamspruit en Potgietersrus het egter meer mense op grond van ekonamiese aktiwiteite en beskikbaarheid van dienste getrek.

1â\202¬

BOTSWANA

Potgietersrus

: 2 i: n\ â\200\230-â\200\230:-M

HOKERQNG, N

e - ..

L X)

o Ellisras

., ; :-u A
) pâ\200\234
)

| P D
MOKERONG â\200\234"f-’-?vâ\200\230râ\200\231e#-:."-â\200\231:â\200\230.:
ST T W)

KAART 5 Â®

SUB-STREEK 3
IN STREEK G KONTLKS

ZIMBABWE

Soutpansbekg

Nasionale
Kruger!
Wildtuin

I
\> JI A4 85 4 "â\200\231flâ\200\224â\200\230lh Biifâ\200\230f(rnâ\200\224\
AU

5 e \Phalaborwa

WATERBERG

X
vJIJ)IJâ\200\224\

3 R T D Y

Porglet'\rarus

ABAZIMBI HOKERONGG X

e Warmbad

BOPHUTHATSWANA e

AL
.. S GRS .--Z-."'

OTGIETERSRUSET R it Trpin

Pelgrimsrust

YDENBURG

MOSAMBIEK

o

9 A33Â¥1S-9nS

:.,A gy --\ Sgliem:
=2 |} MY LSIO]

Â£ 0d0OWVEVHL &

2 L \
> â\200\230-; : wepayiny s _,l ’ :â\200\230 â\200\234

AIJLSIC
O0dOOWVEVHL

/i\ï¬\201/ï¬\201/ I A 3 1â\200\231?
. Syfaseiineg ’Â«/f) : Â¢ M33YLS-8ns
=Ny AN g

S M3IFYLS-8NS

T\
4 MYLSIQ˜-\:
0YNESY3L3Id â\202¬2

% M334LS-8NS

T sl
. WNH0g Â¢

o
â\202¬ XJIIYIS-HNS

I’S LYVVHA

Substreek 3

Substreek 3 is die mees sentraal geleÃ© substreek in Streek G (sien Kaart 5). Die substreek bestaan uit die volgende landdrosdistrikte:

= Bochum (Lebowa) ;
Pietersburg (Noord-Transvaal);
Seshego (Lebowa); en

= Thabamoopo (Lebowa) .

Sterk verbindings bestaan tussen die Sekgosese I gebied van Substreek 5 en Substreek 3 wat moontlike toekamstige grensaanpassings kan inhou. (Aanbevelings in diÃ© verband word verder in die verslag aangetoon.)

Substreek 3 1is relatief maklik toeganklik, nie slegs vamuit die res van Streek G nie, maar ook vamuit die PWW-gebied, Oos- en Wes-Transvaal en vanuit Zimbabwe en Botswana. Dit word deur â\200\231â\200\230n ekstensiewe pad-, spoor- en lugvervoernetwerk deur Pietersburg, die belangrikste dorp in die substreek, moontlik gemaak. Die vervoerroetes (padvervoer in die besonder) verbind die ander nodale punte in Streek G met die Pietersburg/Seshego kampleks, fisies sowel as ekonamies. In hierdie verband is die belangrikste roete diÃ© tussen Pietersburg en Tzaneen.

â\200\230n Ongesonde situasie wat primÃ©r uit institusionele faktore ontstaan het, bestaan in diÃ© sin dat nodale punte wat nie op â\200\231n gesonde ekonamiese grondslag geregverdig kan word nie, ontstaan het. â\200\230n Voorbeeld is die duplisering van funksies in veral Lebowakgamo en Pietersburg. Die vernaamste administratiewe funksie van die RSA-regering is in Pietersburg gesetel terwyl die hoof regeringsfunksie van die Lebowa Regering in Lebowakgamo gesetel is. Verder is die hoof tersiÃ©re onderwysfunksie te Mankweng (Universiteit van die Noorde). Uit â\200\231n ekonomiese- en infrastrukturele oogpunt sou dit meer effektief gewees het as hierdie funksies in een nodale punt gekonsentreer was. Die verskillende sentra, te wete Pietersburg/Seshego, die Lebowakgomo stedelike gebied en Mankweng (Universiteit van die Noorde) veroorsaak ongesonde onderlinge kampetisie ten opsigte van mannekragbehoeftes, beskikbare ontwikkelingsfondse, ens.

Substreek 3 is digter as Streek G in sy geheel bevolk, met â\200\231n bevolkingsdigtheid van 61,1 persone per vk. m (1990) teencor 36,9 vir Streek G. HoÃ©r konsentrasies kam in en am die hoof nodale p_mte, te wete Seshego, Iebowakgamo, Mankweng, Sabayeng en Pietersburg voor. Dit volg hoofsaaklik uit die hoÃ©r vlak van aktiwiteite met gevolglike voorsiening van meer werksgeleenthede wat hierdie punte bied. Die Pietersburg landdrosdistrik met â\200\230n hoÃ©r vlak van ekonamiese aktiwiteite het egter â\200\230n bevolkingsdigtheid wvan 15,9 persone per vk. km (1990), teencor syfers van 55,3, 103,9 en 126,3 vir Bochum, Seshego en Thabamoopo, onderskeidelik, met 1lae vlakke van ekonamiese aktiwiteite. Hierdie oÃ©nskynlike teenstrydigheid spruit hoofsaaklik uit histories poltieke corwegings waar die mobiliteit van mense aan bande gelÃ© is.

i

A TR Tk P aRT ST - PRI TRy

KAART 6
SUB-STREEK 4 :
IN STREEK G KONTEKS |

R e e e Tt T â\200\224â\200\224 T & T A it oot Dlv o s s e o T e T e Y. rik

ZIMBABWE

.....
......
....
....

....
----
ot ot

....

.....

BOTSWANA

Polgietersrus

foisisisss Nasionale
: Krugerl
Wildtuin

MOKER

o Ellisras

Phalaborwa

Pelgrimsrust

Thabazimbi

e Warmbad YDENBURG
BOPHUTHATSWANA :

KAART 6.1

ZIMBABWE SUB-STRÂ®E

@ MESSINA

’DISTRIK -

|SOUTPANSBERG â\200\224

{ THGE7ANDOU
TDISTRIK -

ol QI so o t iy
_˜MALAMULELE

SUB-STREEK 3

= DISTRIK
= "â\200\231juf:-_r g
& "\

SUB-STREEK 5

K 4

3.1.4

Substreek 4

Substreek 4 is die mees noordelike substreek van Streek G en grensaaanbabwemdlenoordeMosanblekmdleooste Substreek 3 in die suidooste en Substreek 2 in die noordweste (sien Kaart 6). Die substreek bestaan uit die Republiek van Venda asook die volgende landdrosdistrikte:

- Malamulele (Gazankulu) ;
- Messina (Noord-Transvaal); en

- Soutpansberg (Noord-Transvaal).

Sterk verbindings bestaan tussen die Hlanganani gebied (die sogenocemde "vingergebied") van Substreek 5 en Substreek 4 wat moontlike grensaanpassings sal verg. (Aanbevelings in die verband word verder in die verslag gemaak.)

Die noordelike grens van Substreek 4 wat aan Zimbabwe grens, beskik oor die enigste aktiewe doeanepunt met hierdie buurland en dit is te Beitbrug gelegÃ©, direk noord van Messina. Die res van die internasionale grens dien as buffer tussen Zimbabwe en Streek G. Substreek 4 word verder deur sterk fisiografiese eienskappe gekermerk deurdat die Soutpansberg bergreeks wat van cos na wes strek, die streek vamuit die ooste na die weste verdeel. Die gebied na die noorde word deur ekstensiewe landbou- en wildboerderyaktiwiteite gekermerk terwyl die suidelike gebied oor meer intensiewe landbouaktiwiteite, rondam die Levuburivier-stelsel, beskik.

Substreek 4 word effektief bedien deur â\200\230n padvervoerkorridor wat van Zimbabwe in die noorde, via Beitbrug en Messina na Pietersburg en die PWV-area in die suide, strek. Louis Trichardt, wat op hierdie korridor 1&, is die hoofdorp van Substreek 4. Verskeie paaie konvergeer na lLouis Trichardt en Substreek 4 is vamit die ooste en die weste met hierdie nodale punt verbind. Die gebied ten weste van diÃ© vervoerkorridor word deur ekstensiewe landbouaktiwiteite en â\200\230n relatiewe lae bevolkingskonsentrasie gekermerk terwyl intensiewe landbouaktiwiteite en hoÃ©r bevolkingskonsentrasies in die ooste voorkom. Twee roetes verbind Louis Trichardt en Thohoyandou, die hoofstand van Venda. Die hoofroete, via Levubu, dra die meeste verkeer terwyl verspreide landelike ontwikkeling langs die roete via Makhado en Wylliespoort voorkam.

Die vernaamste nodale punte in Substreek 4 is Louis Trichardt, Messina en Thohoyandou. Sedert 1979, na die onafhanklikheids-wording van Venda, het Thohoyandou teen â\200\231â\200\230n merkwaardige koers, sovÃ©r dit bevolking en handelsaktiwiteite aangaan, gegroei en Thohoyandou verteerwoordig tans die grootste stedelike konsentrasie in die substreek. Verder is Thohoyandou die hoof administratiewe en regeringsentrum van Venda. Verskillende semi-staat instellings asook 23 staatsdepartemente (insluitende die Weermag) is in hierdie stedelike kampleks gevestig.

Substreek 4 het â\200\231n bevolk_i.ngsdigtheidvan 29,2 persone per vk. km (1990), wat effens laer is as die gemiddelde van 36,9 vir Streek G. Die larxidrosdlstrxktevanmmparsbergmmsmm aonderskeidelik bevolkingsdigthede van 4,0 en 4,6 persane per VK. km terwyl Dzanani, Mutale, Thohoyandou, Vuwani en die Malumelele landdrosdistrikte onderskeidelike syfers van 135,8; 18,8; 113,0 en 141,2 toon. Aangesien ekonamiese aktiwiteite meer geknnse.ntreexd is in Messina en Soutpa.nsbe.:g is die rede vir hierdie

institusionele kragte as aan ekonomiese oorwegings toeskryfbaar. Die bevolking is oneweredlg versprei binne individuele distrikte met digter konsentrasies in en am bestaande nodale punte. Die Scxrtparsbe.:gdlstrlk sluit â\200\230n gedeelte van die Nasionale Kruger Wildtuin in, met die gevolg dat dit die totale bevolkingsdigtheid van die distrik aansienlik verklein.

I[â\200\230â\200\234â\200\230 . L L UGN TS A AL 4 I TR

i
i
)

Messina

BOTSWANA

olgietersrus

OCH
MOKERDN(1

; MYKERON
o Ellisras

WATERBERG

1 OTGIET .SR

. TH AZIMBI Potglercrsrl;â\200\230sOKE b

ABAMO

Thabazimbi

6
an EBO

o ’ Warmbad

o Nyls

BOPHUTHATSWANA

ZIMBABWE
3

END

Â° is

~

EKHUKHUNELAND

YDENBUR

KAART 7

SUB-STREEK 5
IN STREEK G KONTEKS

MOSAMBIEK

Soutpansbekg

Pelgrimsrust

SEKGOSESE

SUB-STREEK 3 />

=

KAART 7.1
SUB-STREEK & ’

SUB-STREEK 5

H â\200\230
A i o
o \ PHALABORWA
â\200\230-. DISTRIK NASIONALE
\

L KRUGER)
GIYA WILDTUIN
w{\ll \DISTRIK \ b

BOLOBEDU N - iy ’ ’ MOSAMRIEK
-â\200\231DISTRIK Gt : o

i "
W"â\200\231tâ\200\235lw........ . iiiiatn ˜ IS X

g \
wâ\200\230,â\200\224â\200\234,*wxj P | AT
& OUITELS QOF 2227, -â\200\224J L ot

| 0.,
A AKGA

A) :
- & _3(.!Â»7 L

8 (T MPAALABORWA

SUB-STREEK 6

3.1.5 Substreek 5

Substreek 5 is aan die ocostekant van Streek G geleÃ© en grens aan . Substreek 4 in die noorde, Substreek 3 in die weste, Substreek 6

in die suide, Omtwikkelingstreek F in die suidooste en Mosambiek

in die ooste (sien Kaart 7). Die substreek bestaan uit die volgende landdrosdistrikte:

- Bolobedu (Lebowa) ;

- Giyani (Gazankulu);

- letaba (Noord-Transvaal);

- Namakgale (Lebowa);

- Naphuno (Lebowa) ;

- Phalaborwa (Noord-Transvaal) ;
- Ritavi I en II (Gazankulu);
- Iunlekani (Gazankulu); en

˜ Sekgosese (Lebowa).

Substreek 5 beskik oor twee hoof nodale punte, te wete die Tzaneen/Lenyenye/NKowankowa (TIN) kampleks en die Phalaboma/lulekam./Namah;ale (PIN) kanpleks Alhoewel Giyani â\200\231â\200\230n belangrike nodale punt in sy eie reg is, is sy bestaan meer te danke aan sy rol as administratiewe hoofstad van Gazankulu. Die TIN Kkampleks vorm die handels- en nywerheidsentrum van Substreek 5, te denke aan die groot aantal en verskeidenheid van groot-, kleinhandels- en nywerheidsondernemings sowel as diensaktiwiteite wat daar voorkam. Hierdie kampleks se hinterland binne die Letsitele streek, die lLetaba vallei, Mooketsi, ens., beskik ook hoÃ© inherente landboupotensiaal, veral in terme van bosbou en die produksie van subtropiese vrugte, groente en kontantgewasverbouing onder besproeiing. Hierdie gebied is ook hoogs toeganklik vamuit Substreek 5 self. Ten opsigte van die PIN kampleks is sy ekonamie basies hoofsaaklik op grootskaalse koper, fosfaat en vermikuliet mynbouaktiwiteite geskoei. Dit beskik ook oor â\200\230n kleinhandels- en nywerheidskamponent, maar op â\200\230n kleiner skaal as diÃ© van die TIN kampleks. Op substreeksvlak is die TIN en PIN kamlekse die twee belangrikste ekonamiese nodusse wat deur â\200\230n oos-wes ontwikkelingskorridor verbind word.

Met die verbeterde toeganklikheid tussen Nkowankowa en Giyani (Constantiapad) en die verwagte toekamstige opgradering van die Phalaborwa/Giyani verbinding, sal verhoogde inter-aksie, wat Tzaneen en Phalaborwa voordelig kan beinvlioed, realiseer. Met ander woorde, Giyani sal meer in â\200\230n toenemende afhanklike verwantskap met bogencemde nodusse betrokke raak en sy inherente ekonamiese rol sal diÃ© van â\200\230n landelike dienspunt wees.

Substreek 5 het ’nbevolk.mgsdlgtheldvan454persaxepervk. km
(1990), wat hoÃ©r is as diÃ© vir die totale Streek G, naamlik
36,9. Binne die substreek is die bevolking nie eweredig versprei
nie, met hoer konsentrasmsmenraï¬\202anbestaanderx:dalep.mte
soos Giyani, Iulekani, Tzaneen, Phalaborwa, Nkowankowa, Lenyenye,

Namakgale, Ga-Kgapane, Sermwamokgope en Duivelskloof. Dit kon
verwag word, aargemen mense neig am na gebiede waar ekonamiese
aktiwiteite hoog is, betrektmenï¬\202eweï¬\202csgeleenï¬\201\edetevuï¬\201

Dat die huidige bevolkingsverspreiding in Substreek 5 hoofsaaklik
uit institusionele lcragte voortspruit, volg uit die feit dat die
bevolkingsdigthede in die landboudistrikte van ILebowa en
Gazankulu (waar laer vlakke van ekonamiese aktiwiteite as in die
RSA distrikte van Phalaborwa en Letaba voorkam) aansienlik laer
as diÃ© in Phalaborwa en Letaba is.

Thabazimbi

BOPHUTHATSW-ANA

Potgietersrusâ\200\230

o ’Warmbad:

MOKER

Messina

ZIMBABWE

YDENBURG

KAART 8

SUB-STREEK 6
IN STREEK G KONTEKS

MOSAMBIEK

Soutpansbexg

Nasionale
Krugerl

Wildtuin

Phalaborwa

Pelgrimsrust:

4 N3IFYLS

WNLSIO
= 0gINâ\200\231
- *â\200\234’i" Z ILS-ans

Q

e

TN)IIHLSIU \
ONVTINAHANHYIS * =S

S M3IYLS-9ns

â\202¬ XI3Y1S-9ns

9 @uls-4ns

1â\200\2318 LYVVH

R

3.1.6

Substreek 6

Substreek 6 het gemeenskaplike grense met Ontwikkelingstreek F in die suide en ooste, Ontwikkelingstreek H in die suidweste, Substreek 3 in die noordweste en Substreek 5 in die noorde (sien Kaart 8). Die substreek bestaan uit die volgende landdrosdistrikte:

- Mapulaneng (Lebowa);
- Mhala (Gazankulu);
- Nebo (Lebowa); en
- Sekhukhuneland (Lebowa).

Substreek 6 is na die noordweste met Pietersburg, via â\200\231n ontwikkelingsas wat oor Chuniespoort vanaf die Burgersfort/Steelpoort gebied strek, en na die noorde, via die Lydenburg/Orighstadpad, met Tzaneen verbind. Beide hierdie verbindings is egter swak as gevolg van die lang afstande tussen die ontwikkelingspunte op hierdie asse. Baie sterker verbindings bestaan tussen Substreek 6 en die aanliggende suidelike Laeveldâ\200\224gebied wat â\200\231â\200\230n gemeenskaplike natuurlike hulpbronbasis het. Die gevolg is dat sterk interaksie tussen Substreek 6 en die aanliggende Substreke 26 en 27 van Ontwikkelingstreek F ontwikkel het. (Aanbevelings in hierdie verband word later gemaak.)

Die bevolking is hoofsaaklik in drie gebiede, naamlik Bosbokrant/Dwarsloop, Steelpoort en Jane Furse gekonsentreer. Al drie hierdie gebiede word deur goeie paaie na gebiede waar werksgeleenthede in die aanliggende Streek F voorkam, verbind.

Die bevolkingsverspreiding en vestigingspatroon binne Substreek 6 weerspieel die invlced van spesifieke primÃ©re en sekondÃ©re faktore wat "push" of "pull" effekte op bevolkingsvestiging het. â\200\230n PrimÃ©re faktor is die fisiese toegang ten opsigte van aanliggende gebiede of in die amgewing van hoofvervoerrcetes. In hierdie verband is Nebo deur â\200\230n goed ontwikkelde padnetwerk met die Groblersdal, Marble Hall en Middelburggebiede verbind. Sekhukhuneland is met â\200\230n padnetwerk na die Burgersfort/Steelpoort en Pelgrimsrusgebied verbind, terwyl Mapulaneng/Mhala die minste toeganklike gebied is wat met Witrivier/Nelspruit deur die hoofpad vanaf Nelspruit na die Noordoos Transvaalse Laeveld, verbind is. Die imvlced van hierdie verbindinge op die vestigugspatrom word weerspieel in â\200\230n hoÃ© konsentrasie van mense in gebiede aanllggerxi tot hoofvervoerroetes en â\200\231â\200\230n laer digtheid van ontwikkeling in die landelike hinterland. Hierdie roetes voorsien ook toegang tot werksgeleenthede beide binne maar veral ook buite die substreek.

visie ten opsigte van toekamstige ontwï¬\202dcelmg in die substreke
daar te stel. Hierdie noodsaak is op vier fundamentele
oorwegings gebaseer, naamlik:

- die geidentifiseerde substreke binne Streek G is â\200\230n geheel
en al nuwe konsep;

die bestaan van â\200\231â\200\230n inherente funksioneel geintegreerde
plaaslike ekonomie wat se potensiaal nog nie ten volle
ontwikkel is nie en wat as gevolg van, onder andere, â\200\231â\200\230n
vakium wat gelaat is deur die "afbreking" van die strukture
geskep deur die beleid van afsonderlike ontwikkeling en
waarvoor daadwerklike alternatiewe nog nie bestaan nie;

die heterogene samestelling van die bevolking en waarde-
sisteme wat in die substreke voorkam; en

die verskillende publieke sektor instellings en
ontwikkelingsagente wat in die substreke bedrywig is, elk
met sy eie doelstellings en agenda.

Dit is dus noodsaaklik am â\200\230n stel breÃ© doelwitte en beginsels vir
dlesubstrekedaartestelanvuelkesubstxeekâ\200\231nregmatlge
plek in die Streek G bestel te bewerkstellig.

Die oorhoofse ontwikkelingsdoelstelling vir Substreek 1 is
versnelde ekonamiese groei en â\200\230n gelyke verdeling van die daarmee

gepaardgaande voordele. Hoewel die klem op â\200\231â\200\230n geinteqreerde
ontwikkel ingsbenadering val (i.e. 1is â\200\230n mlti-sektorale
strategie), word as vertrekpunt spesifieke klem op daardie
sektore waarin Substreek 1 vergelykende voordele het (in
vergelyking met Streek G), geplaas - hoofsaaklik mynbou en
landbou. Die substreek beskik oor, asgevolgvansymlnerale
potensiaal, die kapasiteit om as â\200\231n groeistimulus vir die streek
as geheel te dien.

Ontwikkelingsmsmtlewe moet, in terme van die behoeftes en
aspirasies van die relevante gemeenskappe, asook sy menslike,
natuurlike en finansiÃ©le hulpbronpotensiaal, r.o_ep&k wees. Die
privaatsektor behoort toenemend die dryfkrag in ekonamiese
ontwikkeling te wees en die openbare sektor moet primÃ©r â\200\230n
fasiliterende 1rol speel. Produktiwiteit van werkers moet
bevorder word en moet as enigste maatstaf van vergoeding dien.
Ekonomiese selfbeskikking deur die substreek en sy inwoners moet
so vÃ©r moontlik nagestreef word.

Die bekamping van werkloosheid en armoede kan as oorhoofse
ontwikkelingsdoelstelling vir Substreke 2 tot 6 dien. Hoewel die
algemene klem op â\200\230n geinteqgreerde ontwikkelingsbenadering (i.e.
â\200\230n multi-sektorale strategle) val, moet (as vertrekpunt) die klem
op daardie sektore waarin die substreke vergelykende voordele het
(in vergelyking met Streek G), geplaas word. Ontwikkeling in die
substreke moet egter as deelvandleorrtwn(kellrgsdlxmanulcavan
Streek G gesien word. Die volgende breÃ©Â¢ beginsels moet nageâ\200\224
streef word:

3.2.1

- ontwikkelingsinisiatiewe moet, in terme van die behoeftes en aspirasies van die gemeenskappe, sowel as die menslike, natuurlike en finansiÃ©le hulpbronpotensiaal van die substreke, toepaslik wees;

- die privaatsektor moet die dryfkrag in ekonomiese ontwikkeling wees;

- die openbare sektor moet primÃ©r â\200\230n fasiliterende rol speel;

- die staat moet die voorsiening van die basiese behoeftes van die armes en die skepping van â\200\230n angewing wat die armes in staat sal stel am deur hulle eie pogings hulle amstandighede te verbeter, verseker;

- subsidies en ander ontwikkelingshulp moet gedifferensieer word om te verseker dat maksimale voordele na daardie gebiede gekanaliseer word waar die behoefte die grootste is;

- die wet en â\200\231â\200\230n ordelike gemeenskap moet gehandhaaf word.

Onwettige plakkery, orwettige stakings en onrus am ekonamiese doelwitte te bereik, kan nie, in terme van ekonamiese groei en ontwikkeling, geduld word nie;

- produktiwiteit van die ekonamies bedrywige bevolking moet verhoog word en behoort die primÃ©re basis van vergoeding vir arbeid te wees;

- ontwikkelingsinisiatiewe moet die verskeidenheid kulturele en sosiale norme, waardes en persepsies in ag neem en moet nie vooropgestelde idees op gemeenskappe afdwing nie;

- fiskale selfstandigheid van publieke owerhede en ontwikkelingsagente, en ekonomiese selfversorgendheid van die substreke moet sovÃ©r as moontlik aangemoedig word;

- instandhouding van die Kkapitale bates moet hoÃ© prioriteit geniet; en

- kennis moet van die streeksbeplanningsinisiatiewe en â\200\224strategieÃ© in alle substreke geneem word.
Substreek 1

Die volgende breÃ© doelwitte word ten opsigte van Substreek 1 gestel:

- verbeterde samewerking met Botswana en Ontwikkelingstreek J;

- ontginning van verdere en optimalisering van bestaande waterbronne;

- meer intensiewe ontginning van die substreek se minerale potensiaal met die klem op diversifikasie en veredeling; en

- meer effektiewe bemutting van die landboupotensiaal.

Substreeklbeskikoorhoëpotersiaalvirverderemtgimingvan
Sy minerale rykdam wat heel moontlik â\200\230n "rimpel"-effek deur die hele streek en nasionale ekonomie sal hé. Realisering van die mynboupctensiaal hang egter af van eksterne faktore, soos die wêreldvraag na sekere minerale en die effek wat Suid-Afrika se buitelandse beeld op die huidige sanksiedruk het. Op die aanname van â\200\230n verhoogde buitelandse vraag na die substreek se minerale, en afnemende sanksiedruk, beskik Substreek 1 ocor die potensiaal an in die toekams aansienlik te groei.

Huidiglik word die landboupotensiaal van Substreek 1, vir alle praktiese doeleindes, optimaal benut, afgesien van geringe differensiasies of tegnologiese ontwikkelings wat moontlik mag wees. Die sekondêre en tersiêre sektore beskik oor potensiaal, hoofsaaklik in sovêrre hierdie sektore op die mynbounywerheid in die substreek, gebaseer is.

As die mynbousektor oor tyd tot sy volle potensiaal ontwikkel, kan dit impliseer dat diversifikasie van die substreek se ekonamie in so â\200\230n mate sal plaasvind dat â\200\230n sterk konsentrasie van diverse aktiwiteite langs die Northam/Thabazimbi/Ellisras ontwikkelingsas sal plaasvind. Dit sal ook impliseer dat bevredigende ontwikkeling in Substreek 2 sal plaasvind, waar die sub-ekonamie van die Nylstroom gebied eerder gesien sal word as deel van die totale Nylvlei kampleks wat Naboamspruit en Potgietersrus as nodale punte sal insluit.

As â\200\231â\200\230n bloeitydperk in die mynbounywerheid realiseer, kan dit ook impliseer dat die stimulasie van landbouaktiwiteite in die Thabazimbi- en Ellisrasgebiede opbloei ten einde in die verhoogde vraag, voortspruitend uit hoër bevolkingskonsentrasies, te voorsien. In sodanige geval kan die landbousektor bo gemiddeld groei, gedryf deur meer intensiewe boerdery asook â\200\231â\200\230n groter verskeidenheid van kontantgewasse, groei in die suiwelbedryf en pluimveeboerdery vir plaaslike gebruik.

In die res van Substreek 1 sal die landbousektor hoofsaaklik as gevolg van verhoogde effektiwiteit en tegnologiese ontwikkeling groei. â\200\230n Uitsondering kan egter die wildnywerheid, ten opsigte van oorsese markte, wees. Wildboerdery kam hoofsaaklik in die westelike helfte van Substreek 1 voor, en as byvoorbeeld safari operasies en ander vorme van eko-toerisme gekambineer word binne bestaande toerisme-aantreklikhede soos die nabygeleë Sun City in Bophuthatswana, sal verdere potensiaal bestaan.

Die inter-verwantskap tussen die verskillende tipes ekonamiese aktiwiteite impliseer dat die verdere ontginning van die mynbousektor in Substreek 1, die potensiaal van die sekondêre en tersiêre sektore sal vergroot. Die nywerheidsektor sal heel

i â\200\230n tweeledige basis ontwikkel. Eerstens, sal belangrike diensnywerhede sneeubal en, tweedens, sal die verwagte toename in die mynbounywerheid byvoorbeeld verhoogde huis- en verwante konstruksies tot gevolg hé, voortvloeierd uit verhoogde bevolkingskonsentrasies. Die sukses van groei in die mynbousektorinSubstreeklsal,asgevolgvansynabyheidaan die PWV-area, afhang van:

i. vestigingsaansporings am die aanvanklike ’mededingemmeid van voornemende nyweraars te verhoog;

ii. koste-effektiewe verskaffing van verskeie industriÃ©le dienste;

iii. verbondenheid deur die mynbousektor am plaaslike nywerhede te ondersteun; en

iv. aksies deur die publieke sektor am nywerhede te bevorder en aan te moedig ten einde die mynbounywerheid te ondersteun asook am verdere veredeling van minerale aan te moedig.

Die aard en amvang van toekamstige handelsaktiwiteite is nou verwant aan nie slegs direkte verkope en dienslewering aan die mynbounywerheid nie, maar ook aan die verwagte groter vraag van die gemeenskap voortspruitend uit digter bevolki trasies. In teenstelling met die nywerheidsektor, sal handelsaktiwiteite nie so afhanklik van eksterne faktore as van die beskikbaarheid van sakepersele, regulasies en voorskrifte wees nie. Verhoogde deregulasie sal ondernemerstalent aanspoor an die potensiaal wat deur die groter bevolkings- en industriÃ©le konsentrasies gebied word, te ontgin.

Bogencemde verwikkelings sal die ander tipes ekonomiese bedrywighede stimuleer (vermenigvuldigingseffek). Sodanige aktiwiteite kan elektrisiteit-, gas- en watervoorsiening, konstruksie, vervoer, opberging en kammmnikasie, finansiÃ©le, versekerings-, vaste eiendoms- en sakedienste, en die gemeenskapsâ\200\224-, sosiale en persoonlike diensnywerhede insluit.

Die uitwerking van verhoogde mynbouaktiwiteite sal ook heel moontlik â\200\230n invlced op bevolkingsbewegings binne Substreek 1 uitoefen. Versnelde verstedeliking, met gepaardgaande negatiewe ontwikkelings, soos plakkery en werkloosheid in en rondam die stedelike gebiede as tydige voorsiening nie gemaak word om hierdie negatiewe aspekte teÃ© te werk nie, sal ook na alle waarskynlikheid plaasvind.

Die wanbalans tussen die vlak van onderwys en die verlangde vlak van vaardighede sal aanvanklik probleme veroorsaak. Dit kan egter deur die proses van irwaartse industrialisasie gestimuleer word, wat op sy beurt afhanklik is van die vlak van versnelde verstedeliking. Die volgende bied sekere moontlikhede:

i. stedelike werkloosheid 1lei tot armoede en maak ekonamiese oorlewing â\200\231â\200\230n noodsaaklikheid. Met die RSA-regering se voorneme tot versnelde deregulasie, kan kleinskaal nywerhede sheeubal ;

ii. die T"oorloop"-effek van gevestigde ondernemings (veral mynbounywerhede) sal kleinskaal nywerhede bevoordeel; en

iii. die werkskeppingspotensiaal van kleinskaal nywerhede sal inkaome laat toeneem en dus die totale vraag na goedere en dienste vergroot.

Die aansienlike armoede- en werkloosheidsprobleem wat in Streek G as geheel merkbaar is, kan tot â\200\230n verhoogde irmigrasie van mense na die substreek lei in die verwagting dat verdere werksgeleenthede deur die groei in die mynbousektor geskep sal word. Die verhoging van ontwikkeling kan dus ook tot groter druk op werkskepping lei.

Die skepping van genoegsame werksgeleenthede sal egter â\200\231â\200\230n noodsaaklikheid bly. Die landbougebiede tussen die nodale punte sal waarskynlik meer produktief word en nie noodwendig addisionele werksgeleenthede skep nie. Die mynbousektor neem hoofsaaklik manlike werkers in diens en die vroulike sektor van die bevolking sal elders geakkommodeer moet word. â\200\230n Deel van die oplossing lÃ© in werksgerigte opleiding waarvoor â\200\230n verhoogde vraag in die sekondÃ©re en tersiÃ©re sektore kan realiseer. Deregulering en die daarmee gepaardgaande groei in informele sektoraktiwiteite sal egter â\200\230n belangrike komponent bly.

Substreek 2

Die volgende breÃ© doelwitte kan ten opsigte van Substreek 2 gestel word:

- die hantering van grond, en inderdaad alle natuurlike hulp- bronne, as ekonomiese goed en die erkenning van die bydrae van individuele welvaart in â\200\230n vrye markstelsel;

ontginning van verdere en die optimale benutting wvan bestaande waterbronne;

meer intensiewe ontginning van die substreek se minerale potensiaal; en

- meer effektiewe benutting van die landboupotensiaal.

â\200\230n Analise van die sektorale BGP bydraes van Substreek 2 toon dat die grootste potensiaal, in terme van vestigingskwosiÃ©nte, in die landbousektor lÃ©. Ekstensiewe veeboerdery kam in die noordweste, besproeiing in die Nylvleikampleks en droÃ©land boerdery in die suidooste voor. Hierdie sektor het egter feitlik optimaal ontwikkel en versnelde groei sal hoofsaaklik voortspruit uit verhoogde produktiwiteit en tegnologiese veranderings.

Die mynbousektor beskik oor aansienlike potensiaal vir toekamstige ontginning as gevolg van veral sy chroomreserwes. As gevolg van wÃ©reldvraag- en aanbodfaktore en spesifiek die relatiewe hoÃ© koste van ontginning van hierdie reserwes, lyk die kort- en mediumtermyn vooruitsigte nie so rooskleurig as oor die langtermyn nie. Die omiddellike vooruitsigte van platinumproduksie is egter gunstig, soos uit die verwagte nuwe platinummyn in die gebied afgelei kan word.

3.2.3

Die Substreek 2 ekonamie is tans veral afhanklik van die sekondÃ©re en tersiÃ©re sektore vir groeistimilasie, meer spesifiek die handelsektor. Dit spruit enersyds uit toerismeaktiwiteite (minerale baddens) in die Naboamspruitarea en andersyds uit â\200\230n relatiewe hoÃ© vlak van handelsaktiwiteite, te danke aan sy sentrale 1ligging en toeganklikheid vanaf die res van Streek G, Botswana en die PWV-gebied. Oor die kort- tot med:.umte.tmyn beskik die handelsektor, tesame met die ander sekondÃ©re en tersiÃ©re sektore, oor die grootste potensiaal aom as inspuiting vir versnelde groei, afhangende van die vlak van aktiwiteite in amliggende gebiede, te dien.

Op die aanname dat die relatiewe groot minerale reserwes, veral chroam, nie oor die kort- tot mediumtermyn ontgin sal word nie, sal die sekondÃ©re en tersiÃ©re sektore die spit ten opsigte van aomiddellike toekamstige ontwikkeling moet afbyt. Hoewel hierdie potensiaal aansienlik kan wees, is die amwvang van soortgelyke ontwikkeling in Substreek 3 (meer spesifiek die Pietersburg/Seshego kampleks) sodanig dat dit die uitbreiding van die sekonieremtersmresektoretenopslgtevansubstreekzkan kortwiek. Verder is die noordelike gedeeltes van Substreek 2 funksioneel verwant aan Substreek 1 terwyl die suidelike gedeelte funksioneel verbind is aan Ontwikkelingstreek H. Gesien in die lig van laasgencemde waarnemings blyk dit dus ornwaarskynlik te wees dat Substreek 2 as â\200\230n enkele entiteit in die belangrikste handelsentrum van Streek G sal ontwikkel, veral as die verwagte nuwe hoofpad langs Naboamspruit gaan verbyloop. Hoe dit ook al sy, die belangrikste inspuiting tot versnelde groei in Substreek 2 moet, veral in die kort- tot mediumtermyn, sal vamuit die handel- en nywerheidsektore kom.

Die inter-verwantskappe tussen die verskillende tipes ekonamiese aktiwiteite impliseer dat dit, onder andere, verhoogde aktiwiteite in die handel- en mynbwse.ktore tot gevolg sal hÃ© en dat meer as proporsionele toenames in die ander ekonamiese aktiwiteite sal plaasvind. Die verwagte verdere groei in handelsaktiwiteite sal egter die probleem van absorpsie van â\200\230n groot getal werkloses, veral in die Mokerongdistrik, in ag moet neem. Op die aanname van verhoogde deregulasie, sal kleinskaal handels- en nywerheidsondernemings oor die potensiaal beskik am addisionele werksgeleenthede te skep. I.aasger)oextde asook versnelde verstedeliking, kan die weg vir die suksesvolle implementering van die proses van imwaartse industrialisasie baan. Remskoene is egter die skaarsheid aan ontwikkelde ordenmnerstalentendleve.rwantelaevlakvanondexwysen opleiding wat in Substreek 2 voorkam, veral in die Mokerong landdrosdistrik.

Substreek 3

Die volgende breÃ© doelwitte word ten opsigte van Substreek 3 gestel:

die totstandkoming van effektiewe institusionele strukture (landelik en stedelik), gerig op effektiewe administrasie en koste-bestuur; _

groter klem op ekonamiese as op politieke en ideologiese oorwegings in die besluitnemingprosesse;

die hantering van alle grond, en inderdaad alle natuurlike hulpbronne, as ekonomiese goed en die erkenning van die bydrae van individuele welvaart in â\200\230n vrye markgedriÃ©nteerde ekonamiese stelsel;

verbetering en uitbreiding van grootmaat infrastruktuur met spesifieke klem op:

= kodÃ©rdinasie am duplikasie teen te werk;

optimm berutting van bestaande infrastruktuur, weer eens om duplikasie te verminder; en

die uitbreiding van dienste op die basis van behoorlike sosioâ\200\224ekonamiese motivering;

ontginning van verdere en optimale benutting van bestaande waterbronne;

effektiewe benutting van die handelspotensiaal met aarvanklike klem op die informele sektor en markuitbreiding in â\200\231n Suider-Afrikaanse konteks;

verdere stimulasie van die nywerheidsektor in ooreenstemming met vergelykende voordele en bestaande markkragte;

die daarstelling van â\200\230n behoorlike streeks ruimtelike morfologie (vestigingspatroon) wat ekonamies lewensvatbaar is en wat â\200\230n toepaslike basis vir verhoging in lewensstandaarde voorsien, veral ten opsigte van die minder bevoorregte kamponent van die bevolking. In hierdie verband moet die klem deurgaans minder op landelike lewensamstandighede as op landelike produksie geplaas word; en

verhoogde toegang tot finansiÃ©le bronne vir doeleindes van produksie, ' slegs op die basis van die kapasiteit van individue om hierdie bronne effektief aan te wend.

Die nastrewing van bogencemde breÃ© doelwitte is almal ondersteunend tot die ontwikkeling van Pietersburg/Seshego as die hooffokus van die substreek en ook as die hoogste orde kampleks in Streek G.

Die sentrale ligging van Substreek 3 (meer spesifiek die Pietersburg/Seshego kampleks) asook die relatiewe potensiaal van hierdie sub-ekonamie se primÃ©re sektore (i.e. mynbou en landbou), het tot gevolg dat sy ekonomiese groei op die sekondÃ©re en tersiÃ©re sekore aangewese is. Dit was ook inderdaad die geval tot op hede. Pietersburg is die grootste dorp in Streek G en

sy merkwaardige groei gedurende die afgelope aantal jare kan toegeskryf word aan die belangrike diensfunksie wat hy ten opsigte van Streek G in sy geheel asook, hoewel in â\200\230n mindere mate, ten opsigte van Zimbabwe en Botswana, vervul.

Bostaande word weerspieel in die waarneming (deur die gebruik van vestigingskwosiÃ©nte) dat Substreek 3 vergelykende voordele (relatief tot Streek G) ten opsigte van die volgende sektore het:

- fabriekswese;

- konstruksie;

- groot- en kleinhandel, verversings en akkommodasie;
- vervoer, berging en kammmnikasie;

- finansiÃ©le, versekering-, vaste eiendams- en sakedienste; en

- gemeenskapsâ\200\224-, sosiale en persoonlike dienste.

Die landbouhulpbronne van Substreek 3 is langs die Sterkloop-rivierstelsel asook in die Dendron landbougebied waar ondergrondse waterbronne benut word, gekonsentreer. Hierdie potensiaal is feitlik optimaal benut behalwe vir verdere tegnologiese ontwikkelings wat produktiwiteit mag verhoog. Die res van Substreek 3 se landbougrond word hoofsaaklik deur oorbeweiding en erosie gekermmerk. Beperkte potensiaal bestaan ten opsigte van verdere ontginning van die landbousektor in Substreek 3, behalwe in die geval van sekere tersiÃ©re landbounywerhede soos melkerye, kwekerye, groenteboerdery, ens., wat op toekamstige bevolkingkonsentrasies gerig is, en wat oor aansienlike potensiaal beskik.

Mynbouaktiwiteite in Substreek 3 is hoofsaaklik tot Silikon Smelters naby Pietersburg en die Geyser Goudmyn, ongeveer 30 km wes van Pietersburg, beperk. Verhoogde produksie vanuit hierdie bronne is in die nabye toekoms egter hoogs orwaarskynlik.

Soos kortliks hierbo aangetoon, was groei in Substreek 3 hoofsaaklik aangewese op die groei in Streek G as geheel. Na alle waarskynlikheid sal hierdie tendens in die toekoms voortduur. In die lig van sy bestaande rol as dienssentrum vir die totale Streek G en die relatiewe hoÃ© vlak van infrastruktuur-ontwikkeling, het Substreek 3 (veral die Pietersburg/Seshego kampleks) die potensiaal am verder te groei, afhangende van die groei in die res van Streek G, asook (hoewel tot â\200\230n mindere mate) in Zimbabwe en Botswana. Bogenoemde sekondÃ©re en tersiÃ©re sektore beskik dus oordiepotersiaalanuittebreiasaarwaar word dat versnelde groei in die amliggende substreke plaasvird. Die belangrikste beperkende faktor, ten opsigte van Pietersburg, is die beskikbaarheid van water en â\200\231â\200\230n "trade-off" sal in die toekams gemaak moet word met moontlike desentralisasie van sekere funksies op die basis van beskikbaarheid van water in ander kamplekse, soos byvoorbeeld die TIN-kampleks in die Ietaba opvanggebied waar die watersituasie heelwat beter vertoon, of in

die PIN-kampleks, albei in Substreek 5. Hierdie "tradeâ\200\224off" sal

Vier stedelike sentra kan huidiglik in Substreek 3 onderskei word, naamlik Pietersburg, Seshego, Mankweng en Lebowakgamo. Dit kan verwag word dat Mankweng en Lebowakgamo as gevolg van die afstand tussen hulle en Pietersburg/Seshego, in die toekams as aparte entiteite met gespesialiseerde dienste vir die substreek sal lewer ontwikkel. Uit â\200\231â\200\230n administratiewe, handels-, industriÃ©le, vervoer- en dienspunt-oogmerk sal Pietersburg/Seshego verder as die belangrikste industriÃ©le sentrum ontwikkel. Die dienste en infrastruktuur waaroor Iebwakgamtansb&sklk sal in die toekams â\200\230n meer praminente rol in substreekverband speel.

â\200\230’n Bron van kam\eraandleeenkanten’nbemoedlgerï¬\202e situasie aan die ander kant, is die relatiewe hoÃ© bevolkingsgroeikoers en die ongebalansee.rde bevolkingsamestelling in terme van ouderdam en geslag wat in Substreek 3 voorkom. PotensiÃ©le arbeid is in oorvloed maar toepaslik geskoolde arbeid is nie geredelik beskikbaar nie. Dit het tot die immigrasie van werkers vanaf ander gebiede in Suid-Afrika, veral blankes na Pietersburg, gelei terwyl, tersel fdertyd, â\200\230n geraamde 91 500 Swart mans as trekarbeiders buite die Streek in 1990 in diens was. Verder is meer as 130 000 po’oersiÃ©le werkers werkloos of in die informele of bestaanslandbousektore in diens. Die formele ekonamie van Substreek 3 beskik dus nie oor die vermoÃ© am die groeiende arbeidsmag te akkammodeer nie, maar moet nogtans geskoolde arbeid vanaf buite die substreek invoer.

Die aard en amvang van die bestaande ekonamiese aktiwiteite in

Substreek 3, naamlik die vervulling van â\200\230n dienssentrum vir â\200\231â\200\230n redelike groot gebled lei tot geweldige potensiaal vir verhoogde werkske;pz.rmg in sovÃ©rre hierdie aktiwiteite op â\200\231â\200\230n relatiewe klein skaal 1is (afsonderlik gesien) en toetrede redelik maklik is, met dien verstande dat deregulasie vinniger sal plaasvind. Dit is belangrik am te besef dat daar â\200\230n mate van simbiose tussen die formele en informele sektore en â\200\231â\200\230n klimaat wat algemee.n qunstig vir â\200\230n lewendige informele sektor in Substreek 3 is, bestaan. Die verskillende roetes wat na Pietersburg/Seshego 1e1 en die groot volume verkeer wat hierdie roetes dra, skep gunstige geleenthede vir verdere ontwikkeling langs hierdie asse. Die versnelde koers van verstedeliking in Substreek 3 kan as nodige mspu;tmg vir die suksesvolle aktivering van die proses van inwaartse industrialisasie met die einddoel an â\200\231’n uitvoergedriÃ©nteerde gebied te word, dien.

Met inagneming van verhoogde handels- en nywex:˜he1dsalct1w1te1be as aanvanklike inspuiting tot versnelde groei in die Substreek 3 ekonamie (hoewel dit â\200\230n afgeleide of sekondÃ©re ontwikkeling wat van groei in amliggende gebiede afhanklik is) sal "oorloop" effekte die ander tipes ekonamiese aktiwiteite ook bevoordeel. Dit sal ook implikasies ten opsigte van bevolkingskonsentrasies per sÃ© hÃ©.

3.2.4

Die verwagte uitbreiding van produksieaktiwiteite oor â\200\231n bree spektrum sal onvermydelik verreikende implikasies vir toekomstige bevolkingskonsentrasies inhou. â\200\230n Natuurlike tendens is verhoogde bevolkingskonsentrasies in en an gebiede waar werksgeleenthede beskikbaar is. Mense trek egter nie noodwendig in dorpe en stede saam uit ekonamiese oorwegings alleen nie, maar ook op grond van persepsies en verwagtings met die gevolglike konsentrasie van ook werklose persaone in hierdie gebiede. In

Substreek 3 sal hierdie verhoogde verstedeliking na alle waarskynlikheid in en rondom Pletezsbm:g wat alreeds die belangrikste dorp in Streek G is, vererger. Negatiewe

ontwikkelings, soos plakkery en werkloosheid in en rondam stedelike gebiede, kan egter deur â\200\231â\200\230n optimis as â\200\230n bemoedigende vooruitsig beskou word, afhangende daarvan of voldoende stimulus deur inwaartse industrialisasie en verhoogde vlakke van ekonamiese aktiwiteit realiseer.

Substreek 4

Die volgende breÃ© doelwitte behoort in Substreek 4 nagestreef te word:

- verbeterde samewerking met Mosambiek en Zimbabwe (tot die mate dat markkragte effektief oor grense heen toegepas kan word) ;

- die beskouing van alle grond en inderdaad alle natuurlike hulpbronne as ekonamiese goed en die erkenning van die bydrae van individuele welvaart in â\200\230n vrye markekonomie;

- ontginning van verdere en optimale benutting van bestaande waterbronne;

- meer effektiewe bermutting van die landboupotensiaal;

- effektiewe berutting van die handelspotensiaal met aanvanklike klem op die informele sektor;

- verdere uitbreiding van die toerismebedryf in samehang met sy potensiaal in Streek G verband;

- verdere stimulasie van die nywerheidsektor in samehang met vergelykende voordele en bestaande markkragte;

- die totstandbring van â\200\231â\200\230n streek ruimtelike morfologie (vestigingspatroon) wat ekonomies lewensvatbaar is in sovÃ©rre dit â\200\230n voldoende basis vir die verbetering van lewenstoestande daarstel, veral ten opsigte van die minderbevoorregte g@elte van die bevolking. In hierdie verband behoort die klem meer op landelike produksie as op landelike lewensbehoeftes geplaas word; en

- die bereiking van â\200\230n optimaal aanvaarbare gesondheidstatus

tenopsigtevandiesubstreekensybevol)drg.

Die groot rol van die staatsektor in Substreek 4, waar drie onderskeie owerhede betrokke is, word in die gemeenskaps-, sosiale- en persoonlike dienstesektor se groot bydrae tot dle substreek se BGP, naamlik 37 % in 1986, weerspieel. Hierdie nywerheid het egter beperkte potensiaal am selfanderhoudende versnelde ekonomiese groei in die medium tot langtermyn te bewerkstellig.

Afgesien van die staatsektor, is landbou â\200\230n belangrike bydraer tot die produksie vanfmalegoedereendlerstemSubstreek:;

met â\200\230n aandeel van 19,1 % in 1986. Die landbousektor het die potensiaal om ve.rderteontwi}dcel, veral in die gebied ten suide van die Soutpansberg bergreeks, asook cos van louis Trichardt en langs die Li.npoporlvuar. Historiese tendense dui inderdaad op versnelde groei in hierdie bedryf.

Die volgende belangrikste bydraer tot die Substreek 4 BGP is die handelsektor. Hierdie sektor het teen â\200\230n merkwaardige koers gedurende die vorige dekade gegn:el en dit word verwag dat die tendens sal voortduur, aangesien die potensiaal van hierdie-sektornogvÃ©rvanoptimaalbemrtmrd. Substreek 4 word deur die hoofpad en =-spoorlyn wat Suid-Afrika met die res van Afrika verbind, verdeel. Dit speel â\200\231â\200\230n belangrike rol in die ekonamiese 1ntera]c51e tussen Suid-Afrika en die res van die kontinent. Ekonamiese toestande in Afrika sal ontwikkeling in Substreek 4 en Streek G direk beinvlioed, soos vroeÃ©r in hierdie dokument aangetoon.

Alhoewel die mynbousektor tans â\200\231â\200\230n redelike lae pmflel handhaaf, beskik dit oor die potensiaal am sy aktiwiteite in die nabye toekams te verhoog. Die Venetia diamantmyn, ongeveer 80 km wes van Messina, het inderdaad onlangs met produksie begin en die Tshikondeni steenkoolmyn in Venda, waar hoÃ© kwaliteit steenkool gemyn word, het die potensiaal am produksie aansienlik uit te brei. Hiex’die reserwes word egter teen relatiewe hoÃ© kostes gemyn en die Kkorttermyn produksiestrategie word deur die relatiewe koste van soortgelyke steenkool uit ander bronne bepaal, maar die medium tot langtermyn vooruitsigte is goed. Potensiaal bestaan ook ten opsigte van die uitbreiding van kleinskaal mynbouaktlmtelte Die verhoogde Kkoers van bevolkingskonsentrasies, in veral Thoyhandou, het die potensiaal opsigself am as inspuiting vir versnelde ontwikkeling te dien. Dit hang egter van verskeie ander inisiatiewe soos, onder andere,

deregulasie, verhoogde orï¬\201ernarexskapsbetrokkerheld en die suks&s van die proses van irwaartse industrialisasie af.

’Ihohoyandm 1Ã© nie op die ontwikkelingsas wat die poort na Afrika vorm nie. Behalwe vir sy rol as hoofstad van Venda, is die fundamentele toekamstige ruimtelike ekonomiese rol van Thohoyandou diÃ© van â\200\230n landboudienssentrum, asook am hoÃ©r orde dienste aan die oostelike helfte van Substreek 4 te lewer. Louis Trichardt

en Modambidza sal in die lig van die versterking van die ontwikkelingsas tussen Messina/Pietersburg en die PWV-area, as diÃ© belangrikste stedelike kampleks in Substreek 4 ontwikkel. Sentra soos Malamulele word egter eerder as landelike dienspunte in die substreek morfologie gesien.

Beter bemutting van die substreek se landboupotensiaal sal na alle waarskynlikheid meer op intensiewe boerdery en tegnologiese aontwikkelings gerig wees. Afhangende van toepaslike tegnologie sal dit tot die skepping van verdere werksgeleenthede lei, hoewel nie op grootskaal nie. Verhoogde mynbouaktiwiteite sal ook, onder andere, tot die verdere bemutting van arbeid lei. Die inter-verwante aard van die verskillende tipes ekonamiese aktiwiteite impliseer dat verhoogde aktiwiteite in die primÃ©re sektor tot "oorloop" effekte in die sekondÃ©re en tersiÃ©re sektore sal lei, met gevolglike hoÃ©r as proporsionele groei.

Die aard en amvang van toekamstige handelsaktiwiteite is nie slegs aan direkte verkope en diens aan die primÃ©re sektore nou verwant nie, maar ook aan die verwagte groter vraag van die gemeenskap, voortspruitend uit digter bevolkingskonsentrasies. Verhoogde handelsaktiwiteite is, onder andere, afhanklik van die beskikbaarheid van sakepersele en die verslapping in wetlike beperkings en regulasies. Deregulasie sal noodwendig ondernemerskapstalente bevorder ten einde in die verhoogde behoeftes van die verwagte groter bevolking, asock van die landbou- en mynbounywerhede te voorsien.

Die oorsaaklike verwantskap tussen verhoogde handelsaktiwiteite en verhoogde bevolkingskonsentrasies is egter moeilik bepaalbaar. Is verhoogde handelsaktiwiteite as gevolg van digter bevolkingskonsentrasies of lei bevolkingskonsentrasies tot verhoogde handelsaktiwiteite? â\200\231â\200\230n Simbiotiese verwantskap bestaan egter tussen laasgencemdes. Hoe dit ook al sy, verhoogde verstedeliking lei tot verhoogde stedelike werkloosheid en armoede wat ekonamiese oorlewing noodsaaklik maak en â\200\230n spesifieke tipe stedelike problematiek skep. Deregulasie sal tot die totstandkoming van â\200\230n groot aantal kleinskaal nywerhede lei (veral in die handelsektor) wat die werkloosheidsprableem kan versag. Die werkskeppingseffek van kleinskaal nywerhede sal inkame verhoog en dus die totale vraag na goedere en dienste. â\200\231n Kardinale voorvereiste vir die suksesvolle stimilering van bogencemde proses is die beskikbaarheid van ondernemers. Alhoewel ondernemerstalent hoofsaaklik â\200\230n oorerflike "deug" is, speel sosio-ekonamiese opheffing en toepaslike onderwys en opleiding wel â\200\230n rol am hierdie potensiaal te ontgin.

Substreek 5

Die volgende breÃ© doelwitte word ten opsigte van Substreek 5 gestel:

- die beskouing van alle grond en inderdaad alle natuurlike hulpbronne as ekonaomiese goed en die erkenmning van die

bydrae van individuele welvaart in â\200\231â\200\230n vrye markstelsel;

meer intensiewe ontginning van die streek se minerale potensiaal met die Kklem op veredeling en kleinskaal mynbouaktiwiteite;

meer effektiewe ontginning van die landboupotensiaal;

effektiewe bermitting van die handelspotensiaal met aanvanklike klem op die informele sektor en markuitbreiding in â\200\230n Suider-Afrikaanse konteks;

verdere uitbreiding van die toerismenywerheid in samehang met sy potensiaal in Streek G verband en sy skakeling met

die ander tipes ekonomiese aktiwiteite;

verdere stimulasie van die nywerheidsektor in samehang met vergelykende voordele en bestaande markkragte; en

die totstandbring van â\200\230n streeksruimtelike morfologie (vestigingspatroon) wat ekonomies lewensvatbaar is in dieÃ© sin dat dit â\200\230n toepaslike basis vir verbeterde lewensamstandighede bied, veral ten opsigte van die minderbevoorregte gedeelte van die bevolkJJ)g Die klem moet deurgaans op landelike produksie en nie soseer op landelike

lewensomstandighede val nie.

Die huidige patroon van natuurlike hulpbronbenutting binne Substreek 5 weerspieel die potensiaal van die verskillende fisiografiese, drwelnerlngs- en geologlese elens.ka;pe van die

veral ten opsigte van die voorsiening van voedsel, sal landbouproduksie â\200\230n groter en meer irwaartse rolmoetspeel Hierdie irnwaartsgerigte benadering sal nie slegs op verhoogde interne aarwending van sy produksie moet konsentreer nie, maar ook op â\200\230n meer effektiewe kambinasie en benutting van produksie-insette.

Die moontlike verdere ontwikkeling van die ontwikkelingsas tussen Tzaneen en Phalaborwa word gerugsteun deur die parallele minerale rif, Ggeassosieer met die Murchison Sequence. Hierdie mmexalegebled en sy minerale eienskappe beskik oor potensiaal vir die totstandkoming en bevordering van kleinskaal mynbouaktiwiteite, S00s wat reeds die geval in die Sutherland/Greenstone "belt" in die sentrale gedeelte van die Giyani-distrik (hoofsaaklik goudmynbou) is. Hoewel ’n verskeidenheid van edel- en semi-edelgesteentes, metaal en nie-metaal minerale voorkam, verteermoordig kleinskaal mynbou â\200\230n hoÃ© risiko bedryf en dit verlang â\200\230n hoÃ© graad van tegnologiese vaardigheid, kennis en kapitaal en is onafwendbaar afhanklik van die mark.

Afgesien van hierdie probleme, kan kleinskaal mynbou-ontwikkeling tot die uitbreiding van mynbouaktiwiteite bydra en kan dit uiteindelik ook mediumgrootte mynboubedrywe trek. Alhoewel die grootskaalse mynbouaktiwiteite te Phalaborwa die kern van die substreek se mynbouaktiwiteite vorm, is dit ook die grootste bron van kommer in terme van vooruitsigte en die implikasie vir langtermynontwikkeling. Afgesien van die myn en verwerking van koper, vermikuliet, fosfaat en magnetiet vir staalproduksie, is die moontlikhede van verdere veredeling en uitbreiding van die ekonamiese basis die belangrikste vraagstukke ter sake.

Die fisiografie, klimaat, fauna en flora en veral die nabyheid van die Kruger Nasionale Park is almal elemente wat op â\200\230n inherente toerismepotensiaal dui. Binne die konteks van â\200\231â\200\230n dinamiese toerismemark wat oor die potensiaal beskik am â\200\231â\200\230n belangrike ekonamiese bydrae te 1lewer, sal verhoogde privaatsektordeelname verwag kan word.

Ontwikkeling van die landbousektor binne die konteks van bestaande beperkings, die grootskaalse en Kkleinskaalse mynbouaktiwiteite en die toerismebedryf kan â\200\230n "rimpel" effek op die oorblywarï¬\202e sektore van Substreek 5 se ekonamiese hÃ©. â\200\231â\200\230n Toename in landbou- en mynbouaktiwiteite skep geleenthede vir verhoogde voorwaartse en terugwaartse skakeling met die nywerhe1dsektor, veral ten opsigte van agroâ\200\224- en

â\200\230n mindere mate in die PIN-gebied voorkam. Die behoefte aan voldoende infrastruktwur en dienslewering sal ook die elektrisiteits, konstruksie en vervoersektore stimuleer.

Voortvloeiend uit â\200\230n verwagte toename in die vraag na behuising, sal die konstruksiebedryf aansienlike toenames in aktiwiteit toon, veral ten opsigte van die informele behuisingsmark. Binne hierdie sfeer sal geleenthede vir kleiner ondernemers ontstaan deur byvoorbeeld die behuisingsaanbodmark te betree Op voorwaarde dat toetrede moontlik gemaak word deur relevante strukturele en institusionele veranderinge soos verhoogde toegang tot finansierirg, oordrag van bestuursvaardighede, deregulasie, ens. Groei in dlevexvoersekborsalmeeropmassavervoerkonserrtree.r veral op die taksibedryf. Die verhoogde vraag na taksi-dienste is na alle waarskynlikheid die gevolg van die hoÃ© premie wat op mobiliteit geplaas word. Afhangende van bevredigende reÃ©lings ten op519te van die sekuriteit van lenings wat aan grondbesit verwant is en wat veral die huisleweringsproses in die landelike gebiede van die Gazankulu en IebowagedeeltesvanSubstreekS beinvlced, sal aansienlike uitbreiding in die finansiÃ©le sektor verwag kan word.

Uit â\200\230n ruimtelik ekonamiese cogpunt word dit verwag dat Tzaneen, Nkowankowa en Lenyenye as â\200\230n kern stedelike kampleks van die substreek sal ontwikkel. Phalaborwa, Iulekani en Namakgale kan verder as â\200\231â\200\230n sekondÃ©re stedelike kmpleksmdlesubstreek ontwikkel, wat speslallsdlerste aan sy amiddellike amgewing sal bied. Giyani is sentraal in â\200\230n landbougebied gelee, maar sy

ontstaan en groei is meer aan politieke ocorwegings te danke. In die toekams sal Sy rol egter meer op â\200\230n landboudienspunt gerig wees en sy langer termyn vooruitsigte sal hoofsaaklik deur die beskikbaarheid van water en lewensvatbaarheid van die ontwikkeling van besproeiingsgrond in sy ormiddellike amgewing bepaal word.

Binne die sfeer van landelik/stedelike arbeidsmobiliteit, is die fundamentele vraag wat gevra moet word of Substreek 5 moet dien as:

- â\200\230n oorgangsgebied of as â\200\231â\200\230n intermediÃ©re gebied tussen die aanvanklike arbeidsaanbodpunt en die verwagte eindpunt van arbeidsvraag; of

- as â\200\231â\200\230n verwagte eindpunt van arbeidsvraag in sy eie reg.

Hoewel dit ietwat voorbarig sal wees am â\200\230n duidelike antwoord sonder â\200\230n meer gedetaileerde studie te verskaf, kan redeli

verwag word dat â\200\230n streek oor beide hierdie elemente sal beskik.

Verder kan â\200\230n mens ook verwag dat die relatiewe gewig van hierdie

karaktereienskappe oor tyd kan verander. Dit wil voorkom asof

tans meer as â\200\231â\200\230n arbeidsvraageindpunt as â\200\230n

1fi kan word. Verskeie

veral in die selfregerende gebiede

, het getoon dat â\200\231n aansienlike deel van die

potensiÃ©le arbeidsmag uit trekarbeiders wat buite die gebied

woon, bestaan.

Verhoogde groei vamuit geintegreerde ontwikkelingstrategieÃ© kan die vraag na arbeid verder verhoog, alhoewel dit op sigself tot versnelde immigrasie van mense kan lei. Hierdie tendens spruit meer uit die persepsie as werklike beskikbaarheid van werksgeleenthede (formeel en informeel). Tesame met die aarwesigheid van institusionele beperkings op arbeidsmobiliteit kan die persepsie van werksgeleenthede tot â\200\230n aansienlike toename in aanbodselastisiteit lei.

Hoer as proporsionele bevolkingstoenames kan dus gedeeltelik die gevolg van beplanningsinisiatiewe self wees wat op die absorpsie

van die huidige bevolking en sy natuurlike aarwas ten opsigte van en in samehang met die streek se hulpbronbasis, gemik is.

Substreek 6

Die volgende breÃ© doelwitte kan ten opsigte van Substreek 6 gestel word:

= verhoogde samewerking met Streek F;

die beskouing van alle grond en inderdaad alle natuurlike hulpbronne as ekonamiese goed en die erkenning van die bydrae van individuele welvaart in â\200\230n vrye markstelsel;

- ontginning van verdere en optimale bermutting van bestaande waterbronne;

- meer intensiewe ontginning van die substreek se minerale potensiaal; en

- meer effektiewe benutting van die landboupotensiaal.

Substreek 6 ondervind â\200\230n hoÃ© bevolkingsgroeikoers wat nie noodwendig in samehang met die vlak van normale ekonamiese aktiwiteite is nie. Die redes hiervoor moet elders gesoek word, naamlik in Streke F of H (die PW-gebied) en in die institusionele beperkings wat die verskaffing van arbeid aan die sogenaamde blanke industriÃ©le komplekse van die lLaeveld gerig het. Substreek 6 word gekermerk deur sy hoÃ© bevolkingsdigtheid, sy lae per kapita inkame, sy hoÃ© bevolkingsgroeikoers en deur sy lae BGP.

â\200\230’n Normale marksituasie bestaan nie in die gebied nie wat duidelik uit die teenstrydige ontwikkelingstendense in die gebied blyk. Hierdie gebied kan uit â\200\231â\200\230n Streek G oogpunt as die substreek met die meeste probleme en hindernisse in die weg van geintegreerde ontwikkeling beskou word. Substreek 6 is in vele opsigte nie â\200\231â\200\230n selfstandige substreek op sigself nie en het binne sy eie grense geen ekonamiese of ruimtelike fokus nie. Sy skakeling met Streek F is aansienlik en die oplossings tot sy probleme moet hoofsaaklik in Streek F gesoek word.

Die gebrek aan werksgeleenthede sal waarskynlik â\200\230n emigrasie van mense uit Substreek 6 in die medium- tot langer termyn tot gevolg hÃ©. Die eksakte impak van hierdie moontlike emigrasie is egter moeilik bepaalbaar. In die 1lig van die huidige hoÃ© koers van immigrasie, pendelary en potensiÃ©le immigrasie, blyk dit asof die substreek (ten minste die Nebo, Mapulaneng en Mhala distrikte) as â\200\230n oorgangsgebied binne die konteks van â\200\230n algemene suidwaartse migrasie van die Swart bevolking van Streek G funksioneer. Die relatiewe permanensie van (ouer) familielede van migrante werkers in die gebied hou die tempo van emigrasie egter teÃ©.

In die lig van groot gedeeltes van die grondoppervlakte van Substreek 6 wat nie vir weidingdoeleindes gebruik word nie, beskik Substreek 6 oor die potensiaal vir verdere ekstensiewe veeboerdery wat â\200\230n verdere stimulus tot rooivleis en melk-produksie deur die totstandkaming van agro-nywerhede daarstel.

Potensiaal ten opsigte van terugwaartse skakeling met die landbousektor bestaan, veral in terme van die verwerking van voedselsocorte vir plaaslike gebruik. Potensiaal bestaan ook ten opsigte van die ontwikkeling van die handelsektor, asook ander diensgedriÃ©nteerde nywerhede. Skakeling met die sakesektor is tot â\200\230n groot mate afhanklik van hierdie sektor se vermoÃ© am die potensiaal wat verlore gaan deur die uitvloei van koopkrag uit die substreek, te berut. Hoewel in gedagte gehou moet word dat

verbruikersgedrag van migrante en veral pendelaars sodanig is dat hulle in diÃ© gebied koop waar hulle werk. Hierdie patroon, tesame met â\200\230n gebrekkige mededinging met sakeondernemings in Streek F, beperk die volle realisasie van hierdie potensiaal.

Die minerale voorkams wat vanaf Chuniespoort na die Steelpoortgebied strek, is â\200\230n deel van die Bosveld stollings-kampleks en vorm die basis van Lebowa se minerale potensiaal. â\200\231â\200\230n Groot gedeelte van hierdie korridor is binne die Sekhukhune distrik van Substreek 6 geleÃ©.

Metaalreserwes word huidiglik uit die substreek uitgevoer vir verdere veredeling. Die minerale bronne, veral ten opsigte van chroam en die platimm groep metale in Substreek 6, is voldoende an mynbouaktiwiteite tot in die volgende eeu te dra. fn
Belarigrï¬\202ceaspekisegterdieaardmanvarlgvandievraag
daarna

HOOFSTUK 4

ONTWIKKELINGSVOORSTELLF/AANBFVETINGS EN AKSTESTAPPE

Binne die breÃ© toekamstige ontwï¬\202ckelxngsmanwerk wat hierbo uitgestip is, word die aanbevelings wat volg, met inagneming van vergelykende voordele, die ontwikkelingspotensiaal, behoeftes en beper)n.rgs ten opsigte van Streek G en wat deeglik gedurende die vorige fases van die projek geanaliseer is, hieronder geformuleer.

Die aanbevelings word op so â\200\231â\200\230n wyse aangebied dat antwoorde op die volgende vrae maklik verkry kan word:

- wat moet aangespreek word?;
- hoe moet dit aangespreek word?; en
- deur wie moet dit aangespreek word?.

Verder word die verskillende aanbevelings binne die onderskeie ontwikkelingsdimensies aangetoon. Soos opgemerk in Hoofstuk 1 hierbo, beperk die inter-verwantskap wat tussen die versklllerï¬\201e ontwikkelingsdimensies bestaan â\200\230n duidelike kategorisering van die vraagstukke/aanbevelings onder spesifieke dimensies. Die aanbevelings word egter onder daardie dimensies waarop hulle fokus, gemaak maar met duidelike kruisverwysings tussen die dimensies waar van toepassing.

Al die aanbevelings wat hieronder aangetoon word, 1sd11ekof1r1d1rekop die bekamping van werkloosheid en armoede gerig. Die bekamping van werkloosheid en armoede moet as die sentrale fokuspunt van die algehele ontwikkeling van Streek G en dus van die geintegreerde ontwikkelingstrategie gesien word. Om die werkloosheidsprobleem per sÃ© aan te spreek, sal ook â\200\231â\200\230n strategie ten opsigte van die bekamping van armoede kamplementeer. Werkskepping behels dat beide die vraag na en aanbod van arbeid aangespreek word, naamlik:

i) Vraag na arbeid:

- groei in daardie tipes ekonamiese aktiwiteite waar die arbeidsvermenigvuldigereffek die grootste is, moet aktief aangemoedig word. Dit sluit hoofsaaklik die landbou, konstruksie en handelsektore (insluitende toerisme) in. Sou die potensiaal vir uitbreiding in meer kapitaal intensiewe sektore egter bestaan, moet groei in hierdie sektore ook aangemoedig word, maar nie ten koste van daardie sektore wat groter indiensname elastisiteite toon nie;

- arbeidsintensiewe tegnologie moet sovÃ©r moontlik nagestreef word, maar metotdleniatewaardltmteerxstelllr)glsnet die Streek se mededingende voordele nie;

- die relatiewe prys van arbeid moet in ag geneem word;

- ontwï¬\202dteluxg en ondersteuning van werkskeppers/ondernemers is van kardinale belang.

Aanbod van arbeid:

â\200\230 - hoe bevolkingsgroeikoerse moet met die nodige amsigtigheid deur middel van bevolkingsontwikkel ingsprogramme aangespreek word;

toepaslike onderwys en opleiding;
aanspreek van die aanbod van "vreemde" arbeid soos

byvoorbeeld vlugtelinge uit Mosambiek, wat onnodige druk op die reeds cormatige aanbod van arbeid plaas.

iii) Interaksie van vraag en aanbod:

- bevordering en toepassing van vrye markbeginsels en die strewe na â\200\230n gebalanseerde vraag en aanbodsituasie in die arbeidsmark.

Al bogenoemde sal direk of indirek ook tot die bekamping van armoede bydra, asook die volgende:

- sosiale ondersteuningsprogramme om in die basiese behoeftes (voedsel, behuising, basiese infrastruktuurdienste, ens.) van die gemeenskap te voorsien; en

gemeenskapsbetrokkenheid in die beplanningsproses ten einde meer effektief daardie gebiede waar die werklike behoeftes die grootste is, uit te wys.

4.1

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Die beleid van afsonderlike ontwikkeling het lank as die .

uitgangspunt vir ontwikkel ingsbeplanning, met direkte institusionele en verwante implikasies, gedien. Hierdie beleid het die ontwikkelingsaomstandighede fundamenteel beinvloed. Institusionele reÃ©lings voorsien die raamwerk waarbinne ontwikkelingsbeleide geformileer en uitgevoer word. Relatief meer klem word op die institusionele aspek van beplanning en beleid onder hierdie ontwikkelingsdimensie geplaas, aangesien dit van sentrale belang ten opsigte van die ontwikkelingsvooruitsigte vir Streek G beskou word.

AANBEVELING 1

STTUASTEANALISE (WAT?):

Hoewel die huidige afbakening van Streek G as gegewe vir doeleindes van hierdie oefening aanvaar is, bestaan daar egter sekere funksionele tekortkaminge in die huidige afbakening. Die toepaslikheid van enige afbakening is egter â\200\231â\200\230n funksie van die doel met sodanige afbakening. Indien die doel van die afbakening byvoorbeeld is am â\200\231â\200\230n jurisdiksiegebied; of streeksregering te definieer, sal verdere oorwegings buite funksionele samehang en ook oorwegings soos inkame en belastingbasis, die grootte van die bevolking, ens., ook in ag geneem behoort te word. Dit word voorsien dat herafbakening am â\200\230n volle streeksregering te kan akkommodeer, sal moet plaasvind.

AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveel dat die huidige afgebakende Streek G as â\200\231â\200\230n toepaslike vertrekpunt vir verdere studie en konsultasie kan dien. Die huidige Streek G voorsien wel â\200\230n basis vir geintegreerde uitvoerende aksies, maar sy afbakening sal heroorweeg moet word in â\200\230n nasionale oefening as die bedoeling is dat dit â\200\230n jurisdiksiegebied van â\200\231n streeksregering moet verteernwoordig. Die volgende spesifieke opmerkings ten opsigte van die huidige afbakening van Streek G, word gemaak:

i) Dit wil voorkam asof, op die basis van streng funksionele oorwegings, â\200\230n gedeelte van die Thabazimbi distrik sterker verbindings met Streek J het en op hierdie basis by laasgencemde geinkorporeer moet word. Die lewensvatbaarheid vamit â\200\230n administratiewe ocogpunt sal van Bophuthatswana se intensies afhang.

ii) Substreek 6 is â\200\231â\200\230n toevoeging tot Streek G wie se funksionele verbindinge sterker met Streek F is. â\200\231n Moontlike alternatief wat oorweeg kan word, is die insluiting van Substreek 6 by die aanliggende gebied van Streek F am funksionele samehang te verbeter.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

Die Streekskakelkamitee vir Streek G (SSK:G) moet hierdie aanbevelings aan die RSA, Venda, Lebowa en Gazankulu regerings bekend maak sodat hulle dit in ag kan neem tydens die huidige onderhandel ingsproses. Terugvoering ten opsigte van moontlike verdere ondersoeke wat gedoen moet word, moet ook versoek word.

STTUASIEANALISE (WAT?):

Streek G bestaan uit 4 onderskeie politieke/konstitusionele entiteite, naamlik die RSA, die Republiek van Venda en die selfregerende gebiede van Lebowa en Gazankulu. Op die tweede vlak van regering kan die volgende instellings onderskei word:

- Transvaalse Provinsiale Administrasie (TPA): Die provinsies het hul (verteermoordigende) Wetgewende Vergadering status in 1986 verloor en het sedertdien in werklikheid as â\200\231â\200\230n uitbreiding van die sentrale regering op die tweede vlak gefunksioneer. Sedertdien is hulle direk vamuit die skatkis van die sentrale regering gefinansier en moes hulle verantwoording aan die Parlement doen. In hierdie verband is Provinsiale Administrasies eerder administrasies op die tweede vlak as tweede vlak owerhede;

Die Selfregerende Gebiede van Iebowa en Gazankulu: Die gebiede geniet aansienlik meer mag as die TPA. Beide is gekonstitueer in terme van die Nasionale State Konstitusionele Wet no. 21 van 1971 soos gewysig, en het (gedeeltelike verteermoordiging) Wetgewende Vergadering kabinette en (uitvoerende) departemente. In wetlike terme is die selfregerende gebiede nie state nie, maar inderdaad privaat grondeienaars van die grond onder hulle jurisdiksie en wat nie deur die stamme of deur gemeenskappe of individue of deur die Suid-Afrikaanse Ontwikkelingstrust besit word nie; en

die Onafhanklike Republiek van Venda: Verda is â\200\231â\200\230n konstitusioneel sowerein onafhanklike staat en dus nie deel van Suid-Afrika nie. As â\200\231’n ondertekenaar van die streeksontwikkelingsbeleidooreenkams is hy verbind tot noue ekonamiese samewerking met die RSA en sy moontlike integrasie met Streek G, stem uit hierdie samewerkings-ooreenkams voort.

Huidiglik bestaan die volgende strukture op die derde vlak:

- Plaaslike Owerhede buite die Selfregerende Gebiede en Venda: Hierdie owerhede bestaan uit:

= Stadsrade;

- Kleurling en IndiÃ©r Bestuurskomitees;
- Swart plaaslike owerhede;
- die Transvaalse Raad vir Plaaslike Regeringsaangeleent-

hede; en
- Streekdiensterade.

Plaaslike Owerhede binne Venda, Iebowa en Gazankulu: In

werklikheid is die enigste bestaande "owerhede" die stam- en/of gemeenskapsowerhede en streeksowerhede wat sekere beperkte funksies uitoefen, veral ten opsigte van die tradisionele, sosiale en ekonomiese stelsel in landelike gebiede. Oor die algemeen word die funksies wat normaalweg deur plaaslike owerhede uitgevoer word deur hoÃ©r owerhede onderneen.

In aanvulling tot bogencemde, onderneem staatsinstellings ook funksies binne die Streek, naamlik:

Departemente van die Sentrale Regering: Hierdie sluit in:

- Departement wvan Beplanning, Provinsiale Sake en Nasionale Behuising;

- Departement van Nasionale Gesondheid en Bevolkingsontwikkeling;

= Departement van Waterwese;

- Departement van Ontwikkelingshulp;

- Kantoor vir Streeksontwikkeling;

- Departement van Staatsbesteding;

- Departement van Handel en Nywerheid;

= Departement van Openbare Werke;

- Departement van Finansies; en

= Departement van VervoÃ©.r.

Eiesake Administrasies: In terme van die Suid-Afrikaanse

Konstitusie, Wet 110 van 1983, is aangeleenthede soos

sosiale welvaart, onderwys, gesandheid en

gemeenskapsontwikkeling die verantwoordelikheid van die drie

Eiesake Administrasies, afsonderlik vir Blankes, Kleurlinge en AsiÃ©rs.

Die huidige stelsel toon die volgende nadele op die tweede vlak:

gesag in die streek is inderdaad gefragmenteer wat probleme ten opsigte van effektiewe kodrdinasie veroorsaak. Dit word vererger deur die feit dat staatsinstellings wat binne die streek funksiaoneer, verskillende vlakke van gesag het;

die fragmentasie wat plaasgevind het, spruit uit oorwegings wat nie op funksionaliteit en effektiewe regering en administrasie gebaseer is nie;

die fragmentasie van staatsowerhede in die streek het tot â\200\231n vermenigvuldiging van administrasies op tweede vlak, met gepaardgaande duplikasie van funksies en dienste, gelei;

uiteenlopende beleide en â\200\231â\200\230n gebrek aan harmonisering van ontwikkeling en adminstratiewe strategieÃ© en spesifikasies het negatief op streeksamehang en die effektiwiteit van tweede vlak regering ingewerk;

die nastreef van eiebelang en die gebrek aan aansporing am op â\200\231â\200\230n streeksgrondslag saam te werk, het tot oneffektiewe en sub-optimale aarwending van hulpbronne en die duplikasie van fasiliteite en infrastruktuur (byvoorbeeld hospitale, damme, ens.) gelei;

kamponente van regering in die streek is nie finansieel lewensvatbaar nie en is sterk op ˜oordragte vanaf die sentrale regering aangewese. Op sy beurt 1lei dit tot â\200\231n posisie waar daar min, indien wel, aansporing is am inkomste deur die ontginning van eie hulpbronne te genereer;

die ontstaan van verskeie regeringskamponente op die tweede vlak het tot gevolg gehad dat daar â\200\230n behoefte ontstaan het an â\200\230n aantal aparte regeringsetels in dieselfde funksionele streek te skep en teen hoÃ© koste te onderhou; en

kunsmatige (politieke) differensiasie tussen kamponente binne die regering het die ontwikkeling van â\200\230n enkele ekonamiese stelsel en die effektiewe ontginning van skaars hulpbronne gekortwiek.

Die onontkoambare gevolgtrekking is dat die ontwikkeling van die streek wat huidiglik Streek G behels, negatief beinvloced is deur die institusionele fragmentasie wat tans nog aan die orde van die dag is. Beter samehang en â\200\230n groter mate van harmonisering van beleid en â\200\230n geintegreerde uitvoerende aksie behoort verhoogde ekonamiese ontwikkeling tot gevolg te hÃ©. Sodanige geintegreerde uitvoerende aksie kan deur verskillende variasies of vorms van kodperatiewe strukture, i

Die gebied wat huidiglik uit Streek G bestaan, en onderhewiqg is aan die afbakeningskriteria wat in Aanbeveling 1 na verwys word, behoort onder die jurisdiksie van â\200\230n geskikte streeksowerheid op die tweede regeringsvlak, met voldoende wetlike en uitvoerende magte, te wval. Sodanige owerheid moet as â\200\231â\200\230n enkele verteermoordigende owerheid op die tweede vlak (gesien in nasionale konteks) met toepaslike uitvoerende en wetgewende jurisdiksie oor â\200\230n enkele aaneenlopende streek, gesien word. Dit impliseer die algehele of gedeeltelike vervanging van bestaande owerhede en administratiewe tweede vlak funksies binne die streek, met â\200\231â\200\230n enkele uitvoerende en wetgewende entiteit op die tweede vlak.

Ten einde effektief en doeltreffend te wees, moet die

streeksowerheid ten minste aan die volgende noodsaaklike kriteria

voldoen:

- sy funksies behoort duidelik en konstitusioneel uitgestip word;

sy jurisdiksiegebied behoort duidelik gedefinieer te word;

dit behoort beide wetgewende en uitvoerende gesag te hÃ©;

dit behoort verteermoordigend van die gemeenskap/pe wat hy dien, te wees;

dit behoort in â\200\230n posisie te wees am effektiewe insette op nasionale vlak te lewer;

daar behoort â\200\231n enkele regeringsetel in die streek te wees;
dit behoort doeltreffend en kosteâ\200\224effektief te wees;

dit behoort die totale funksies ten opsigte van sy jurisdiksiegebied, wat doeltreffend en kosteâ\200\224effektief op die tweede regeringsvlak moet geskied, te kan uitvoer;

dit behoort, uiteraard, die saak van streecksamehang te bevorder;

dit behoort in â\200\231â\200\230n posisie te wees am oor lenings te onderhandel ;

die ideaal sou wees dat dit beheer sou hÃ© ocor finansiÃ©le bromne (i.e. bronne van finansiering) am eie lopende uitgawes te finansier en ook sy eie lenings te diens (i.e. dit behoort finansieel lewensvatbaar te wees);

dit behoort uiteraard sinvolle deelname aan te moedig en te fasiliteer ten einde besluitnemers op alle vlakke te lei;

dit behoort demografies lewensvatbaar te wees;

dit behoort sodanig gestruktureer te wees om sosiale ontwikkeling binne die streek effektief te fasiliteer en/of te bestuur, wat optimale ekonomiese groei en die bevrediging van basiese behoeftes ten opsigte van die bekamping van armoede en die verbetering in die lewenskwaliteit van alle inwoners van die streek insluit; en

dit behoort ten opsigte van sy institusionele struktuur, deelnemende demokrasie aan te moedig deur gemeenskappe in staat te stel an direkte insette tot die besluitnemingsprosesse wat hulle direk beinvloced, te maak.

Spesifieke oorweging moet aan die volgende geskenk word:

- Trodisionele Gemeenskappe in Streek G. Die bestaan van tradisionele landelike genea'ska;pe in Lebowa, Gazankulu en die Republiek van Venda wie se anstandighede (beide kultureel en sosio-ekonamies) daadwerklik met die res van die streek verskil, dui daarcp dat binne â\200\231n streeksregerings-dispensasie, opsies daargestel moet word ten einde die kulturele en sosiale grondslae van sodanige gemeenskappe te akkammodeer deur hulle met â\200\230n vorm van beheer oor sodanige sake, sonder tenakaming van die doelwit van doeltreffende streeksregering en effektiewe en doeltreffende bestuur van sosiale ontwikkeling, As die huidige pakket van grordhervorm.rgswetgewng, soos 1in die Witskrif vervat, geimplementeer word, sal die gebiede wat nou ILebowa en Gazankulu insluit, â\200\230n grondstatus wat van diÃ© in die res van die streek verskil, geniet. Hulle grense sal inderdaad dus gedefinieer bly. Die gebied wat nou die Republiek van Venda insluit kan ook, indien dit binne die RSA geinkorporeer word, sodanige status verkry. Dit behoort egter aan daardie gemeenskappe self oorgelaat te word am te besluit of hulle sodanige opsie wil uitoefen. â\200\230n Doeltreffende en effektiewe streeksregering sal egter impliseer dat â\200\231â\200\230n groot gedeelte van die moderne sektorfunksies wat huidiglik deur die regerings effektief in daardie gebiede op die tweede vlak, binne die konteks van â\200\231â\200\230n "streeksregering", gesentraliseer sal word. Die moontlikheid van delegasie van sodanige funksies na derde en laer vlakke is ook moontlik.

Die Gevolge van die Rasmnallser_l_rg van Regeringsfunksies. Die ulteenlopendheld van regerings, departemente en ander regeringsagente binne die streek, het aanleiding tot die absorpsie van â\200\230n groot personeelkatponentmdleregermg wat op sigself â\200\230n belangrike "labby" in dlestreekls, gegee. Tot die mate dat ras:.onallser:mg tot â\200\230n afname in die personeelkamponent sal lei, 1is dit noodsaaklik dat spesifieke strategieÃ© daargestel moet word am dit, ten einde die negatiewe sosio-ekonamiese gevolge te minimaliseer, in â\200\230'n mate te akkommodeer.

Verskeidenheid van Belangegroepe. Streek G is inderdaad die mees kamplekse van die nege ontw1kke1n1gstreke ten opsigte van verskeidenheid van belangegroepe. Dit is van kardinale belang am hierdie verskeidenheid, in watter vorm van streekregering daar ookal mag ontstaan, te akkammodeer.

Dit word verder aanbeveel dat die beginsel van devolusie van gesag na die laagste vlak waar dit effektief en doeltreffend hanteer kan word, en binne die algehele vereistes van kosteâ\200\224effektiwiteit, afgewentel word. Dit word as in die belang van die vex:â\200\230bred_mg van besluitneming van die regenng beskou am die opsie van uitvoering van plaaslike regering, binne breÃ© beleidriglyne, vanaf hoÃ©r vlakke te propageer. Die volgende funksionele gebiede word as â\200\230n basis vir verdere ondersoek en bespreking in die konteks van â\200\231nstreekregerlngvn.rStreekG aanbeveel . Die funksionele gebiede is uitgebreid en is aangepas varuit Skedule 1 van die Nasionale State se Konstitusionele Wet no. 21 van 1971 en is as volg:

gesandheid en gesandheidsdienste (veral hospitaaldienste, klinieke, gemeenskapsgesondheid) - primÃ©re funksie, deel waarvan moontlik na plaaslike regeringsvlak gedelegeer kan word ;

die lisensiÃ©ring, registrasie en beheer van sakeondernemings, professies, ambagte en beroepe - primÃ©re funksie, deel waarvan moontlik na plaaslike owerheidsvlak gedelegeer kan word;

die beplanning, totstandbring, finansiering, kodrdinasie, ens. van nywerheids-, finansiÃ©le-, mynbou- en ander ontwikkel ingsondernemings - primÃ©re funksie;

die algemene beplanning en implementering van streeksontwikkeling - primÃ©re funksie;

die totstandbring van Kkorporaatinstellings (ontwikkelings-â\200\224 korporasies) of ander statutÃ©re liggame vir doeleindes van die bereiking van hul doelwitte - primÃ©re funksie;

die waarborg van 1lenings wat deur sodanige Korporasies of statutÃ©re liggame aangegaan is en die mag am lenings aan te gaan - primÃ©re funksie;

landbou- en landelike ontwikkeling - geselekteerde fasette, maar uitsluitende beheer oor die intermasionale in- of uitvoer na en van ander streke, of voorrade, ens. wat siektes of infeksies kan versprei - primÃ©re funksie;

die voorsiening van finansiÃ©le hulp aan inwoners van die streek ten opsigte van sake- en boerderyondernemings - gedelegeerde funksie;

openbare werke en grootmaat infrastruktiur - gedelegeerde funksie ten opsigte van "nasionale" infrastruktuur, maar â\200\230n primÃ©re funksie ten opsigte van "streeks"-infrastruktuur;

die oprigting en onderhoud van geboue en strukture, noodsaaklik vir die uitoefening van regeringsfunksies - primÃ©re furksie;

natnmmcmgemngsbewar ing en die bekamping van ongediertes - gedelegeerde funksie;

fooie betaalbaar vir dienste gelewer deur die regering en sy agente - primÃ©re funksie;

bepaling van diensvoorwaardes van lede van die wetgewende en uitvoerende instellings - gedelegeerde funksie;

die instelling van pensioenskemas ten opsigte van die wetgewende en uitvoerende liggame - gedelegeerde funksie;

Burgerlike Beskerming - gedelegeerde funksie met primÃ©re jurisdiksie oor sekere aspekte;

die regulering van en beheer oor padverkeer en die lisensiÃ©ring van en beheer oor voertuie en operateurs en motor "karweier" vervoer - gedelegeerde funksie;

woonbuurte, ens. insluitende sake wat aan plaaslike owerhede verwant is - primÃ©re funksie;

die insameling van en beheer cor inkamste - primÃ©re funksie; toerisme - gedelegeerde funksie;

belasting op vermaak en/of heffings en regte - primÃ©re funksie;

lisensiÃ©ring van plekke van vermaak - primÃ©re funksie;

beheer oor dabbel - primÃ©re funksie;

oprigting, bestuur en beheer oor biblicteekdienste, mseums, ens. - gedelegeerde funksie met moontlike delegering na plaaslike owerheidsvlak;

oprigting en bestuur van begraafplase, ens. - primÃ©re funksie met moontlike delegering na plaaslike owerheidsvlak;

behuisingskemas - gedelegeerde funksie met moontlike verdere delegering na plaaslike owerheidsvlak;

die bestuur en beheer van argiewe - gedelegeerde funksie;

die sluiting of bekragtiging van konvensies, ooreenkamste, ens. met enige ander staatsliggaam of persoon binne die RSA en die sluiting van kontrakte binne die RSA - primÃ©re funksie; :

die opstel van ooreenkamste ten opsigte van die uitbreiding van funksies buite die streek - primÃ©re funksie;

die totstandbring van nuwe distrikte en subafdelings - primÃ©re funksie;

sport en ontspanning - primÃ©re funksie met moontlike delegering na plaaslike owerheidsvlak;

grond en mineralesake - gedelegeerde funksie; en
die voorsiening en verspreiding van elektrisiteit -

gedelegeerde funksie met moontlike verdere delegasie na die derde vlak of van spesifieke aspekte.

Afgesien van die funksies wat normaalweg deur plaaslike owerhede uitgevoer word, kan ander funksies ook vanaf die sekondÃ©re vlak na die plaaslike owerheidsliggame met die bedoeling am tradisionele stam en ander behoeftes op daardie vlak te akkammodeer, gedelegeer word. Dit behels, onder andere:

- die regulering van en beheer ocor gemeenskaplike grond (veral die toekenning en onteiening van grondregte) ;

- die verdeling van bestaande stamme, die amalgamasie van stamme, die konstituering van muwe stamme en alle sake betreffende die aanstel, beheer, ens. van opperhoofde, hoofmanne en kapteins;

- die aanstelling, ens. van hoofmanne se verteerwoordigers buite die gebied van die tradisionele owerheid;

- die registrasie van irwoners; en

- die totstandbring en administrasie van en die beheer oor die administrasie van justisie ten opsigte van die aanwending van stam- en gemeenskapswette en gewoontes. Hierdie funksie behoort direk vanaf die nasionale vlak gedelegeer te word.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

Die Streekskakelkomitee vir Streek G (SSK: G) moet hierdie aanbevelings aan die RSA, Venda, Lebowa en Gazankulu regerings bekend maak ten einde hulle daarvan kennis te laat neem gedurende die huidige onderhandelingsproses rakende â\200\230n toekamstige politieke dispensasie. Terugvoering ten opsigte van moontlike verdere ondersoeke wat onderneem moet word, moet ook versoek word.

AANBEVELING 3

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die fragmentasie van die streek in â\200\230n aantal afsonderlike regsgebiede, soos dit huidiglik daar uitsien, het die behoefte aan kodrdinasiemeganismes, soos die Streeksontwikkelings-advieskamitee (SQAK:G) en die Streekskakelkomitee (SSK:G), laat ontstaan. Hierdie liggame vervul egter â\200\230n suiwer adviserende rol en het nie gesag am enige ooreenkams te bekragtig nie. Verder is die SQAK nie â\200\231â\200\230n verteermoordigende liggaam nie in diÃ© sin dat dit nie die volle spektrum van belangegroepe in die gemeenskap, wat dit veronderstel is am te verteerwoordig, verteermoordig nie. Dieselfde geld vir die SSK. Hierdie twee liggame het egter â\200\230n kardinale rol te speel, ten minste in die oorgangsfase na â\200\231n muwe bedeling in Suid-Afrika. Dit is dus belangrik dat hierdie liggame diencoreenkamstig hervorm moet word ten einde die belange van die streek wat hulle dien, meer amvattend te verteenwoordig.

AANBEVELING (HOE?):

Ten einde meer verteerwoordigend van en aanvaarbaar vir alle belarngegroepe in die streek te wees, moet beide die SSK en die SOAK hervorm word en hulle funksies hersien word am â\200\230n meer verteermoordigende en dinamiese rol in die belang van die streek te speel en ook uitvoering aan die aanbevelings in hierdie verslag te gee (*1).

(*1)

Alle verwysings na die SSK in die voorstelle wat in hierdie verslag vervat word, verwys na die hervormde instellings.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet riglyne ten opsigte van bostaande formuleer en dit aan die Nasionale Streeksontwikkelingsadviesraad (NSOAR) deurgee sodat hulle op hul beurt nasionale riglyne, wat vir alle rolspelers in Suid-Afrika aanvaarbaar is, kan formuleer. By bekendmaking van hierdie nasionale riglyne moet die SSK:G sy huidige struktiur en funksies aanpas.

AANBEVELING 4

STTUASIEANALISE (WAT?):

Aangesien die voorgestelde funksionele substreke â\200\231n totale nuwe konsep is, is daar geen toesighoudende of kodrdinerende liggame am ontwikkelingspogings in hierdie substreke te kodrdineer nie.

AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveel dat â\200\230n Ontwikkelingsadviesliggaam (OAL) tot stand gebring moet word ten opsigte van elk van die ses afgebakende substreke in Streek G ten einde ontwikkelingspogings Op substreekvlak te integreer en kodrdineer. Hierdie liggaam moet bestaande Distriksontwikkelingsverenigings vervang.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet die stigting van â\200\230n OAL ten opsigte van elke

substreek en met voldoende verteermoordiging van alle belangegroepe, inisieer.

AANBEVELING 5

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die gebrek aan â\200\230n effektiewe derde vlak instelling wat toepaslike dienste aan groot semi-stedelike kamplekse in landelike gebiede lewer en wat nie oor die administratiewe, finansiÃ©le of logistieke middele beskik am as onafhanklike derde vlak owerhede te funksioneer nie, is â\200\231n groot leemte. Die bestaande SSKâ\200\231s en die Raad op Plaaslike Bestiur bied â\200\231â\200\230n soortgelyke diens ten opsigte van dorpe in die RSA-gedeelte van Streek G. In Lebowa, Gazankulu en Venda bestaan sodanige instellings nie. Derde vlak owerheidsfunksies word deur tweede vlak owerhede uitgeoefen. Die meeste van die semi-stedelike gebiede beskik nie oor die ekonamiese basis am â\200\230n plaaslike owerheid tot stand te bring of an in hulle behoeftes te voorsien nie.

Hierdie vraagstuk het ook â\200\230n invloed op:

- ruimtelike ontwikkeling (sien par. 4.4);

- landbou-ontwikkeling (sien par 4.5); en
- sake- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

Ter bereiking van die doel van devolusie van mag en die effektiewe toepassing van derde vlak owerheidsfunksies, word die volgende aanbeveel:

- die uitbreiding van die funksies en belastingbasis van die bestaande Streeksdiensterade an alle groot stedelike konsentrasies buite of aanliggend tot geproklameerde dorpe in te sluit;

- die herstrukturering van die funksies en bestuurstelsel van die Streeksdiensterade am hul aanbevole uitgebreide verantwoordelikhede die hoof te bied; en

- die aanpassing van die Wet op Streeksdiensterade am hulle nuwe verantwoordelikhede te ondervang.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet â\200\231â\200\230n kommmnikasiesisteem tussen relevante owerhede inisieer en rig.

ii) SSKâ\200\231s en staatsdepartemente van Venda, Gazankulu en Lebowa moet met samesprekings ten opsigte van die uitbreiding van die funksies van die SSKâ\200\231s begin.

iii) Gesamentlike diensterade kan ook gestig word am spesifieke dienste te lewer in gebiede wat effektief â\200\231n gemeenskaplike

doel kan dien, byvoorbeeld water of elektrisiteits-voorsiening in die TIN-gebied.

iv) Gesamentlike diensterade kan ook as â\200\230n oorgangsliggaam ten opsigte van die amalgamering van aanliggende dorpe dien.

AANBEVELING 6

STTUASIEANALISE (WAT?):

Groot gedeeltes gromnd in Streek G, wat historiese Swart bevolkte tradisionele 1landelike gebiede insluit, val tans onder die jurisdiksie van stam en ander tradisionele owerhede. Hierdie owerhede oefen beheer oor die tradisionele lewensstyl van â\200\231â\200\230n groot kamponent van die streek se bevolking uit. Hierdie owerhede het, in terme van verskeie wetlike toepassings ten opsigte van Swart regerings onder die vorige bedeling, sekere beperkte moderne sektorfunksies vervul. Tans verteerwoordig hierdie owerhede nie volle plaaslike owerhede in die ware sin van

die woord nie. Hulle is nie demokraties verkies nie en is ook nie verantwoordelik aan die mense in â\200\230n konvensionele manier nie. Bowenal beskik hulle oor beperkte institusionele kapasiteit an moderne sektoraangeleenthede ten opsigte van hulle jurisdiksieâ\200\224 gebiede te bestuur. Hoe dit ook al sy, hulle vervul â\200\231â\200\230n belangrike regulerende rol in die lewensamstandighede van â\200\231n groot aantal landelike mense. Bostaande inaggename, is dit nie raadsaam om hierdie tradisionele owerhede soos hulle tans fungeer, as ware derde vlak regering te beskou nie en meer uitgebreide magte moet gevolglik aan hulle gegee word, nadat toepaslike hervorming en opgradering plaasgevind het. In die proses moet groot sensitiwiteit aan die dag gelÃ© word, aangesien die stamstelsel â\200\231â\200\230n belangrike kampanent van die bestaan van baie mense in die streek uitmaak, veral ten opsigte van die ouer generasies.

AANBEVELING (HOE?) :

â\200\230n Ondersoek moet geloods word ten opsigte van die amstandighede van tradisionele regering in die streek, die noodsaak van derde vlak regering in die tradisionele landelike gebiede, en die huidige tekortkaminge wat geaddresseer moet word en wat in die weg van die totstandbring van ware derde vlak regering in hierdie gebiede staan.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet die samewerking van Venda, Lebowa en Gazankulu in bogenocemde ondersoek kry.

Die SSK:G moet die versoening tussen hierdie aksie en die verwant aan stedelike derde vlak regering voortspruitend uit Aanbeveling 4 hierbo, bewerkstellig.

STTUASIEANALISE (WAT?):

Nou verwant aan die kwessie van streeksamewerking in regeringsaksies en wat onder bostaande institusionele aanbevelings aangespreek is, is die kwessie van die verskillende semi-staatsinstellings in die ontwikkelingsveld wat aktief in die Streek is.

Tans bestaan daar â\200\230n groot aantal ontwikkelingskorporasies, landbouontwikkelingskorporasies en ander parastatale liggame in die streek wie se funksies oorvleuel, hoewel dit in verskillende Jurisdiksiegebiede uitgecefen word. Verder bestaan daar sekere nasionale parastatale instellings wat tans ook in die streek aktief is, byvoorbeeld die Suid-Afrikaanse Ontwikkel ingstrust-korporasie (STK).

Die behoefte am maniere te vind am die duplikasie van strukture, personeel, ens. aan te spreek en meer vaartbelynde semi-staats-instellings in belang van beter koste-voordeel gerigte aksies ten opsigte van ontwikkeling, is van kardinale belang. Verder bestaan daar ook filiaal liggame van hierdie korporasies, soos byvoorbeeld die vervoermaatskappye, waar â\200\230n daadwerklike behoefte aan rasionalisasie bestaan.

AANBEVELING (HOE?):

Die streek moet ten opsigte van die beginsel van rasionalisasie verbind word en â\200\231n gesamentlike inisiatief moet geloods word am rasionalisasie van semi-staatsinstellings in die streek te ondersoek en verslag daarocor te doen.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet die proses met Venda, Lebowa, Gazankulu en die sentrale regering inisieer.

’AANBEVELING 8

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die ontoeganklikheid tot grond as â\200\231â\200\230n produktiewe ekonamiese hulpbron ten opsigte van â\200\231â\200\230n groot gedeelte van die inwoners van Streek G en veral in die tradisionele landelike gebiede van die streek waar die stelsel van gemeenskaplike grondbesit nog steeds aan die orde van die dag is, die instrumente van grondbesit ten opsigte van sodanige grond, en die meganisme vir die onteiening van sodanige grond, veroorsaak dat die ekonamiese waarde van grond nie gerealiseer word nie. Die probleem is vererger deur die grondbeleid sedert die Wet op Grondbesit van 1913 en is â\200\231n groot doring in die vlees vir die streek. Dit is ook vererger deur institusionele verwikkelinge van die verlede, hoewel ander faktore soos tradisies en onderwys ook â\200\230n rol te speel het. Die feit is dat die Swart gedeelte van die bevolking in die streek oor die algemeen die grondvraagstuk as fundamenteel tot die probleem van ekonamiese magsontneming asook â\200\230n strategiese hoeksteen van enige hervormingsproses, beskou.

Hierdie vraagstuk beinvloed ook:
- menslike hulpbronontwikkeling (sien par. 4.2);

- ruimtelike ontwï¬\202ckellrg - stedelik en landelik (sien par. 4.4);

- landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5); en

- sake- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

Om alle grond en inderdaad alle natuurlike hulpbronne as ekonomiese goed te beskou en die erkenning van die bydrae van individuele welvaart in â\200\230n vrye markstelsel te bevorder, word die volgende aanbeveel :

- die grondeienaarskapstelsel moet bevorderlik wees vir â\200\231n vrye markgedrienteerde stelsel ten einde sy ware ekonamiese potensiaal na vore te bring. Dit behels:

- die herroeping van alle regulasies en statute wat grondeienaarskap van inwoners in die totale Streek G beperk;

propagering van â\200\230n houdingsverandering ander lede van die bevolking ten einde die erkenning van grond as deel van â\200\230n individu se bates te bewerkstellig;

bevordering van die optimm ekonamiese berutting van grond met inagneming van alternatiewe gebruike (mynbou versus landbou versus verstedeliking, ens.); en

bevordering van die konsolidering van onekonamiese grond, byvoorbeeld tÃ© klein landbouhoewes, om sy potensiaal vir ekonomiese aarwending te reallseer

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet â\200\231â\200\230n volledige grondbenuttingstudie, met verteermoordigende insette van alle sektore van die ekonamie endieganeerskap inisieer. Dit kan wel deur middel van â\200\230n seminaar oor grondhervorming geskied ten einde tot die formulering van oplossings ten opsigte van die baie komplekse vraagstukke verwant aan grond, by te dra.

Die georganiseerde landbou moet, in samewerking met die verskeie ormwï¬\201dcelirgskorporasies, plase wat nie effektief benut word nie, met behulp van die gebruik van kundiges identifiseer en moet effektiewe benutting aanmoedig.

Die regerings van Venda, Lebowa en Gazankulu moet die huidige grondbesitstelsel aanspreek en private grondbesit sovÃ©r moontlik propageer, in konsultasie met alle belangegroepe.

Die georganiseerde landbou, plaaslike owerhede en die algemene openbare sektor moet onderbenutte staatsgrond identifiseer. Hierdie grond moet vir privaatverhuring of -verkope beskikbaar gestel word.

Plaaslike owerhede asook mynhuise moet onderbenutte

grond onder hulle jurlsd1k51e identifiseer en

alternatiewe benutting, met inagneming van die huidige grondgebruikswetgewing, identifiseer.

vi) Die SSK:G moet die mynhuise en staatsirstellirx;s SO0S bv. die Weermag, versoek am private huiseienaarskap aan te moedig.

vii) Die Distriksontwikkelingsverenigings en -kamitees moet met tradisionele leiers en ander relevante rolspelers in hulle gemeenskappe kommunikeer ten einde die besef van die ekonamiese waarde van grond tuis te bring.

viii) Die SSK:G moet die Venda, Lebowa en Gazankulu regerings versoek am â\200\230n struktuur te implementeer wat, as â\200\230n tydelike maatreÃ©l, die totstandkaming van behoorlike plaaslike owerhede (waar lewensvatbaar), met beheer oor grond onder hulle jurisdiksie tesame met meganismes vir die effektiewe beheer oor grandgebruik deur toepaslike sonering van grond vir die verskeidenheid van ekonamiese toepassings, sal teweegbring.

AANBEVELING 9

STTUASIEANALISE (WAT?):

Oorrequlasie is as â\200\230n hoofprobleem geidentifiseer. Die groot aantal reels en regulasies wat uit die verskillende institusionele instellings betrokke in die Streek spruit, het dikwels spontane ekonomiese Kkragte gekortwiek am hul koers te loop. Oorregulasie het â\200\231n direkte invloed op:

- landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5);
o= sakeâ\200\224- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6); en

- ruimtelike ontwikkeling: stedelik en landelik (sien par. 4.4).

AANBEVELING (HOE?):

Om toepaslike deregulasie te bewerkstellig ten einde demokratiese sloering en onnodige immenging in individuele besluitneming uit te skakel, veral in sovÃ©rre dit die bereiking van gemeenskaps-ontwikkelingsdoelwitte beinvlioced, moet aandag aan die volgende gegee word:

- beskerming van die belange van bestaande deelnemers in die formele sektor van die ekonamie, bv. eiendamsregte moet gewaarborg word;

- openbare orde en veiligheid en die bewaring van openbare goedere;

- vrye mark tekortkaminge, bv. die plasing van skadelike nywerhede;

maksimm ontginning van bestaande ondernemerstalent; en

aanvanklike aammoediging van die informele sektor, maar met die einddoel om muwe toetreders via die informele sektor in die ekonamiese hoofstroam te kry.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet die maatstawwe vir â\200\230n deeglike ondersoek (met verteermoordigende insette van alle ekonomiese sektore en instellings in die streek) ten opsigte van die vraagstuk van deregulasie definieer. Dit kan as vertrekpunt vir die proses van deregulasie, onder beskerming van die streeksuitvoerende owerheid, dien maar onder die interim leiding van â\200\231â\200\230n "Streeksderegulasiekamnissie". Aangesien informele kontak en oorreding in diÃ© verband nie genocegsaam is am samehangende en gekodrdineerde aksies te bewerkstellig nie, word dit aanbeveel dat oorweging deur die SSK:G geskenk moet word am â\200\230n Deregulasie-kamissie vir Streek G te stig ten einde hierdie inisiatief met bekwame leiding en hulp te dryf.

STTUASTEANALISE (WAT?):

Beperkte internasionale en streeksamewerking is as â\200\231â\200\230n uitstaande probleem gedurende die vorige fases van die projek geidentifi-seer. Die gebrek aan â\200\230n behoorlike algehele streeksinstelling het tot ongekodrdineerde en ad hoc pogings, met beperkte sukses ten opsigte van die meer vaartbelynde kodrdinasie met aangrensende ontwikkelingstreke en buurstate, gelei.

Hierdie vraagstuk beinvloed ook die volgende ander ontwikkelingsdimensies:

- grootmaat infrastruktuurontwikkeling (sien par. 4.3);

ruimtelike ontwikkeling: stedelik en landelik (sien par. 4.4);

landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5); en

- sake- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).
AANBEVELING (HOE?):

Ten einde samewerking tussen Streek G en Botswana, Mosambiek en Zimbabwe te bewerkstellig (tot diÃ© mate dat markkragte effektief oor internasionale grense heen toegepas kan word), asook met Streke F, H en J, word dit aanbeveel dat institusionele verhoudings tussen die gencemde gebiede genormaliseer word met die klem op:

- samesprekings deur die georganiseerde handel (SAFTO, Departement van Handel en Nywerheid, Departement van Buitelandse Sake, Spoornet, Handelsattaches, ens.);

- vaartbelynde administrasie ten opsigte van die vloei van goedere en dienste (byvoorbeeld uitbreiding van die doeane- en aksynsdienste te Beitbrug) en die totstandbring van soortgelyke dienste by die Pietersburg lughawe;

- makliker toegang tot en samewerking met die vervoernetwerk, byvoorbeeld verbetering van die N1 wat â\200\230n poort na Afrika vorm, behoorlike vragbestuur te Messina, ens.;

- gemeenskaplike beplanning;

= gemeenskaplike bemutting van hulpbromne soos byvoorbeeld water; en

- vrye vlcei van toerisme.

AANBEVELING (DEUR WIE?):

In die 1lig van die huidige verbeterde verhoudings met buurstate moet die SSK:G die RSA-regering dringend versoek am â\200\230n ondersoek te loods na die identifisering van â\200\231â\200\230n enkele liggaam (met sterk gedelegeerde magte na streeksvlak) am deurlopend na verbeterde kodrdinasie met buurstate te kyk.

As â\200\231â\200\230n interim maatreÃ©l moet dit ook versoek word dat magte aan die SSK:G gedelegeer word (met verteermoordiging deur verskillende sektore) om verbeterde verhoudings met buurstate te kodrdineer, te inisieer en daaroor te onderhandel. Ten opsigte van verbeterde samewerking met Streke F, H en J moet die SSK:G nouer met sy eweknieÃ© in hierdie streke oorleg pleeg.

AANBEVELING 11

SMESMSE (WAT?) :

Die lae profiel van ekonamiese oorwegings en besluitneming is as n hoofprableem geidentifiseer. Die ongesonde mededinging tussen die verskillende, en dikwels oorvleulende, regerings-instellings het in baie gevalle tot die oorheersing van politieke oorwegings (teencor ekonamiese oorwegings) in die besluitnemingsproses gelei. Voorbeelde in die streek is legio, soos gevalle van suboptimale plasing van damme en ander infrastruktuur en die onnodige duplikasie van hospitale, damme en ander duur infrastruktuur te wyte aan die navolging van eiebelang en â\200\231n gebrek aan toewyding am â\200\230n modus vivendi daar te stel wat sodanige verbeterde samewerking moontlik kan maak. Dikwels is hierdie eiebelang slaafs nagevolg, ten koste van samewerking in die streek.

Hierdie vraagstuk beinvloed ook:
- menslike hulpbronontwikkeling (sien par. 4.2);
- grootmaat infrastruktuurontwikkeling (sien par. 4.3);

- ruimtelike ontwikkeling: stedelik en landelik (sien par. 4.4);

- landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5); en

- sake- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

Ten einde groter klem op ekonomiese eerder as politieke oorwegings te plaas, word aanbeveel dat alle beskikbare bronne onder die jurisdiksie van die huidige publieke administrasiestelsel, ekonomies aangewend word ten einde die aanwending van beskikbare fondse te optimaliseer in navolging van streekskostevoordeel eerder as eiebelang. â\200\230n Meer gesonde verhouding tussen lopende en kapitaalbesteding moet gehandhaaf word en moet in ooreenstemming met die openbare sektor se begrotingskapasiteit ˜wees, asock â\200\230n meer gesonde verhouding tussen eie en vreemde kapitaal. Aspekte wat aangespreek moet word, sluit die volgende in:

- arbeidsproduktiwiteit en die rasionalisasie van ocorvleulende administratiewe stelsels;

- aarwending van forndse gerig op werklike behoeftes en prioriteite en nie volgens eiebelang van individuele staatsdepartemente en -agente nie;

- die toedeling van bromne op die basis van werklike kostevoordeel ;

- maksimm opbrengs op staats- en semi-staatsgrond wat die verkoop van onberutte grond insluit; en ˜

- rasionalisasie van publieke bestuurstelsels am hulle in staat te stel om meer effektief en vaartbelyn te wees.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

In die afwesigheid van â\200\231â\200\230n behoorlike, enkele streeksuitvoerende owerheid moet die belangrikheid van die klem op ekonamiese oorwegings as â\200\230n interim maatreÃ©l deur en na elke forum in die streek gepropageer word. Die SSK:G moet hierdie boodskap aan al sy samestellende liggame ocordra en moet van hulle â\200\230n onderneming (â\200\230n soort protokol) in diÃ© verband kry.

AANBEVELING 12

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die naasbestaan van buurdorpe toon die volgende karaktereien-
skappe:

deel van een ekonamiese basis;
administrasie deur derde en tweedevlak regerings; en
bestiur deur verskillende rade.

Dikwels dien die een dorp as â\200\231â\200\230n "slaapdorp" vir die ander, maar in werklikheid funksioneer hulle as â\200\231n enkele stedelike kampleks.

Hierdie vraagstuk is ook nou verwant aan die volgende ontwikkelingsdimensies:

ruimtelike ontwikkeling (sien par. 4.4);
landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5); en

sakeâ\200\224- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveel dat die eerwording van sodanige "aanliggende" dorpe binne samehangende stedelike kamplekse aangemoedig en nagestreef moet word.

â\200\230n Strategie am stedelike ekonomiese groeikragte saam te snoer en

am

groter stedelike samehang binne sodanige kamplekse te

bewerkstellig, kan die volgende opsies oorweeg:

die totstandkaming van aparte outoname plaaslike owerhede met eie jurisdiksiegebiede en beide finansieel lewensvatbaar;

samewerking binne dieselfde stedelike kampleks van volle plaaslike owerhede en plaaslike liggame wat nie oor eie lewensvatbaarheid beskik nie, moet in outoname plaaslike owerhede amgeskakel word;

â\200\230n gesamentlike plaaslike owerheid met die opsie am buurtbestuurskamitees op sub-munisipale vlak op te rig ten einde gemeenskapsoutonamie oor hulle eie gemeenskapslewe te verkry;

â\200\230n enkele dorp in twee buurte ingedeel, insluitende die woongebiede van al die bevolkingsgroepe; en

â\200\231n plaaslik-onderhandelde model.

Van hierdie opsies verskaf die laaste vier die beste basis vir nouer samewerking ten opsigte van stedelike ontwikkeling, gefokus op ekonamiese kragte.

Die volgende stedelike gebiede in Streek G kan as verteerwoorâ\200\224 digend van sodanige stedelike kamplekse gesien word:

Thabazimbi/Rosseauspoort ;
Warmbad/Bela-Bela;
Nylstroam/Phagameng ;
Naboamspruit,/Mookgopong ;
Potgietersrus/Mahwelereng;
Pietersburg/Seshego;

Louis Trichardt/Tshikota;
Messina - Messina/Nancefield;
Tzaneen/NKowankowa/Lenyenye; en
Phalaborwa/Lulekani/Namakgale.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i)

ii)

iii)

Die SSK:G moet bostaande aanbeveling in sake stedelike komplekse oordra aan:

- die TPA;

= toepaslike plaaslike owerhede;

= Streeksdiensterade; en

= alle ander relevante belangegroepe.

Die SSK:G moet verseker dat â\200\230n loodskomitee saamgestel word wat die verskillende opsies ten opsigte van elk van hierdie stedelike kamplekse moet ondersoek en die eermwordingsproses sovÃ©r moontlik te bevorder ten einde ekonomiese funksionaliteit te verkry.

Die loodskomitee moet ook verantwoordelikheid aanvaar vir â\200\230n ondersoek na periferie-gebiede wat die "oorgangsgebied" vanaf landelik na stedelik verteermoordig, en moet aanbevelings ten opsigte van hulle inkorporasie binne die konteks van groter stedelike kamplekse formuleer.

AANBEVELING 13

STTUASIEANALISE (WAT?):

Omgewingsbewaring geniet nie die nodige aandag in Streek G nie.
Op â\200\231n gefragmenteerde basis is verskeie owerhede op die tweede en derde vlak by angewingsbewaring en -bestuur betrokke. In die lig van die "agtergeblewenheid" van Streek G en die heersende armoede in die streek wat op sigself nadelig op die amgewing kan irnwerk, asook die fundamentele afhanklikheid van die hele gemeenskap op sy amgewing, is daar â\200\230n duidelike noodsaak vir â\200\231â\200\230n geintegreerde angewingsbestuurstelsel.

AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveel dat â\200\231â\200\230n Omgewingsbestuurskamitee vir Streek G gestig en â\200\230n geintegreerde amgewingsplan vir die streek geformileer moet word.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet die stigting van â\200\230n Omgewingsbestuurs-komitee met verteerwoordiging van alle belangegroepe, inisieer.

ii) Bogenoemde komitee moet die formulering van â\200\230n

Omgewingsbestuursplan vir Streek G aanspreek.

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die funksionele afbakening van Substreek 1 is nie ideaal nie, te wyte aan die bestaande streeks- asook die bestaande landdros-
AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveel dat die huidige afgebakende Substreek 1 as â\200\231n gepaste vertrekpunt vir verdere studie en konsultasie kan dien. Op die basis van streng funksionele oorwegings wil dit egter voorkam dat â\200\230n gedeelte van die distrik van Thabazimbi sterker verwantskappe met Streek J het en kan op hierdie basis by Streek J geinkorporeer word. (Omgekeerd, die afbakening van Streek G kan uitgebrei word na die suide am die noordelike gedeelte van Streek J in te sluit ten einde â\200\230n meer funksionele grens ten opsigte van die streek en Substreek 1 te verkry.) Die Mokerong I-gebied van Lebowa het sterker bande met Substreek 1 as met Substreek 2, waarin dit huidiglik val.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet hierdie aanbeveling aan die RSA-regering bekendmaak sodat hulle dit in ag moet neem.

SITUASTEANALISE (WAT?):

Beperkte samewerking tussen Substreek 1 en Ontwikkelingstreek J, asook Botswana, is as â\200\230n hoofprobleem geidentifiseer. Die gebrek aan â\200\230n behoorlike meganisme ten opsigte van samewerking het aanleiding tot ongekodrdineerde en ad hoc pogings, met beperkte sukses in die vaartbelyning van samewerking tussen Streek J en Botswana, gegee.

AANBEVELING (HOE?):

Ten einde verbeterde skakeling tussen Substreek 1 en Botswana te bewerkstellig, word aanbeveel dat die klem op die volgende geplaas moet word:

- verteermoordiging van Substreek 1 in onderhandelings met en kontrakte deur die georganiseerde handel en nywerheid (bv. SAFIO, Departement van Handel en Nywerheid, Departement van Buitelandse Sake, handels-attachÃ©s, ens.);

- vaartbelynde administrasie ten opsigte van die vloei van goedere en dienste deur grens/doeanepunte wat in die substreek bestaan;

- makliker toegang tot en beter samewerking met die vervoernywerheid;

- gesamentlike benutting van hulpbronne, soos bv. water; en
- vrye vloei van arbeid en toeriste.

Ten einde beter samewerking met Streek J te bewerkstellig, word die volgende aanbeveel:

- verteermoordiging van Substreek 1, hoewel slegs as waarnemer, op die relevante forums van Streek J, asook die uitnodiging van Streek J se deelname op â\200\230n soortgelyke basis op die relevante forums van Streek G: Substreek 1;

- uitnodiging en deelname in gesamentlike beplannlr\gs inisiatiewe met Streek J ten opsigte van sake gemeenskaplike belang wat Substreek 1 raak.

UITVOERING (DEUR WIE?):

In die lig van die huidige verbeterde verhoudings met buurstate moet die SSK:G die RSA-regering dringend versoek am â\200\230n ondersoek na die stigting van â\200\231â\200\230n enkele liggaam met verteerwoordiging op streeks- en substreeksvlak te loods am die vraagstuk van verbeterde samewerking tussen Substreek 1 en Botswana aan te spreek. Ten opsigte van verbeterde samewerking met Streek J moet die SSK:G nouer met SSK:J skakel.

GEVORDERDE KONSEPVERSLAG OP PAD NA â\200\230N GEINTEGREERDE ONTWIKKELINGSTRATEGIE VIR STREEK G

INDELING VOLGENS ALTERNATIEWE KATEGORIE&

SAMEVATIING VAN VOORSTELLE

INHOUDSOPGAWE

EKONOMIES
ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID
RUIMTELIKE ONTWIKKELING

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING
GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING
LANDBOU-ONTWIKKELING

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

TOERISME
ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

LANDBOU-ONTWIKKELING

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

INFRASTRUKTUUR
ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID
GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING
ELEKTRISITEIT
ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID
GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING
VERVOER

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID
GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING
KOMMUNIKASIE

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

WATER

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID
GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING
LANDBOU-ONTWIKKELING
SOSIAAL-MAATSKAPLIK

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING
SOSIAAL-MAATSKAPLIK

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

RUIMTELIKE BEPLANNING EN ONTWIKKELING
. ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTW"(KELING

GESONDHEIDSDIENSTE

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

OPVOEDING

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING
GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING
LANDBOU-ONTWIKKELING

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

LANDBOU
ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID
GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING
RUIMTELIKE ONTWIKKELING

LANDBOU-ONTWIKKELING

MYNBOU

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

NYWERHEIDSWESE

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

GRONDAANGELEENTHEDE

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

INSTITUSIONEEL, ADMINISTRATIEF EN POLITIES
ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

LANDBOU-ONTWIKKELING

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

EK

Mi

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Samesprekings deur die georganiseerde handel moet plaasvind om samewerking tussen die streek en ander streke en buurstate te verbeter.

Fondse moet so aangewend word dat dit gerig is op werklike â\200\234ehoeftes en prioriteite en nie volgens eiebelang van individuele staatsdei ...temente nie.

Toedeling van bronne moet plaasvind op â\200\230n basis van werklike kostevoordeel.

Die SSK:G moet die noodsaaklikheid van ekonomiese oorwegings in besluitneming aan almal oordra.

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

â\200\230'n Strategie om die hindernisse tov verafgeleÃ© markte vir Substreek 4 teÃ© te werk, moet klem |Ã© op groter vrye handel met Zimbabwe en Mosambiek, verbeterde spoor- en padnetwerk en verbeterde bergings- en verspreidingsfasiliteite.

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

Die fokus van 'n werkskeppingstrategie moet meer op die informele sektor gerig word. '

Toepaslike finansiÃ©le hulp vir die behoeftes van die klein ondernemer moet beskikbaar wees.

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

â\200\230'n Ekonomiese prysstruktuur wat die vermorsing van water sal beperk, moet ontwikkel word.

Die toepassing van ekonomiese beginsels, in alle besluite wat die vraag na water beinvioed, moet aangemoedig word.

â\200\230'n Gedifferensieerde prysstruktuur vir water moet ondersoek word.

Die voorsiening van 'n voldoende padnetwerk moet op duidelike ekonomiese beginsels gebaseer word.

Die instandhoudingskoste, minimum instandhoudingsvereistes en bekostigbaarheid moet tydens die voorsiening van paaie in ag geneem word.

LANDBOU-ONTWIKKELING

Die SSK:G moet toesien dat ondersoeke tov â\200\230n verbeterde markstruktuur vir Streek G in die huidige landboumarkstudie geinkorporeer word.

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

Die SSK:G moet alle bestaande handels- en nywerheidsliggame in die streek nader, ten einde alle sakebelange in die streek in een verteenwoordigende kodrdinerende liggaam (hierna genoem REGCOM) te konsolideer.

Die sakeomgewing moet gerasionaliseer en gedereguleer word, met die klem op die volgende:

o

O 0O OOOO0OOOOo

O O

realisering van die potensiaal van inwaartse industrialisasie;
toepaslike deregulasie;

kleinsakeontwikkeling;

"afbreekâ\200\235 van inligting aangaande finansiÃ©le dienste;
markuitbreiding na Botswana, Zimbabwe en Mosambiek;
grondeienaarskapstelsels in die algemeen;

ondersteuning van plaaslikÃ© sakelui in die voorsiening van uitgebreide dienste aan die primÃ©re sektor, veral die mynbousektor;
verbeterde bemarkingstrukture;

verhoogde produktiwiteit deur toepaslike onderwys en opleiding; en
verhoogde streeksondersteuningsdienste soos opberging en verspreiding.

â\200\230n Strategie om ondernemerskaptalent te ontwikkel moet geformuleer word en moet die volgende beklemtoon:

O 0O OOOOOOOOOOOOOOODOo

sosio-ekonomiese opheffing;

toepaslike onderwys en opleiding;

deregulasie; ’

privatisering;

stimulasie en promosie van kleinsakeontwikkeling;
belastinghervorming;

bevordering van vryemarkbeginsels;

â\200\230’n vryemarkgeoriÃ©nteerde grondeienaarskapstelsel; en
finansiÃ©le steun aan voornemende entrepreneurs.

Die SSK:G moet toesien dat REGCOM â\200\231’n ondersoek onderneem na die moontlike verdere privatisering van staats- en semistaats-, handels- en industriÃ©le aktiwiteite in Streek G.

Die SSK:G moet toesien dat REGCOM ’n ondersoek onderneem na die moontlike veranderinge in die huidige belastingstelsel wat verdere ontginning van die handels- en nywerheidspotensiaal van die streek belemmer.

â\200\230’n Strategie om die probleem tov die vereistes vir makliker toegang tot finansiÃ©le bronne aan te spreek, moet geformuleer word en moet die volgende beklemtoon:

o die relevantmaking van kriteria Oop voornemende leners wat nie grond besit nie totdat â\200\230’n behoorlike vryemark grondeienaarskapstelsel in werking is;
realisering van die werklike waarde van vaste bates, ten einde as sekuriteit by die verkryging van lenings te dien; en
bemarking van beskikbare finansiÃ©le dienste aan alle sektore van die bevolking en voorsiening van inligting omtrent toegang tot finansiering en die totstandbring van â\200\230n Streekontwikkelingstrustfonds.

Die SSK:G moet ’n werkgroep tot stand bring wat die moontlikheid moet ondersoek dat PTOâ\200\231s ("permission to occupyâ\200\235) as sekuriteit vir lenings kan dien.

REGCOM moet versoek word om die totstandbring van finansiÃ©le inligtingsentra te inisieer.

REGCOM moet versoek word om met die totstandbring van â\200\230n Ontwikkelingstrustfonds vir Streek G behulpsaam te wees.

â\200\230’n Strategie wat gerig is op verhoogde fabrieks- en kommersiÃ©le aktiwitei-

te tov verdere mineraalverdeling in Substreek 1 moet geformuleer word

en moet die volgende aanspreek:

o verhoogde samewerking tussen die mynbou-, handel- en fabriekswesesektor;

o stimulasie van mynbougeoriÃ©nteerde, kommersiÃ©le en fabriekswese-aktiwiteite; en

o verhoogde mynbougeoriÃ©nteerde dienste.

â\200\230’n Strategie gerig op die bekamping van hindernisse in Substreek 2 tov verafgeleÃ© markte moet geformuleer word en klem moet gelÃ© word op die volgende:

o uitgebreide vrye handel met Zimbabwe en Botswana;

o verbeterde pad- en spoornetwerk:

o verbeterde bergings- en verspreidingsfasiliteite; en

o toenemende verwerking van grondstowwe.

In Substreek 3 moet die probleme van ’n tradisionele handelsregtestelsel in sekere gebiede en onderbenutting van die fabriekswese- en handels-potensiaal van die substreek aangespreek word.

â\200\230n Strategie om vryemarkgeoriÃ©nteerde handelspraktyke in Substreek 3 aan te moedig, moet geformuleer word en moet die volgende aanspreek:

o â\200\230’n houdingsverandering via toepaslike onderwys en opleiding;

o blootstelling aan die voordele van ’n privaatondernemingstelsel;

o deregulasie gerig op die verwydering van beperkinge in die weg van verkryging van handelsregte;

Â° steun vir informele sektoraktiwiteite; en

o skepping van ’n hiÃ©rargie van sakenodusse.

Die probleem mbt die beperkte beskikbaarheid van finansiÃ©le dienste aan swartes in Substreek 3 moet aangespreek word.

â\200\230’n Strategie om die probleem van groot verbruikers wat nie plaaslike markte ondersteun nie en ’n gevolglike lekkasie van koopkrag aan te spreek, moet vir Substreek 4, sowel as Substreek 6 geformuleer word en moet kiem |Ã© op die volgende:

Â© effektiewe bemarking van die plaaslike aanbod van goedere en dienste;

o verbeterde kwaliteit van die plaaslike aanbod; en

o bemarking van die voordele voortspruitend uit plaaslike ondersteu-ning.

â\200\230n Strategie wat gerig is op verhoogde fabrieks- en kommersiÃ©le aktiwitei-te tov verdere mineraalverdeling in Substreek 5 moet geformuleer word en moet die volgende aanspreek:

o verhoogde samewerking tussen die mynbou-, handel- en fabrieks-wesesektor;

Â© stimulasie van mynbougeoriÃ©nteerde, kommersiÃ©le en fabriekswese-aktiwiteite; en

Â° ontwikkeling van unieke mynboubedrywighede deur die toerismeny-werheid.

â\200\230’n Strategie gerig op die sektorale interaksie in Substreek 5 moet gefor-muleer word en moet die volgende aanspreek:

o ontginning van die landbou- en informele sektor tov toerismeont-wikkeling;

o bemarking van die geleenthede geskep deur die landbousektor vir verhoogde kleinsakeontwikkeling; en

o skepping van ’n intersektorale liggaam om intersektorale aktiwiteite

te koordineer en te stimuleer.

TOERISME

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Â° Vrye vioei van toerisme tussen Streek G en die buurstate moet bewerk-
stellig word.

LANDBOU-ONTWIKKELING

Â° Wildboerderypotensiaal moet as deel van die toerismebedryf ondersoek
word.

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

Â® Die SSK:G moet SATOER en ander instellings vir fondse nader ten einde
of 'n permanente uitvoerende liggaam vir NOORDTRATOER te stig of om
die bestaande streekkantoor van SATOER by NOORDTRATOER te inkor-
poreer.

Die SSK:G moet toesien dat NOORDTRATOER op â\200\230n gereelde basis nou
met die verskillende agente betrokke by natuurbewaring skakel.

NOORDTRATOER moet aandag gee aan die volgende;

o Bemarking moet primÃ©r deur die privaatsektor gedoen word.

o Kodrdinering van die pogings van die privaatsektor moet deur
NOORDTRATOER gefasiliteer word.

o NOORDTRATOER se bemarkingspogings moet, aanvullend tot die
privaatsektor, gerig wees op die voorsiening van gedrukte promo-
siemateriaal tov Streek G.

â\200\230n FinansiÃ©le aansporingstelsel moet deur die fondse van NOORD-
TRATOER daargestel word ten einde die bemarkingspogings van
die privaatsektor te stimuleer.

â\200\230'n Toerismestrategie vir Streek G moet opgestel word wat die volgende
aanspreek:
o bemarking van die totale streek binne Suid-Afrika en internasionaal;
rasionalisasie van bestuur in 'n enkele bestuursliggam;
bemarking van bestaande fasiliteite en besienswaardighede;
ontwikkeling en promosie van nuwe ontwikkelings; en
die belangrikheid van natuurbewaring.

â\200\230n Toerismestrategie vir Substreek 3 moet geformuleer word ten einde die
toerismepotensiaal vir die substreek verder te ontgin en die volgende
moet aangespreek word:

o aktiewe bemarking;

o verbetering van bestaande fasiliteite en besienswaardighede soos die Wolkberg/Strydpoortgebied; en

o) verbetering van sekondÃ©re paaie wat vir die toerismebedryf van belang is.

â\200\230'n Toerismestrategie vir Substreek 4 moet geformuleer word ten einde die toerismepotensiaal vir die substreek verder te ontgin en die volgende moet aangespreek word:

o aktiewe bemarking;

o ontwikkeling van Sashi/Limpopo wildreservaat;

e ontwikkeling van die hotel- en toerismefasiliteite langs die pad tussen die Kruger Nasionale Park en Louis Trichardt; en

o verbetering van sekondÃ©re paaie wat vir die toerismebedryf van belang is.

â\200\230'n Strategie om priv'aat- en openbare sektor samewerking tov bewaring en toerismeaktiwiteite in Substreek 4 te verkry, moet die volgende aan-spreek:

o gesamentlike privaat- en openbare sektor ondernemings;
o verbeterde samewerking; en
o privatisering van funksies so ver moontlik.

â\200\230'n Toerismestrategie vir Substreek 5 moet geformuleer word ten einde die toerismepotensiaal vir die substreek verder te ontgin en die volgende moet aangespreek word:

o bemarking van die substreek se toerismeaantreklikhede en -fasilitei-te;

o ontwikkeling van Drakensberg bergreeks;

o verdere ontwikkeling van die Modjadjegebied;

o ontginning van die watersportpotensiaal van damme in d|e sub-streek; en

o verbetering van sekondÃ©re paaie wat vir die toerismebedryf van

belang is.

INFRASTRUKTUUR

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Â° Optimum benutting en uitbreiding van bestaande infrastruktuur in Pietersburg/Seshego moet komplementÃ©r plaasvind.

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

Â° Die SSK:G moet die daarstelling van 'n kodrdineringsmeganisme inisieer om die aktiwiteite van die verskillende vertakkings van grootmaat infrastruktuurvoorsiening te koÃ©rdineer.
Die SSK:G moet toesien dat die verskillende strategieÃ© vir grootmaat infrastruktuur gekoÃ©rdineer en geintegreer word.

ELEKTRISITEIT

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Â° Gesamentlike diensterade moet gestig word om dienste soos elektrisiteit te voorsien in gebiede wat effektief â\200\230'n gemeenskaplike doel kan dien.

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

Â° â\200\230'n KoÃ©rdineringsmeganisme tov elektrisiteitsvoorsiening en -verspreiding in die streek moet tot stand gebring word.

Die SSK:G moet toesien dat 'n relevante koÃ©rdineringsmeganisme â\200\230n studie tov 'n energieontwikkelingstrategie vir Streek G loods.

In Substreek 6 moet onvoldoende elektrisiteitsvoorsiening en onderbenutte aanbod waar beskikbaar (te wyte aan die landelike kultuur van energieverbruik) aangespreek word dmv â\200\231â\200\230n strategie wat die volgende beklemtoon:

o propagering van die voordele van elektrisiteitsgebruik;

Â° die gebruik van ander energiebronne;

o bekostigbaarheid; en

o prioretisering van behoeftes.

VERVOER

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Â° Makliker toegang tot en samewerking met die vervoernetwerk tussen die streek en buurstate moet verkry word dmv die volgende:
o verbetering van die N1 wat 'n poort na Afrika vorm; en
@ voorsiening van behoorlike vragbestuur te Messina.

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

Â® â\200\230'n Kodrdineringsmeganisme tov die voorsiening en -verspreiding van vervoerdienste in die streek moet tot stand gebring word.

L Die SSK:G moet toesien dat 'n relevante koÃ©rdineringsmeganisme 'n studie tov 'n vervoerontwikkelingstrategie vir Streek G loods.

Â° Die voorsiening van 'n voldoende padnetwerk moet op duidelike ekonomiese beginsels, in samehang met groeigebiede en potensiaal in die streek, gebaseer word.

Â© Prioretisering van behoeftes tov die voorsiening van paaie moet geskied.

@ Die instandhoudingskoste, minimum instandhoudingsvereistes, bekostigbaarheid en netto voordele moet tydens die voorsiening van paaie in ag geneem word.

Â° Die strategiese belangrikheid van die N1-roete veroorsaak dat nie net Streek G nie, maar die totale Suid-Afrikaanse gemeenskap 'n mate van verantwoordelikheid tov die finansiering moet aanvaar.

Â° Na aanleiding van onvoldoende spoorverbindings na sekere nywerheidsgebiede in Substreek 3, moet die SSK:G vir Spoornet versoek om 'n lewensvatbaarheidstudie tov 'n spoorverbinding na Seshego te onderneem.

] Onvoldoende pad- en spoornetwerke in Substreek 6 te Nebo, Sekhukhuneland en Mapulaneng/Mhala moet aangespreek word.

KOMMUNIKASIE
GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

L â\200\230n KoÃ©rdineringsmeganisme tov die voorsiening van 'n voldoende kommunikasienetwerk in die streek moet tot stand gebring word.

Die SSK:G moet toesien dat ’n relevante kodrdineringsmeganisme â\200\230n studie tov â\200\230’n kommunikasieontwikkelingstrategie vir Streek G loods.

In Substreek 6 moet â\200\230’n onvoldoende kommunikasieverspreidingsnetwerk aangespreek word deur ’n strategie wat die volgende beklemtoon:
Â° bevordering van die voordele van verbeterde kommunikasie;
skakeling met ander ontwikkelingsdimensies:
bekostigbaarheid;
meer telegraaflyne en verwante fasiliteite: en
prioretisering van behoeftes.

WATER

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Gesamentlike diensterade moet gestig word om dienste soos water te voorsien in gebiede wat effektief â\200\230’n gemeenskaplike doel dien.

Gemeenskaplike benutting van hulpbronne soos water moet tussen die streek, aanliggende streke en buurstate plaasvind.

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

â\200\230’n Kodrdineringsmeganisme tov die voorsiening en verspreiding van water in die streek moet tot stand gebring word.

Die SSK:G moet toesien dat â\200\230n relevante kodÃ©rdineringsmeganisme ’n studie tov ’n waterstrategie vir Streek G loods.

Die SSK:G moet die belangrikheid van die gebruik van "user charges" tov water by die regerings van Lebowa, Gazankulu en Venda tuisbring.

â\200\230n Verteenwoordigende "bekken" owerheid tov elke rivierstelsel in die streek moet tot stand gebring word ten einde water effektief te bestuur.

Bekamping van waterbesoedeling moet aangespreek word.

Hersirkulasie van rioolwater vir gebruik deur die nywerheids- en landbousektor moet aangespreek word.

Beter benutting van die Limpopo, die Malopo, die Letaba en die Olifantsriviere moet aangespreek word, deur bv die konstruksie van meer damme.

Die standhoudende voorsiening van water vir boerderydoeleindes vanuit die Krokodilrivier, moet aangespreek word.

â\200\230n Gedifferensieerde prysstruktuur vir water moet ondersoek word.

Die bestuur van waterbronne om ’n deurlopende aanbod regdeur die jaar te verseker, moet aangespreek word.

Verbeterde besproeiingstegnieke moet aangespreek word.

Die verkleining van erfgroottes om die gebruik van water vir huishoudelike doeleindes te minimiseer, moet aangespreek word.

â\200\230n Ekonomiese prysstruktuur wat die vermorsing van water sal beperk, moet ontwikkel word.

Die toepassing van ekonomiese beginsels in alle besluite wat die vraag na water beinvioed, moet aangemoedig word.

â\200\230n Geintegreerde databasis (wat elemente van beide aanbod van en vraag na water insluit) moet in stand gehou word deur die gebruikmaking van bestaande inligting.

Die beperkte beskikbaarheid en nie-optimale benutting van waterbronne, veral in Substreke 1, 4, 5 en 6, moet aangespreek word.

LANDBOU-ONTWIKKELING

Navorsing mbt verskillende landbougewasse wat minder water benodig, moet deur ’n toepaslike instelling of deur konsultante onderneem word.

-

SOSIAAL-MAATSKAPLIK

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

Daar moet gekyk word na voldoende en toepaslike onderwys- en opleidingfasiliteite deur aandag te gee aan die volgende:

o voorsiening van nuwe fasiliteite;

beter benutting van bestaande fasiliteite;

bemarking van fasiliteite;

vocr-siening van toepaslik gekwalifiseerde onderwysers;
betrokkenheid van die privaatsektor; en

voorsiening van toerusting en hulpmiddels.

0.0 0 0 0

10

Onkunde tov die beskikbaarheid van onderwys- en opleidinginstellings kom veral in Substreek 4 voor.

Optimale benutting van bestaande gesondheidsfasiliteite moet verseker word dmv die volgende:

o toeganklikheid vir alle bevolkingsgroepe;

o) eweredige verspreiding van mediese personeel en toerusting;
o pasiÃ©nte moet meer betaal vir meer gesofistikeerde dienste; en
o beklemtoning van voorkomende gesondheidsorg.

Nie-optimale benutting kom veral in Substreek 3 voor.

Gesondheidsfasiliteite moet optimaal versprei word om soveel mense moontlik te bereik.

â\200\230n Algemene gebrek aan voldoende gesondheidsdienste in Substreek 4 en Substreek 6 moet aangespreek word.

SOSIAAL-MAATSKAPLIK

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

Â° Verbetering in sosio-ekonomiese lewensomstandighede, bv skuiling en basiese dienste moet bewerkstellig word.

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

Â® Die SSK:G moet ’n ondersoek in Substreek 2 inisieer na die huidige beperkings wat die vereniging van familielede van trekarbeiders kortwiek.

RUIMTELIKE BEPLANNING EN VERSTEDELI-

KING
ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Â° Beplanning moet gemeenskaplik met aanliggende streke en buurstate plaasvind.

Eenwording van aanliggende dorpe binne samehangende stedelike komplekse moet aangemoedig word. Die volgende gebiede kan as voorbeelde dien:

o) Thabazimbi/Rosseauspoort;

Warmbad/Bela-Bela;

Nylstroom/Phagameng;

Naboomspruit/Mookgopong;

Potgietersrus/Mahwelereng;

Pietersburg/Seshego;

Louis Trichardt/Tshikota;

Messina/Nancefield;

Tzaneen/Nkowankowa/Lenyenye; en
Phalaborwa/Lulekani/Namakgale.

o
o
o
o
o
o
o
o}
o

Pietersburg/Seshego moet as die hoogste orde kompleks in Streek G ontgin word.

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

@ Die verkleining van erfgroottes om die gebruik van water vir huishoudelike doeleindes te minimiseer, moet aangespreek word.

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

Â° â\200\230n Ruimtelike ontwikkelingstrategie vir Streek G moet opgestel word met

inagneming van die volgende;

o riglyne vir â\200\230'n toepaslike institusionele liggaam wat â\200\230n uniforme bestuursliggaam sal verseker;

o 'n balans tussen landelike en stedelike belange;

o samehang tussen die verskillende komponente van ruimtelike ontwikkeling;
maksimale benutting van die potensiaal van beskikbare grond;
minimum vereiste infrastruktuur;
die voordele van agglomerasie deur behoorlike stedelike ontwikkeling;

o stimulasie van uitbreiding in sentra met relatief voldoende ekonomiese basisse;

Â© totstandbring van behoorlike derde viak regerings in stedelike konsentrasies;

o herroeping van bestaande wette, regulasies en houdings wat effektiewe ruimtelike ontwikkeling kortwiek; en

Â° stimulasie van sekondÃ©re eiendomsmarkte waar dit nog nie ten

volle ontwikkel is nie.
Die Loodskomitee moet 'â\200\230n studie onderneem om kriteria te identifiseer en â\200\230n funksionele hiÃ©rargie van stedelike en landelike dorpe/nedersettings in die streek tot stand bring.

â\200\230'n Geintegreerde verstedelikingstrategie moet opgestel word.

â\200\230n Streeksbehuisingstrategie moet opgestel word met inagneming van die

volgende:

o huidige en verwagte vraag na behuising met inagneming van bekostigbaarheid;

o gemeenskapspersepsie mbt toepaslike en aanvaarbare standaarde vir behuising;

Â° sekondÃ©re effekte van behuisingsvoorsiening;

o behoorlike koste-terugwinningsbeginsels;

o demografiese en sosiale veranderlikes wat die vraag na en aanbod

van behuising beinvioed;
behuisingsvoorsiening in ooreenstemming met ekonomiese groei-

O

tendense;

o uitbreiding van 'n vryemarkgeoriÃ©nteerde behuisingsmark;

Â© â\200\230n toepaslike huisafleweringstelsel;

o die skepping van huisverbeteringsentra om gemeenskappe met advies te voorsien; en

o die bevordering van 'n algemene behuisingsbewustheidsveldtog.

Die SSK:G moet die totstandbring van skakelmeganismes inisieer om interaksie te verseker tussen myngroepe wat in Substreek 1 aktief is, plaaslike owerhede en die Bosveld Streekdiensteraad ten einde duplisering van dienste in myndorpe en aanliggende dorpe die hoof te bied.

Toenemende bevolkingskonsentrasies in nie-stedelike gebiede in Substreek 2 (nedersettings in Mokerong) moet aangespreek word.

Die SSK:G moet die distriksontwikkelingsverenigings in Substreek 3 ver-

soek om lewensvatbare nodale punte waar gekonsentreerde stedelike ontwikkeling gestimuleer moet word, te identifiseer ten einde die bestaan

van landelike nedersettings op hoÃ© potensiaal landbougrond in die Seshe-
go, Thabamoopo en Bochumlanddrosdistrikte aan te spreek.

Onvoldoende voorsiening van stedelike fasiliteite en dienste en nie-opti-
male verspreiding van stedelike sentra kom in Substreek 3 voor en moet
aangespreek word.

â\200\230'n Strategie om die ontwikkeling van nodale punte in samehang met be-
hoorlike ekonomiese basisse in Substreek 4 te verseker, moet die stimula-
sie van groei in stedelike sentra met voldoende ekonomiese basisse en die
integrasie van bestaande komplementÃ©re nodale punte om die ekonomiese
basis uit te brei, beklemtoon.

Die Tzaneen/Lenyenye/Nkowankowa-kompleks moet as hooffokuspunt vir
Substreek 5 ontwikkel word. :

â\200\230n Strategie moet geformuleer word om uitgespreide landelike nederset-
tings soos Jane Furse en Acornhoek, wat in Substreek 6 bestaan, aan te
spreek.

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

Â° Daar moet aandag gegee word aan die skepping van â\200\230n hiÃ©rargie van
sakenodusse in Substreek 3 ten einde vryemarkgeoriÃ©nteerde handels-
praktyke aan te moedig.

ESONDHEIDSDIENSTE

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

Â® Die StreekgesondheidskodÃ©rdinasiekomitee moet 'n gesondheidstrategie vir

Streek G opstel, met inagneming van die volgende:

o kodrdinasie van aktiwiteite tussen die verskeie gesondheidsliggame
wat in die streek aktief is;
uitbreiding van gesondheidsdienste met die klem op voorkomende
gesondheidsorg;
optimale benutting van bestaande gesondheidsfasiliteite;
die moontlikheid van meer uitgebreide verantwoordelikhede tov ver-
plegingpersoneel;
voorsiening van bykomende gekwalifiseerde dokters en verpleeg-
sters;
verbetering van sosio-ekonomiese lewensomstandighede;
die rol van tradisionele dokters;
optimale verspreiding van gesondheidsfasiliteite; en
die finansiÃ©le implikasies van bogenoemde.

Nie-optimale benutting van gesondheidsfasiliteite in Substreek 3 moet

aangespree˜ word deur die volgende te beklemtoon:

o toeganklikheid van fasiliteite vir alle bevolkingsgroepe;

o meer eweredige verspreiding van mediese personeel en toerusting
tussen bestaande fasiliteite;

o gedifferensieerde voorsiening van fasiliteite sodat pasiÃ©nte meer
betaal vir meer gesofistikeerde dienste; en

o voorkomende gesondheidsorg.

Onvoldoende voorsiening van gesondheidsdienste in Substreek 4 en Sub-
streek 6 moet dmv die volgende aangespreek word:

o uitbreiding van primÃ©re gesondheidsorgfasiliteite en -dienste:

o privatisering van gesondheidsdienste waar toepaslik;

o) meer effektiewe benutting van bestaande fasiliteite: en

o die voorsiening van meer mediese personeel en fasiliteite.

â\200\230n Persepsie van swak ambulansdienste in Substreek 4 moet aangespreek
word.

OPVOEDING

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

Â® Die siening van 'n potensiÃ©le simbiotiese verwantskap tussen die formele en informele sektor moet bevorder word.

Toepaslike opleiding, gerig op handvaardighede sowel as die verwerwing van kennis vir die skepping van werk, moet vir werknemers in_die informele sektor beskikbaar wees.

Toepaslike onderwys en opleiding moet klem IÃ© op die volgende:
o) loopbaangeoriÃ©nteerde onderwys;

o ondernemerskapontwikkeling;

o] verpligte vakleerlingstelsel vir vroeÃ© skoolverlaters;

o volwasse geletterdheidskursusse; en

o verpligte, gelyke en vrye onderwys tot op 'n sekere vlak.

'n Gekodrdineerde onderwysbeleid moet geimplementeer word.

â\200\230n Program van onderrig vir werkgewer en werknemer moet die volgende aanspreek:
houding, behoeftes en werksetiek van beide:
kennis aangaande die interaksie tussen vraag- en aanbodkragte;
minimum loonvlakke;
die konflik tussen ekonomiese en polities/ideologiese oorwegings;
die vakbonde se rol in â\200\230'n vryemarkgeoriÃ©nteerde ekonomie;
die rol van georganiseerde werkgewersorganisasies; en
die sosiale verantwoordelikheid van die werkgewer.

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

Â° Die SSK:G moet onderwysprogramme tov die ekonomiese gebruik en behoorlike instandhouding van beskikbare water inisieer en aan boere, skole en die breÃ© publiek oordra.

LANDBOU-ONTWIKKELING

Â° Die SSK:G moet toesien dat spesifieke aandag aan die "beeld" van landbou in opvoedkundige programme dmv die media geskenk word.

VryemarkgeoriÃ©nteerde boerderypraktyke moet dmv onderwys en opleiding aangemoedig word.

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

Â° In Substreek 3 moet â\200\230n houdingsverandering van inwoners tov vryemark-georiÃ©nteerde handelspraktyke via toepaslike onderwys en opleiding plaasvind. v

LANDB

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Â° Georganiseerde landbou moet, in samewerking met die verskeie ontwikkelingskorporasies, plase wat nie effektief benut word nie identifiseer en effektiewe benutting aanmoedig.

GROOTMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

Â° Die kweek van groter verskeidenheid landbougewasse wat minder water benodig, moet ondersoek word.

Â° Verbeterde besproeiingstegnieke moet aangespreek word.

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

Â° Die Lebowa-regering moet behoorlike boerdery ondersteuningsprogramme tot stand bring tov die landbougebiede wat vir woondoeleindes gebruik word.

LANDBOU-ONTWIKKELING

Â® â\200\230'n Landbou-ontwikkelingstrategie, wat op die verandering van die struktuur en produksieprosesse gerig is, moet geformuleer word en moet klem

IÃ© op die volgende:

o meer effektiewe landboupraktyke insluitende produkdiversifikasie, effektiewe landbougrondbenutting, vryemarkgeoriÃ©nteerde boerdery, benutting van wildplase, bemarking van kommersiÃ©le boerdery, toepassing van arbeidsintensiewe tegnologie en bekamping van oorbeweiding;
beter benutting van beskikbare grond deur konsolidasie van subekonomiese landbou-eenhede, privatisering van gepaste landbougrond, herwinning van geÃ©rodeerde grond, vryemarkgeoriÃ©nteerde grondeienaarskapstelsel, gekonsentreerde stedelike ontwikkeling, koste-voordeelanalise tov mynbou-, landbou- en alternatiewe grondgebruike, effektiewe benutting van onbewoonde grensplase en effektiewe allokering van beskikbare finansiÃ©le bronne;
verbeterde samewerking tussen alle elemente van die nywerheid;
toepaslike deregulasie;
uitbreiding van boerderyondersteuningsdienste;
optimum benutting van waterbronne deur spesialisasie, hersirkulering, bekamping van besoedeling en herevaluering van die waterregtestelsel;

@ verhoogde handel met buurstate;
Â© verbeterde markstruktuur; en
Â© toepaslike onderwys en opleiding om verhoogde arbeidsproduktiwi-

teit en die "beeldâ\200\235 van landbou te verbeter.

Die SSK:G moet toesien dat ’n behoorlike landbougrondgebruikstudie, met inagneming van bestaande ad hoc studies, uitgevoer word.

Die SSK:G moet toesien dat navorsing omtrent die wildboerderypotensiaal in Streek G onderneem word en ’n strategie moet geformuleer word wat op die volgende klem IÃ©:

o bemarking;

o vervaardiging van neweprodukte;

o â\200\230’n gekodrdineerde benadering binne die toerismebedryf en binne ander landbousektore;

o verhoogde handel in neweprodukte; en

o die skepping van â\200\230n "jagtersbeeldâ\200\235 vir die gebied.

Die SSK:G moet ’n ondersoek na die meer effektiewe benutting van onbewoonde grensplase inisieer met die klem op die volgende:

o ontwikkeling van die betrokke plase gebaseer op vryemarkbeginsels;

o ontginning van verbruikersmarkte in buurstate; en

o belastingmaatstawwe om konstruktiewe benutting van onbenutte

plase af te dwing.

Tradisionele vee-eienaarskap moet aangespreek word deur vryemarkgeoriÃ©nteerde boerderypraktyke aan te moedig dmv die volgende:

o â\200\230’n houdingsverandering deur onderwys en opleiding;

Â° blootstelling aan die voordele van privaatondernemingsboerderypraktyke;

o private grondeienaarskap; en

o ’n effektiewe verstedelikingsproses in landelike gebiede.

Bestaanslandboupraktyke moet in die vryemarkgeoriÃ©nteerde landbousektor geinkorporeer word dmv die volgende:

o] verhoogde kennis tov markproduksie;

Â© bevordering van addisionele voordele voortspruitend uit markproduksie;

o onderwys en opleiding; en

o die lewering van spesialisdienste om bestaansboerderypraktyke te ondersteun.

Subekonomiese boerderyeenhede moet meer effektief binne die vryemarkgeoriÃ©nteerde bcerderystelsel geintegreer word, met die klem op;

toepaslike hulp aan boere op ekonomiese boerderyeenhede:
geen staatshulp aan boere op nie-ekonomiese boerderyeenhede;
bekamping van gebreke soos verbetering van verspreidingsfasilitei-
te; en

o strenger toepassing van vryemarkbeginsels.

â\200\230'n Strategie wat gerig is op verbeterde boerderyondersteuningsdienste

moet geformuleer word en moet klem 1Ã© op die volgende:

o nie-diskriminerende kriteria in die voorsiening van dienste; en

o â\200\230'n behoorlike ondersoek na die behoeftes van alle boere tov onder-
steuningsdienste.

Verhoogde benutting van landbougrond moet aangemoedig word dmv die
volgende:
o die bevordering van kommersiÃ©le boerdery teenoor onderhoudsboer-
dery;
Â© privatisering van landbougrond; en
konsolidasie van nie-ekonomiese boerderyeenhede.

â\200\230n Strategie om die landboubemarkingstruktuur te verbeter moet verhoog-
de bemarkingsgeleenthede vir die kleinboer bied en moet behoorlike be-
markingskanale skep.

In Substreek 1 moet die probleme van nie-optimale benutting van die
wildboerderypotensiaal en onbesette plase in grensgebiede aangespreek
word.

In Substreek 2 moet die probleme van tradisionele vee-eienaarskap, on-
derhoudslandboupraktyke, onbesette plase in die noordelike deel van die
Potgietersruslanddrosdistrik (voordele voortspruitend uit ontwikkeling
langs die Limpoporivier moet ondersoek word) en subekonomiese boerde-
ryeenhede in die Mokeronglanddrosdistrik aangespreek word.

In Substreek 4 moet die probleme van 'n gebrek aan koÃ©rdinasie tussen
Venda en Suid-Afrika tov die georganiseerde landbou en beperkte toegang
deur swart boere tot boerderyondersteuningsdienste aangespreek word.

In Substreek 5 moet die probleme van onvoldoende boerderyondersteu-
ningsdienste, subekonomiese boerderyeenhede en 'n gebrek aan formele
landbouinstellings in Lebowa aangespreek word.

In Substreek 6 moet die probleme van nie-optimale benutting van land-
bougrond (herwinning van geÃ©rodeerde grond in Sekhukhuneland moet
ondersoek word) en 'n onvoldoende landboubemarkingstruktuur aange-
spreek word.

MYNB

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

â\200\230n Meer intensiewe ontginning van die streek se mineralepotensiaal moet aangespreek word deur aan die volgende aandag te gee:

verdere ontginning van internasionale markte;

ontwikkeling van koste-effektiewe tegnologiese innovasies;

herevaluering van die mynbouregtetoekenning;

verhoogde kleinskaal mynbouaktiwiteite;

die belangrikheid van natuurbewaring; en

verhoogde investering.

Die SSK:G moet aan die RSA-regering oordra dat ontginning van internasionale mineralemarkte en tegnologiese navorsing hoÃ© voorrang moet geniet.

Die SSK:G moet die relevante staatsdepartemente in Gazankulu, Lebowa, Venda en die res van Streek G nader ten einde inligting aangaande die mineraleregtestelsel en moontlike mineralereserwes aan alle grondeienaars in die streek effektief oor te dra.

Die SSK:G moet die KSOK, OBSA en Venda, Lebowa en Gazankulu Ontwikkelingskorporasies nader met die doel om ’n fonds te stig ten einde finansiÃ©le hulp aan kleinskaal mynbouaktiwiteite in die streek te voorsien.

Die SSK:G moet die verskillende departemente van natuur- en omgewingsbewaring versoek om met myngroepe saam te werk ten einde te verseker dat ekologies verantwoordelike praktyke plaasvind.

Die SSK:G moet aan die werkgroep, wat tans die konsep van ’n Sentrale Bemarkingsorganisasie ondersoek, oordra dat die mineralepotensiaal in Streek G hoÃ© voorrang moet geniet.

In Substreek 1 moet die probleme van onderbenutte mineralebronne en privaateienaarskap van mineraleregte (wat veroorsaak dat verskeie dele grond ontoeganklik is vir ontginning van minerale) aangespreek word.

Die SSK:G moet die verskillende mynmaatskappye wat aktief in Substreek 1 is, nader met die oog om hulle sienings aangaande die totstandbring van â\200\230’n Substreek 1 Kamer van Mynwese te toets.

NYWERHEIDSWESE

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

Nywerheidsaktiwiteite in Streek G moet in samehang met sy vergelyken-
de voordele aangemoedig word en die volgende moet beklemtoon word:
o verdere verdeling van minerale;
o uitbreiding van agronywerhede;
o "afbrekingâ\200\235 van inligting aangaande beskikbare finansiÃ©le en ander
ondersteuningsdienste;
â\200\230n meer dinamiese gekodrdineerde en gesamentlike bemarking van
die streek;
markuitbreiding na Botswana, Zimbabwe en Mosambiek;
toepaslike onderwys en opleiding;
verhoogde finansiÃ©le onaersteuningsdienste;
toepaslike grondeienaarskapsvoorsiening aan nyweraars; en
toepaslike deregulasie en die verwydering van burokratiese sloering
wat vrye ondernemingsgees kortwiek.

â\200\230’n Toepaslike handels- en fabriekswesestrategie moet vir Substreek 3

geformuleer word en moet klem lÃ© op die volgende;

o bevordering van die streeksrol van Pietersburg/Seshego tov veral
handel en nywerheid;

o toepaslike deregulasie; en

o verhoogde ondersteuningsdienste.

â\200\230’n Nywerheidsontwikkelingstrategie vir Substreek 4 moet opgestel word

en moet die volgende beklemtoon:

o] uitbreiding van agronywerhede;

o markuitbreiding na Zimbabwe en Mosambiek;

o verhoogde finansiÃ©le ondersteuningsdienste; en

o toepaslike deregulasie om makliker toegang tot die informele sektor
te bewerkstellig.

GRONDAANGELEENTHEDE

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Die SSK:G moet ’n volledige grondbenuttingstudie inisieer. Dit kan deur middel van â\200\230’n seminaar oor grondhervorming geskied.

Die regerings van Venda, Lebowa en Gazankulu moet die huidige grondbesitstelsel aanspreek en private grondbesit propageer.

Onderbenutte staatsgrond moet deur georganiseerde landbou, plaaslike owerhede en die algemene openbare sektor geidentifiseer word en moet vir privaatverhuring of -verkope beskikbaar gestel word. Maksimum opbrengs moet verseker word.

Mynhuise moet onderbenutte grond onder hulle jurisdiksie identifiseer en kyk na alternatiewe benutting.

Die Distriksontwikkelingsverenigings en -komitees moet met tradisionele leiers en ander rolspelers kommunikeer om die besef van die ekonomiese waarde van grond tuis te bring.

Alle regulasies en statute wat grondeienaarskap van inwoners in die totale Streek G beperk, moet herroep word.

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

Die aanwending van behoorlike kostevoordeelanalise moet die basis van grondbenutting vir landbou- en mynboudoeleindes vorm om â\200\230n konflik in belange tussen die mynbou en landbousektore in Substreek 1 te oorbrug.

INSTITUSIONEEL, ADMINISTRATIEF EN POLITIES

ONTWIKKELINGSBEPLANNING EN -BELEID

Herafbakening van grense van Streek G moet plaasvind.
o Thabazimbi-distrik (Substreek 1) hoort eerder by Streek J.
o Substreek 6 hoort eerder by Streek F.

Herafbakening van substreekgrense moet plaasvind.

o Mokerong I-gebied van Lebowa het sterker bande met Substreek 1 as met Substreek 2.

o Die Sekgogese I-gebied van Lebowa moet -eerder deel van Substreek 3 as van Substreek 5 vorm.

o â\200\230’n Gedeelte van die Hlanganani-distrik van Gazankulu (sg vingergebied) het sterker skakeling met Substreek 4 as met Substreek 5.

â\200\230’n Streekowerheid met wetlike en uitvoerende magte moet aangestel word.

â\200\230’n Ontwikkelingsadviesliggaam (OAL) moet tot stand gebring word om cntwikkelingsprojekte te koÃ©rdineer.

Die SSK:G, in samewerking met Venda, Lebowa en Gazankulu, moet ’n ondersoek loods tov die omstandighede van tradisionele regerings in die streek, sowel as die noodsaaklikheid van derdevlak regerings in die tradisionele landelike gebiede.

Die SSK:G moet ’â\200\230n gesamentlike inisiatief loods met die sentrale regering, Venda en Lebowa om rasionalisasie van semi-staatsinstellings in die streek te ondersoek.

Die SSK:G moet die regerings van Venda, Lebowa en Gazankulu versoek om ’n struktuur te implementeer wat die totstandkoming van behoo_rlike plaaslike owerhede sal teweegbring.

Die SSK:G moet die maatstawwe vir â\200\230’n deeglike ondersoek tov die vraagstuk van deregulasie definieer. Oorweging moet geskenk word om ’n Deregulasiekommissie vir Streek G te stig. Aandag moet gegee word aan die beskermer van belange van bestaande deelnemers in die ekonomie, openbare orde en veiligheid, vryemark tekortkominge, maksimum ontginning van bestaande ondernemerstalent en aanvanklike aanmoediging van die informele sektor met die einddoel om nuwe toetreders tot die ekonomiese hoofstroom te kry.

Die SSK:G moet die RSA-regering versoek om 'n ondersoek te loods na die identifisering van 'n enkele liggaam om deurlopend na verbeterde kodrdinasie met buurstate te kyk.

Magte moet as 'n interimmaatreÃ©l aan die SSK:G gedelegeer word om verbeterde verhoudings met buurstate te kodrdineer, inisieer en daaroor te onderhandel.

Ten opsigte van verbeterde samewerking met Streek F, H en J moet die SSK:G nouer bande met sy eweknieÃ© in diÃ© streke bewerkstellig.

Vaartbelynde administrasie tov die vloei van goedere en dienste moet bewerkstellig word.

o Uitbreiding van die doeane- en aksynsdienste by Beitbrug.

o) Totstandbring van soortgelyke dienste by Pietersburg lughawe.

Die SSK:G moet die noodsaaklikheid van ekonomiese oorwegings in besluitneming aan almal oordra.

Openbare bestuurstelsels moet gerasionaliseer word om hulle in staat te stel om meer effektief te funksioneer.

Eenwording van aanliggende dorpe binne samehangende stedelike komplekse moet aangemoedig word.

Die SSK:G moet 'â\200\230n loodskomitee saamstel wat verskillende opsies tov elk van die steaelike komplekse moet ondersoek en die eenwordingsproses moet bevorder.

Die SSK:G moet 'n loodskomitee saamstel wat 'n ondersoek moet doen oor die periferiegebiede en moet aanbevelings doen oor hulle inkorporasie binne die konteks van groter stedelike komplekse.

â\200\230n Omgewingsbestuurskomitee vir Streek G, wat â\200\230n geintegreerde omgewingsplan vir die streek moet formuleer, moet gestig word.

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

Die SSK:G moet â\200\230n informele sektor aksiegroep stig om die kwessies van deregulasie, toepaslike opleiding, toepaslike, finansiÃ©le hulp en die bevordering van â\200\231'n siening van 'n simbiotiese verwantskap tussen die formele en informele sektor aan te spreek.

Deregulasie van informele sektoraktiwiteite moet plaasvind.

Die Taakgroep vir Mannekragontwikkeling van die SSK:G moet begin met hulle werksaamhede en moet kyk na toepaslike onderwys en opleiding, ’n gekodrdineerde onderwysbeleid en voldoende en toepaslike onderwys- en opleidingfasiliteite.

Die SSK:G moet die StreekgesondheidskoÃ©rdinasiekomitee versoek om ’n gesondheidstrategie vir Streek G op te stel.

Die SSK:G moet die Taakgroep versoek om â\200\231’n mannekragontwikkeling-strategie vir Streek G op te stel.

Die SSK:G moet die RSA-regering versoek om die vraagstuk van een amptelike taal op nasionale vlak te ondersoek.

RUIMTELIKE ONTWIKKELING

Die SSK:G moet die totstandbring van ’n Taakspan inisieer, wat â\200\230n geintegreerde verstedelikingstrategie vir Streek G moet formuleer.

Die Loodskomitee moet ten opsigte van die samestelling van ’n behuising-strategie vir Streek G nou met die Taakspan skakel.

Die SSK:G moet aan die RSA, Venda, Lebowa en Gazankulu-regerings die dringendheid om ’n toepaslike streek statutÃ©re liggaam te stig om ’n effektiewe regeringsbestuursbenadering te verseker tov al die komponente van ruimtelike ontwikkeling in Streek G, oordra.

â\200\230n Strategie moet opgestel word ten einde derde vlak regerings by stedelike konsentrasies op die been te bring.

LANDBOU-ONTWIKKELING

Die SSK:G moet â\200\230n Taakspan op die been bring wat â\200\231’n geintegreerde landbou-ontwikkelingstrategie vir Streek G moet opstel.

Die SSK:G moet ’n vergadering met alle relevante belangegroepe byeenbring om die moontlikheid van ’n enkele landbouliggaam in Streek G te bespreek en te ondersoek.

Die SSK:G moet â\200\230n ondersoek inisieer tov die uitbreiding van landbou-ondersteuningsdienste, soos verspreiding, opberging en finansiering in die streek.

In Substreek 4 en Substreek 5 moet strategieÃ© om verhoogde substreek landbousamewerking aan te spreek, gerig wees op die tctstandbring van

â\200\230'n enkele verteenwoordigende landbouliggaam in elk van die onderskeie substreke.

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

L Die SSK:G moet alle bestaande handels- en nywerheidsliggame wat in die streek aktief is, nader ten einde 'n enkele verteenwoordigende handeis- en industriÃ©le liggaam vir Streek G daar te stel.

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die funksionele afbakening van Substreek 3 is nie ideaal nie, te wyte aan die bestaande landdrosdistriksafbakening.

AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveel dat die huidige afgebakende Substreek 3 as gepaste uitgangspunt vir verdere studie en konsultasie kan dien. Op die basis van streng funksionele ocorwegings blyk dit egter dat die Sekgosese I-gebied van Lebowa eerder deel van Substreek 3 as van Substreek 5, waaronder dit huidiglik val, moet vorm.

UTTVOERING (DEUR WIE?):
Die SSK:G moet hierdie aanbevelings aan die RSA en Lebowa-

regerings bekendmaak sodat hulle daarvan Kkennis kan neem ten opsigte van geografiese jurisdiksie.

STTUASTEANALISE (WAT?):

Substreeksafhankl ikheid van streeksgroei is ook as â\200\231â\200\230n kermprobleem in Substreek 3 geidentifiseer. Hoewel hierdie "praobleemâ\200\235" Substreek 3 kwesbaar maak, kan dit as â\200\230n bemoedigende geleentheid vir verdere groei en ontwikkeling beskou word.

AANBEVELING (HOE?):
Dit word aanbeveel dat Pietersburg/Seshego verder gepropageer en

as die hoogste orde kampleks in Streek G ontgin moet word, wat onder andere die volgende sal behels:

- die optimm benutting en uitbreiding van bestaande infrastruktuur in Pietersburg/Seshego op â\200\231â\200\230n kamplementÃ©re wyse;

die totstandkaming van â\200\230n toepaslike institusionele model wat die samehangende ontwikkeling van die stedelike kampleks sal bevorder en die inherente skaalekonamieÃ© kan ontgin; en

die bevordering van die sentrale ligging van Pietersburg/Seshego as die hoogste orde dienspunt van Streek G, asook die amliggende internasionale state.

UITVOERING (DEUR WIE?):

SSK:G moet die beginsel soos in bostaande aanbeveling vervat, goedkeur.

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die funksionele afbakening van Substreek 4 is nie ideaal nie, te wyte aan die bestaande landdrosdistriksafbakening.

AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveel dat die huidige afgebakende Substreek 4 as nuttige uitgangspunt vir verdere studie en konsultasie kan dien. Op die basis van streng funksionele oorwegings wil dit egter voorkam asof â\200\230n gedeelte van die Hlanganani-distrik van Gazankulu (die sogenaamde '"vinger"-gebied) sterker skakeling met Substreek 4 as met Substreek 5, waaronder dit tans val, het.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet hierdie aanbeveling aan die RSA-, Venda- en Gazankulu-regerings bekendmaak ten einde hulle in staat te stel an hiervan kennis te neem ten opsigte van geografiese jurisdiksie. Terugvoering ten opsigte van moontlike verdere ondersoeke moet ook in hierdie verband onderneem word.

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die funksionele afbakening van Substreek 6 is nie ideaal nie, te wyte aan die bestaande streeksafbakening.

AANBEVELING (HOE?):

Ten opsigte van geografiese jurisdiksie word dit aanbeveel dat Substreek 6, soos dit tans daar uitsien, as muttige uitgangspunt vir verdere studie en konsultasie kan dien. Op die basis van streng funksionele oorwegings wil dit egter voorkom asof die funksionele skakeling van Substreek 6 meer op Streek F geriqg is. â\200\230n Altermatief wat oorweeg kan word, is die insluiting van die aanliggende gebied van Streek F binne Substreek 6 am funksionele samehang te bevorder. Dit sal egter â\200\231â\200\230n wysiging in die afbakening van Streek G tot gevolg hÃ©.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet hierdie aanbeveling aan die Lebowa en Gazankulu-regerings en SSK:F bekendmaak ten einde die geografiese jurisdiksie in ag te neem. Terugvoering ten opsigte wvan moontlike verdere ondersoeke moet ook onderneem word.

AANBEVELING 2

STTUASIEANALISE (WAT?):
Beperkte samewerking tussen Substreek 6 en Ontwikkelingstreek F.
AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveeldatvÃ©ibeterdesanewerkingb.zssen&bstreek6 en Streek F moet plaasvind deur, onder andere:

- verteermoordiging van Substreek 6, hoewel slegs as â\200\231â\200\230n waarnemer, op die toepaslike forums van Streek F, en angekeerd;

- gemeenskaplike beplanning en bestuur van gemeenskaplike vraagstukke;

Â¢ en

- gemeenskaplike benutting van hulpbronne, soos byvoorbeeld water

UTTVOERING (DEUR WIE?):
Â®

Die SSK:G moet met die SSK:F oor alle sake van gemeenskaplike belang tussen Substreek 6 en Streek F skakel.

4.2

MENSLIKE HULPBRONONTWIKKELING

Die bevolking van Streek G het â\200\231â\200\230n geraamde 4,4 milj in 1990 beloop wat uit 96,8 % Swartes en 3,2 % Blankes, Kleurlinge en AsiÃ©rs bestaan. As die groeikoerse wat tussen 1985 en 1990 gegeld het, naamlik 3,35 % vir Swartes en 1,77 vir Ander, sou voortduur, sal die bevolking 8,5 milj teen die jaar 2010 beloop (sien Tabel 4.1).

TABEL, 4.1 STREEK G: â\200\23100 990-2010

JAAR	1990	1995	2000	2005	2010
BEVOLKINGSYFERS :					
Swartes	4 275,7	5 041,7	5 944,9	7 009,9	8 265,7
Ander	142,8	155,9	126,23	185,8	202,9
TOTAAL	4 418,5	5 197,6	6 115,1 /	7 195,7	8 468,6

BRON: EIE BERAMINGS GEBASEER OP ONGEPUBLISEERDE INLIGTING VAN DIE

ONTWIKKELINGSBANK VAN SUIDER-AFRTKA

Die potensieel ekonomiese bedrywige bevolking, i.e. alle persone in die 15-64 jaar ouderdomsgroep, sal vanaf 2,0 milj in 1990 tot â\200\230n geraamde 3,9 milj teen die jaar 2010 toeneem, terwyl die arbeidsmag (i.e. alle mense beskikbaar vir werk, bereken as 95 % vanallemansenss%vanallevrmemdle 15-64 Jjaar ouderdamsgroep) vanaf 1,4 milj tot 2,7 milj gedurende die ooreenstemmende tydperk sal toeneem.

TABEL, 4.2: STREFK G: GERAAMDE ARBETDSâ\200\224 EN INDIENSNAMEGETAIIE (â\200\230000), BASEER OP HISTORTESE SYFERS EN VASTE INDIENSNAME/ARBETDSMAG VERHOUDINGS;

1990-2010

JAAR

1990

1995

2000

2005

2010

Potensieel ekonamies bedrywige bevolking (i.e. alle persone in die 15-64 jaar ouderdomsgroep)

2 011,9

2 366,7

2 784,4

3 276,5

3 856,1

Arbeidsmag (i.e. 95 % van alle mans en 55 % van alle vrouens in die 15-64 jaar ouderdomsgroep)

1 417,9

1 667,9

1 962,3

2 309,1

2 717,6

Formele werksgeleent-â\200\224hede

651,7

766,6

901,9

1 061,3

1 249,1

Werkloosheid (i.e. persone wat aktief werk soek in die formele sektor)

103,9

122,3

143,8

169,2

199,2

Informele en bestaans-
landbousektore

662,3

779,0

916,6

1 078,6

1 269,3

BRON:

ETE BERAMINGS GEBASEER OP ONGEPUBLISEERDE INLIGTING VAN DIE ONTWIKKELINGSBANK VAN SUIDER-AFRIKA

TABEL, 4.3:

In 1990 kon sowat 766 200 potensiÃ©le werkers (i.e. 54 % van die arbeidsmag) nie deur die formele sektor geakkammodeer word nie, sonder inagneming van die geraamde 455 100 trekarbeiders wat in 1990 buite die streek werksaam was. Indien â\200\230n soortgelyke persentasie (as persentasie van die arbeidsmag) in die formele sektor in die jaar 2010 in diens geneem sou word - i.e. as 597 400 aarnvullende werksgeleenthede geskep word - sal ongeveer 1,5 milj potensiÃ©le werkers nie deur die formele ekonomie geakkommodeer kan word nie, gegewe dat 872 266 trekarbeiders buite die streek werksaam sal wees.

Hoewel bostaande waarnemings egter â\200\230n swart prentjie skilder, sal die werkloosheidsituasie nog baie verder verswak as die historiese groeikoers in die BGP voortduur. In bostaande syfers word aanvaar dat werksgeleenthede teen â\200\231â\200\230n gemiddelde jaarlikse koers van 3,31 % sal toeneem (in samehang met die bevolkings- en arbeidsgroeikoerse, aangesien vaste verhoudings aanvaar is). Dit impliseer dat, â\200\230n indiensname-elastisiteit van 0,5 (i.e. persentasie groei in formele werksgeleenthede gedeel deur die persentasie groei in BGP), â\200\231â\200\230n gemiddelde jaarlikse BGP groeikoers van 6,62 % geÃ©wenaar sal moet word. Die historiese BGP groeikoers van Streek G (1970-1984) toon egter â\200\230n gemiddeld van -0,3 % per jaar en indien dit sou voortduur, sal formele werksgeleenthede gemiddeld met 0,6 % per jaar afneem. As hierdie koers op die 651 700 formeel indiensgeneemdes in 1990 toegepas word, sal â\200\231â\200\230n syfer van 577 800 teen die jaar 2010 bereik word. Die aantal potensiÃ©le werkers buite die formele sektor sal dus 2,1 milj teen 2010 beloop (uitsluitende 872 266 trekarbeiders), i.e 78,7 % van die arbeidsmag. Bostaande syfers word in Tabel 4.3 en Figuur 4.1 aangetoon.

STREEK _G:

GERAAMDE ARBETDSâ\200\224 EN INDIENSNAMBGETAIIE (/000

BASEFR OP HISTORTESE BEVOIKINGâ\200\224-/INDIENSNAME- EN BGP SYFERS; 1990-2010

JAAR	1990	1995	2000	2005	2010
Potensieel ekonamies bedrywige bevolking (i.e. alle persone in die 15-64 jaar ouderdamsgroep)	24011,9	2 366,7	2 784,8	3 276,5	3 856,1
groep)					
Arbeidsmag (i.e. 95 % van alle mans en 55 % van alle vrouens in die 15-64 jaar ouderdams-	1Â°417,9	11 667,9	1 962,3	2 309,12	2 717,6
hede					

Formele werksgeleent-

651,7 632,4 613,7 595,5 577,8

Werkloosheid (i.e.

sektor)

persone wat aktief werk
soek in die formele

103,9 100,8 97,8 94,9 92,1

Informele en bestaans
landbousektore

662,3 934,7 | 1 250,8 | 1 618,7 | 2 047,7

FIGUUR &.1 : SAMESTELLING VAN_DIE ARBEIDSMAG : 1990-2010

304

25
2
100 000 // ARBEIDSMAG

AANTAL WERKSOEKERS SONDER
/ FORMELE WERKSGELEENTHEDE

FORMELE WERKSGELEENTï¬\202y
1990 1995 2000 2005 2010
JAAR

Hoewel slegs die arbeid- en bevolkingsyfers hierbo aangetoon is, moet die kwaliteit van die arbeidsmag nie buite rekening gelaat word nie. Die bestaande gesondheids-, onderwys- en opleidingsvlak in die streek asook hul toepaslikheid, is nie voldoende nie. Die bestaande aantal fasiliteite, of dit skole, opleidingsentrums, onderwysers, hospitale, Klinieke, verpleegsters, dokters, ens. is, sal teen die jaar 2010 meer as moet verdubbel am in die groeiende bevolkingsgetalle alleen, te voorsien.

Alles in ag gename, indien bestaande bevolkingstendense sou voortduur, sal geweldige druk op ekonamiese aktiwiteite geplaas word am die huidige vlak van ontwikkeling in Streek G, am nie eers van verhoogde vlakke van ontwikkeling en lewenskwaliteit te praat nie, te handhaaf.

Sou die pogings van die bevolkingsontwikkelingsprogram egter suksesvol wees, kan â\200\230n afname in die natwmrlike bevolkingsaarwas-koers wel in Streek G ondervind word. Te wyte aan die ongebalanseerde geslagsamestelling van die bevolking in die menslike reproduksie ouderdamsgroep waar vrouens oorheerserd is, asook die jong ouderdamstruktuur van die Streek G bevolking, sal die bevolkingsgroeikoers van Streek G egter relatief hoog bly. Tabelle 4.4 en 4.5 toon die verwagte bevolkingsgroeikoerse en â\200\224getalle tot en met die jaar 2010 aan. Die moontlike impak van VIGS is nie in ag geneem by die berekening van hierdie syfers nie.

1985–2010

1995–2000

2000–2205

2005–2010

Â¥

%

%

3,15
1,46

3,06
1,29

2,96
1,13

3,21

3,10

3,01

2,92

BRON: ETE BERAMINGS GEBASEER OP ONGEPUBLISEERDE INLIGTING VAN DIE

ONTWIKKELINGSBANK VAN SUIDER-AFRIKA

TABEL, 4.5: STREEK G: BEVOIKINGSYFERS (â\200\230000); 1990–2010
1990 1995 2000 2005 2010

4 275,7
142,8

5 019,6
155,2

5 861,6
166,9

6 815,0
177,9

7 885,1
188,2

4 418,5 | 5174,8 | 6 028,5 | 6 992,9 | 8 073,3

ETE BERAMINGS GEBASEER OP ONGEPUBLISEERDE INLIGTING VAN DIE ONTWIKKELINGSBANK VAN SUIDER-AFRIKA

Gebaseer op die groeikoerse soos in Tabel 4.4 getoon sal die potensieel ekonamies bedrywige bevolking vanaf 2 milj in 1990 tot 3,7 milj in 2010 toeneem, terwyl die arbeidsmag vanaf 1,4 milj tot 2,6 milj sal toeneem (sien Tabel 4.6). Die formele werksgeleenthede is bereken deur die verwagte toename in die onderskeie tipes ekonamiese aktiwiteite, soos bereken uit verwagte toekomstige ekonamiese groei, bymekaar te tel.

TABEL, 4.6: STREFK G: BERAAMDE ARBETDSâ\200\224 EN TNDIENSNAMEGETAIIE (/000);

1990-2010

1990 1995 2000 2005 2010

2 011,912 356,3 |2 745,0 | 3 184,1

1417,9 | 1 660,6 | 1 934,6 | 2 244,0

651,7 694,0 739,0 786,9

103,9 110,6 117,8 125,5

662,3 856,0 | 1 077,8 | 1 331,6

Voorsiening is ook ten opsigte van die "angeklassifiseerde"
werkers gemaak deur â\200\230n indiensname-elastisiteit van 0,6 ten opsigte van die totale toekamstige BGP groei van 2,8 %, te aarnvaar. Die werkloosheidskoers is aanvaar as synde konstant te bly teen 13,7 % gedurende die vooruitskattingsperiode. Uit Tabel 4.6 kan afgelei word dat sowat 1,8 milj werkers nie deur die formele sektor in die jaar 2010 geakkammodeer sal word nie. Dit word ook in Figuur 4.2 uitgebeeld.

Die onamkoambare gevolgtrekking van bostaande statistieke is dat die strategiese fokus vir werkskepping in Streek G hoofsaaklik op die informele sektor moet val. Dit het aansienlike implikasies vir mannekragontwikkelingstrategieÃ©, asook vir algemene ekonamiese ontwikkelingstrategieÃ© ten opsigte van die streek.

FIGUUR 4.2 : SAMESTELLING VAN DIE ARBEIDSMAG : 1990-2010

/fjjjjjjjjjjjjj ARBEIDSMAG

AANTAL WERKSOEKERS SONDER

m_/ FORMELE/WERKSGELEENTHEDE

o/}ywm}y

1990 1995 2000 2005 2010
JAAR

25

1

204

100 000 15

Hoewel die akkuraatheid van bostaande syfers bevraagteken kan word, is die bedoeling meer am â\200\230n aanduiding van die amvang van die uitdaging ten opsigte van menslike hulpbronontwikkeling in Streek G daar te stel.

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Geprojekteerde bevolkingsgroeisyfers en die moontlike absorpsie-vermoÃ© van die formele sektor, soos hierbo aangetoon, dui sterk daarop dat die fokus van â\200\230n werkskeppingstrategie meer op die informele sektor gerig moet word.

AANBEVELING (HOE?):

Die hooffokus van â\200\230n werkskeppingstrategie in die streek moet herfokus word ten einde informele sektorstimilasie te bewerkstellig, deur:

- derequlasie en die verwydering van onnodige en beperkende burckratiese sloering op informele sektoraktiwiteite en die toetreding deur die informele sektor deur nuwe toetreders tot die ekonomiese stelsel;

die bevordering van die siening dat â\200\231n potensiÃ©le simbiotiese verwantskap tussen die formele en informele sektor bestaan en nie soos dit dikwels gesien word, een van mededinging nie;

toepaslike opleiding wat nie slegs op handvaardighede moet konsentreer nie, maar ook am verworwe kennis op die gkepping van werk deur â\200\231â\200\230n persoon self, asook deur ondernemers toe te pas; en

toepaslike finansiÃ©le hulp, soos byvoorbeeld klein leningspakette wat toepaslik is ten opsigte van die behoeftes van die klein ondernemer.

UITVOERING (DEUR WIE?):
SSK:G moet â\200\231â\200\230n informele sektor aksiegroep stig am bogenoemde

aanbevelings, spesifiek in die konteks van die behoefte vir werkskepping in die streek, aan te spreek.

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die lae opvoedingsvlak van die bevolking, wat in ongeskoolde en omtoepaslike opgeleide en onderbenutte mannekrag weerspieÃ©l word, is as â\200\231â\200\230n hoofprobleem geidentifiseer. Hierdie vraagstuk beinvloed ook die volgende ander ontwikkelingsdimensies:

- landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5);

sake- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6); en, tot â\200\231/n
mate op ruimtelike ontwikkeling: stedelik en landelik (sien par. 4.4).

AANBEVELING (HOE?):

Ten einde â\200\231â\200\230n verbeterde en meer toepaslike opvoedingsvlak van die

bevolking en â\200\230n meer optimaal benutte arbeidsmag te bereik, word die volgende aanbeveel:

i)

toepaslike onderwys en opleiding. Dit behels onder andere:

meer Kklem op loopbaangedrienteerde onderwys en opleiding;

â\200\231â\200\230’n integrale kamponent van alle onderwys- en opleidingsprogramme;

n verpligte vakleerlingstelsel vir vroeÃ© skoolverlaters;

volwasse geletterdheids- en onderwyskursusse met die klem op basiese ekonamiese behoeftes, higiÃ©ne, ens., in oorlegpleging met die privaatsektor;

verpligte, gelyke en vrye onderwys tot op â\200\230n sekere vlak. Dit sal egter nie oor die kort- tot mediumtermyn bereik kan word nie en die volgende behoort eers plaas te vind:

- die verskillende gemeenskappe, belastingbetalers en tradisionele leiers (veral in Verda, Iebowa en Gazankulu) behoort eers toegelig te word in hierdie verband, aangesien sodanige program verreikende implikasies vir elke inwoner en belastingbetaler inhou;

- die beskikbare infrastruktiur moet drasties uitgebrei word;

- die finansiÃ©le implikasies en vereistes moet in ag geneem word by die bepaling van nasionale en streeksprioriteite;

- die algehele sosioâ\200\224ekonamiese amstandighede van die bevolking moet opgradeer word ten einde â\200\230n vaste basis van onderwys te skep; en

- verbeterde leerplanne deur vakkeuses uit te brei, of meer vaartbelyn te maak, ten einde, byvoorbeeld, = die opleiding van Dbasiese ekonamiese beginsels vanaf â\200\231â\200\230n vroeÃ© stadium in te sluit. Gedifferensieerde curricula gerig op behoeftes van ekonamiese sektore moet ook in ag geneem word, in oorlegpleging met die privaatsektor.

Aargesien die impak van onderwys op die jeug nou, homself eers in die toekams in ekonamiese terme sal bewys kan â\200\231â\200\230n belangrike Kkorttermyn vertrekpunt egter verkry word deur vaardigheidsopleiding ten einde die bestaande arbeidsmag te opgradeer en aanvanklike ekonamiese momentum te verkry.

" ospdi : : beleid, Â£1ik X a
rasionalisasie (een departement van Onderwys) ten einde fondse meer effektief te kanaliseer am â\200\231â\200\230n uniforme benadering ter verbetering van die onderwys- en opleidingsvlak van die bevolking te verseker. Die verskeidenheid van die verskillende gemeenskappe moet egter in ag geneem word in, byvoorbeeld, die opstel van

curricula.

voldoende i - _en
teite: Dit sluit onder andere die volgende in:

- voorsiening van addisionele anderwys- en opleidings-fasiliteite waar toepaslik (insluitende voorskoolse fasiliteite);

beter berutting van bestaande onderwysfasiliteite (byvoorbeeld die "oopmaak" van skole ten opsigte

van alle bevolkingsgroepe, benutting van fasiliteite gedurende skoolvakansies, ens.);

bemarking en pramosie van onderwys- en opleidingsfasiliteite en die voordele daaruit voortspruitend;

toenemende voorsiening van toepaslik gekwalifiseerde onderwysers en die opgradering van die bestaande groot aantal ondergekwalifiseerde onderwysers;

aktiewe betrokkenheid van die privaatsektor (byvoorbeeld myrmaatskappye); en

voorsiening van genoegsame onderwys toerusting/hulp-middels in skole, insluitende gespesialiseerde toerusting vir afstandsonderrig, waar toepaslik.

Om bostaande aan te spreek, is dit noodsaaklik om te besef dat die staat nie al sy hulpbronne in onderwys, ten Kkoste van ander korttermyn mededingende behoeftes, kan aarwend nie. Onderwys is â\200\230n langtermyn investering, maar die ekonamie moet effektief kan funksioneer am die nodige fondse te genereer.

UITVOERING (DEUR WIE?):
Die Taakgroep vir Mannekragontwikkeling van SSK:G moet dringend

begin met hulle werksaamhede en moet deeglik kennis naam van bogencemde aanbevelings.

AANBEVELING 3

SITUASTIEANALISE (WAT?):

Die gesondheidstatus van â\200\230n groot gedeelte van die bevolking van die streek, en veral diÃ© in die tradisionele landelike gebiede, is ’â\200\230n groot bron van kammer. Dit is veral van toepassing op kinders in hul vormende jare en is die gevolg van â\200\230n hele aantal faktore, insluitende armoede, ontoeganklikheid tot gesondheidsdienste en onvoldoende dienste. Hierdie toedrag van sake voorspel niks goeds vir die toekomstige kapasiteit van sodanige kinders am die voordele van onderwys sodanig te berut dat hulle produktiewe lede van die gemeenskap kan word nie.

AANBEVELING (HOE?):

Ter bereiking van â\200\230n toepaslike gesondheidstoestand in Streek G, word aanbeveel dat â\200\231â\200\230n Streeksgesondheidstrategie vir Streek G opgestel word, met inagneming van, onder andere:

- kodrdinasie van aktiwiteite tussen die verskeie aantal gesondheidsliggame/instellings wat in die streek aktief is;

- uitbreiding van gesondheidsdienste met Kklem op voorkamende gesondheidsorg;

- optimale berutting van bestaande gesondheidsfasiliteite;

- die moontlikheid van meer uitgebreide verantwoordelikhede ten opsigte van verplegingspersoneel, onder toesighouding van mediese dokters;

- voorsiening van bykamende gekwalifiseerde dokters, verpleegsters, ens.;

= die nodige verbetering in sosio-ekonamiese lewensamstandig-hede, byvoorbeeld voldoende skuiling, basiese dienste (veral

drinkbare water), ens., wat â\200\230n invloed op gesondheid uitoefen;

- die rol van tradisionele dokters;

- optimale verspreiding van gesondheidsfasiliteite am soveel mense moontlik te bereik (i.e. voorsiening van maksimum kostevoordeel); en

- die finansiÃ©le implikasie van bogenocemde.

n Poging word alreeds deur die Streeksgesondheidsâ\200\224 kodrdineringskamitee vir Streek G aangewend am:

- die bestiur van gesondheidsdienste in die Nasionale Gesondheidsfasiliteiteplan te kodrdineer;

gesondheid- en diensteprobleme in Streek G te identifiseer en
am oplossings te soek; '
beplanning en ontwikkeling van toepaslike gesandheidsfasili-
teite en gesondheidsorg infrastruktuur; en
doelwitte daar te stel vir â\200\231n streeksgesondheidsplan en am sy
implementering te kodrdineer.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet die Streeksgesondheidskodrdinasiekomitee versoek am

'n gesondheidstra
die algemene i

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die suksesvolle funksionering van

vereis van beide die werkgewer en werknemer

volwassenheid in die i

indiensnamevoorwaardes. NÃ©g uithuiting deur die -
onrealistiese versoeke deur die werknemer kan 'n aanvaarbare basis

vir werksvergoeding in â\200\230n nuwe Suid-Afrika wees. Ongelukkig is
onkunde aan beide kante, ten opsigte van die amstandighede van die
ander, dikwels die oorsaak van negatiewe gevolge en konfrontasie.
Vamuit die werkgewer se oogpunt gesien, is dit noodsaaklik am sy
werknemer te verstaan en in te sien dat Sy produktiwiteit â\200\230n
faktor van sy eie welvaart is. Uit die ocogpunt van die werknemer
is daar â\200\231â\200\230n behoefte am die werkgewer te verstaan en die feit dat
onrealistiese eise slegs daartoe sal lei dat arbeid uit die mark
geprys word.

Die toenemende militansie van die georganiseerde arbeid en die
gepaardgaande houding van werkgewers, kan negatief op werkskepping
asook op die verdeling van inkome en die verbetering van die
lewenskwaliteit van menige in die arbeidsmag, inwerk.

AANBEVELING (HOE?):

Ten einde gunstige arbeidsverhoudings, gepaardgaande met
markkragte en aanvaarbare werksamstandighede te bereik, word â\200\231n
tweeledige benadering aanbeveel, naamlik:

i) die aanspreek van die houding, behoeftes en werksetiek
van die werknemer; en

die aanspreek van die houding, behoeftes en vermoÃ© van
die werkgewer.

Die volgende moet as deel van â\200\231â\200\230n program van onderrig aan beide
die werkgewer as werknemer, aangespreek word:

- kennis aangaande die interaksie van vraag- en aanbodkragte;
- minimm loornvlakke en sy potensiÃ©le impak op werkloosheid;
- sosiale verantwoordelikheid aan die kant van die werkgewer;

- die konflik tussen ekonamiese en politiese/ideoclogiese
oorwegings in gesamentlike arbeidsmarkonderhandelings;

- â\200\231'n toepaslike werksetiek;

- die vakbonde se rol en funksie in â\200\231â\200\230n vrye markgedrienteerde
ekonamie; en

- die rol en funksie van georganiseerde werkgewersorganisasies.
UITVOERING (DEUR WIE?):
Die Taakgroep ten opsigte van die samestelling van â\200\230n Mannekrag-

ontwikkelingstrategie vir Streek G moet deur die SSK:G versoek
word am bostaande aanbevelings in hulle ondersoek in te sluit.

AANBEVELING 5

SITUASIEANALISE (WAT?):

Die gebrek aan â\200\231â\200\230n gemeenskaplike taal in diÃ© sin dat daar â\200\231n
gebrek aan â\200\231â\200\230n gemeenskaplike kammunikasiemedium in die streek is,
is as â\200\231n hoofprobleem geidentifiseer. Hierdie vraagstuk beinvloed
al die ander ontwikkelingsdimensies.

AANBEVELING (HOE?):
Dit word aanbeveel dat:

- die idee van â\200\231â\200\230n enkele amptelike taal am as â\200\231â\200\230n gemeensk
aplike
kanmmmnikasiemedium te dien, moet op â\200\231â\200\230n nasionale vlak
aangemoedig word. Dit impliseer geensins dat enige ander
taalgroep in die streek of in die land van sy reg ontneem
word nie. Dit word erken dat die groot aantal taalgroepe in
die land, die rykheid van sy verskeidenheid weerspieÃ©â\202¬l en
vorm â\200\230n onlosmakende deel van die kulturele erfenis van alle
Suid-Afrikaners;

- â\200\230'n debat ten opsigte van die vraagstuk van een amptelike taal
moet ten minste begin word; en

- die verskillende taalgroepe moet van die voordele van â\200\231â\200\230n
gemeenskaplike taal oortuig word.

UITVOERING (DEUR WIE?):
Die SSK:G moet die RSA-regering, in oorlegpleging met alle

belangegroepe, versoek an die vraagstuk van een amptelike taal op nasionale vlak te ondersoek.

AANBEVELING 1

STTUASTEANALISE (WAT?) :

Nie-optimale bemutting van bestaande gesondheidsfasiliteite is as â\200\231n spesifieke probleem geidentifiseer.

AANBEVELING (HOE?):
Ten einde â\200\231’n meer effektiewe bemutting van bestaande

gesandheidsfasiliteite te bewerkstellig (byvoorbeeld die hospitaal te Mankweng) word aanbeveel dat:

- gesondheidsfasiliteite toeganklik vir alle bevolkingsgroepe moet wees;

- mediese personeel en toerusting meer eweredig tussen die bestaande hospitale en ander fasiliteite versprei moet word;

- die voorsiening van fasiliteite moet gedifferensieer wees sodat pasiente meer betaal vir meer gesofistikeerde gesondheidsdienste; en

- voorkamende gesondheidsorg moet beklemtoon word.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet toesien dat die Streeksgesondheidskodrdinerings-

kamitee waarna in par. 4.2 (Aanbeveling 3) verwys is, hamself moet vergewis van die inhoud van hierdie aanbeveling.

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):
Onlnmietenopsigtevandiebeskï¬\202daaarheidvanorï¬\202exwys-en opleidingsinstellings in die substreek (soos byvoorbeeld die Universiteit van Venda) moet aangespreek word.

AANBEVELING (HOE?):

Beter bemutting van bestaande onderwys- en opleidingsfasiliteite kan verseker word deur:

- aktiewe bevordering van die nut van onderwys en opleiding;

- aktiewe bemarking van beskikbare fasiliteite; en

- blootstelling aan die lewensamstandighede van goedopgeleide mense met â\200\230n relatiewe hoÃ© vlak van welvaart (deur televisie, radio, ens.).

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet mesiÃ©n dat die Taakspan waarna in par. 4.2

(Aanbeveling 2) verwys word, hamself van die inhoud van hierdie aanbeveling moet vergewis.

AANBEVELING 2

STTUASIEANALISE (WAT?):

Spesifieke aandag moet aan die persepsie van swak ambulansdienste in die substreek en onvoldoende gesondheidsdienste oor die algemeen, geskenk word.

AANBEVELING (HOE?):

Ten einde die onvoldoende voorsiening van gesandheidsdienste in Substreek 4 aan te spreek, word voorgestel dat:

- primÃ©re gesondheidsorgfasiliteite en â\200\224-dienste uitgebrei moet word;

- gesondheidsdienste, waar toepaslik, geprivatiseer moet word; en

- bestaande fasiliteite en dienste meer effektief berut moet word.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet toesien dat die Streeksgesondheidskodrdinerings- . kamitee waarma in par. 4.2 (Aanbeveling 3) verwys is, hamself van die inhoud van hierdie aanbeveling moet vergewis.

STTUASTEANALISE (WAT?):
â\200\230n Algemene gebrek aan gesondheidsdienste bestaan in hierdie substreek

AANBEVELING (HOE?):
Die volgende word aanbeveel:

- die klem moet op voorkamende gesondheidsorg geplaas word;

bestaande fasiliteite en dienste moet meer effektief bemut word; en

die voorsiening van mediese personeel en fasiliteite moet uitgebrei word.

UITVOERING (DEUR WIE?):
Die SSK:G moet toesien dat die Streeksgesondheidskodrdinerings-

kamitee waarna in par. 4.2 (Aanbeveling 3) verwys is, hamself van hierdie aanbeveling moet vergewis.

4.3

GROOIMAAT INFRASTRUKTUURONTWIKKELING

AANBEVELING 1

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die gebrek aan effektiewe voorsiening van grootmaat infrastruktiur, hoofsaaklik aan onvoldoende kodrdinasie en nie-ekonamiese voorsiening te wyte, is as â\200\231â\200\230n hoofprobleem geidentifiseer. Hierdie vraagstuk word deur die volgende ander ontwikkelingsdimensies beinvloed:

- ontwikkelingsbeplanning en -beleid (sien par. 4.1);
- menslike hulpbronontwikkeling (sien par. 4.2);
- ruimtelike ontwikkeling: landelik en stedelik (sien par. 4.4);
- landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5); en
- sakeâ\200\224- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

Die voorsiening van grootmaat infrastruktuur in sy verskillende vertakkings moet gemeenskaplike ekonamiese doelwitte nastreef, in ooreenstemming met gzoe1areasenpote:s1aalmd1estreek
Voorsiening van grootmaat infrastruktuurdienste is â\200\231â\200\230n voorvereiste vir enige effektiewe ontwikkeling en dit moet (tesame met ander) in samehang met â\200\231â\200\230n stedelike ontwikkelingstrategie gesien word. Infrastruktuurvoorsiening hou nie slegs direkte voordele in nie; byvoorbeeld â\200\230n pad wat twee groeipunte - verbind beinvlced die lewensamstandighede van al daardie mense langs sodanige as, hetsy dit deur makliker toegang na winkelsentrums, markte, ens. bereik word. Die volgende moet, onder andere, beklemtoon word:

- kodrdinasie tussen die verskillende vertakkings van grootmaat infrastruktiurvoorsiening (water, paaie, ens.) ten einde â\200\231n gemeenskaplike ekonamiese of ruimtelike doelwit te bereik;

- beter kodrdinasie tussen die verskillende owerhede en agente wat kamplementÃ©re grootmaat infrastruktiur voorsien, op die terrein van:

i) water;

ii) elektrisiteit;
iii) vervoer; en
iv) kammunikasie.

prioretisering van behoceftes aan verskillende dienste by verskillende punte of gebiede am veral toe te sien dat die groter behoeftes van die armes aangespreek word; en

voorsiening van dienste in ooreenstemming met ekonamiese kriteria en bekostigbaarheid.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet die volgende inisieer:

i) die daarstelling van â\200\231â\200\230n koo::d:.nerlrgsmegamsne an die aktiwiteite van die verskillende vertakkings van grootmaat infrastruktuurvoorsiening te kodrdineer. Daar moet voldoende verteermoordiging van al sodanige vertakkings en relevante instellings in die streek as geheel wees (sien ii); iii); iv); env) hieronder) .
die totstandbring van â\200\230n kodrdineringsmeganisme, spesifiek ten op51gte van ele.ktrlslteltsvoorsmnmg en -verspreiding in Streek G, ten einde effektiewe kodÃ©rdinasie en harmonisering van beleid te verseker, met verteermoordiging van:

- plaaslike owerhede;
al die relevante staatsdepartemente in die streek:
Eskom en ander elektrisiteitskorporasies;
die Streeksdiensterade;
boerderygemeenskappe en besproeiingsrade;
TPA;
Vereniging van Elektriese Ingenieurs;
Suid-Afrikaanse Behuisingstrust; en
- plaaslike gemeenskappe.

die totstandbrlng van â\200\230n kodrdineringsmeganisme om die voorsiening en verspreiding van vervoerdienste in die streek te kodrdineer, met verteerwoordiging van:

- TRANSNET en ander vervoerkorporasies;
SPOORNET';
Swart taksiverenigings;
Streeksdiensterade;

iv)

vi)

- TPA;

- Vereniging van Siviele Ingenieurs;

= busmaatskappye;

= REGOOM; en

- plaaslike gemeenskappe.

Die totstandbring van â\200\230n kodrdineringsmeganisme ten
opsigte van die voorsiening van â\200\230n voldoende
kammmnikasienetwerk, met verteerwoordiging van:

- plaaslike owerhede;

- al die relevante staatsdepartemente in die streek;
- SAFPOS;

= TELKOM;

- Streeksdiensterade;

- TPA;

- plaaslike gemeenskappe; en

- REGOOM.

Die totstandbring van â\200\231â\200\230n kodrdineringsmeganisme ten
opsigte van die voorsiening en verspreiding van water
(sien Aanbeveling 2 hieronder).

Die SSK:G moet die totstandbring van â\200\231â\200\230n relevante
kodrdineringsmeganisme inisieer am die volgende studies
te loads:

- â\200\231â\200\230n Energieontwikkelingstrategie vir Streek G;

- â\200\231n Vervoerontwikkelingstrategie vir Streek G;

- â\200\230n Kammi]casieâ\200\224orrtwi]d(elirgstï¬\201tÃ©gie vir Streek
G; en

- ’n Waterstrategie vir Streek G.

Die SSK:G moet toesien dat die verskillende strategieÃ©
gekodrdineer en geintegreer word.

AANBEVELING 2

STTUASTEANALISE (WAT?):

Beperkte beskikbaarheid en nie-optimale berutting van water is as â\200\230n hoofprobleem geidentifiseer. Hierdie probleem beinvlced ook:

- menslike hulpbronontwikkeling (sien par. 4.2);

= ruimtelike omtwikkeling: stedelik en landelik (sien par. 4.4);

- landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5); en

- sake- en entrepreneurÃ©kapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

Die beperkte beskikbaarheid en nie-optimale benutting van water in

Streek G moet oor â\200\231n wye front aangespreek word, met gelyke klem

op die aanbod- en vraagkant en die erkenning van water as â\200\231n

"ekonamiese goed" en as â\200\230n sine qua non vir ontwikkeling en lewe.

Aan die aanbodkant is die volgende van toepassing:

- â\200\230n geintegreerde benadering tot waterbestuur in Streek G;

- die totstandbring van â\200\230n relevante verteermoordigende "bekken" owerheid ten opsigte van elke rivierstelsel in die

streek ten einde die water van sodanige stelsels effektief te bestuur;

- bekamping van besoedeling;

- hersirkulasie van rioolwater vir gebruik deur die nywerheids- en landbousektore;

- beter benutting van die Limpopo en ander riviere;
- â\200\230n gedifferensieerde prysstruktuur; en

- die bestuur van waterbronne am â\200\230n deurlopende aanbod regdeur die jaar te verseker.

Aan die vraagkant is die volgende van toepassing:

- groter verskeidenheid van landbougewasse wat minder water bencdig;

- verbeterde besproeiingstegnieke;

- verkleining van erfgroottes am die gebruik van water vir huishoudelike doeleindes te minimiseer;

- houdingsverandering (kweek van â\200\230n besparingskultuur) ;
- â\200\230’n ekonamiese prysstruktuur wat die vermorsing van water sal beperk; en

- die toepassing van ekonomiese beginsels in alle besluite wat die vraag na water beinvloced, ten einde â\200\230n meer effektiewe gebruik van beskikbare waterbronne in die streek te verseker.

Dit word ook aanbeveel dat â\200\231n geintegreerde databasis (wat beide aanbod en vraag sal insluit) in stand gehou moet word deur gebruikmaking van bestaande inligting.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet bogencemde Aanbeveling 1 aan alle relevante partye oordra, insluitende verteerwoordigers van:

- die bestaande Noord-Transvaalse Waterraad en die Phalaborwa- Waterraad;

- TPA;
- landbou;

= alle relevante staatsdepartemente van die RSa, Venda, lebowa en Gazankulu;

- die Streeksdiensterade;
- plaaslike owerhede; en
= ander relevante belangegroepe.

ii) Die SSK:G moet toesien dat die voorstelle vervat in hierdie aanbeveling, by die opstel van â\200\231â\200\230n waterstrategie vir Streek G, geinkorporeer word.

iii) Die SSK:G moet die belangrikheid van die gebruik van "user charges" ten opsigte van water by die regerings van Iebowa, Gazankulu en Venda tuisbring in diÃ© gebiede waar sekere vorms van plaaslike owerhede bestaan.

iv) Die SSK:G moet onderwysprogramme ten opsigte van die ekonamiese gebru:.k en behoorlike instandhouding van

beskikbare water inisieer en aan boere, skole en die breÃ© publiek (deur byvoorbeeld die media) oordra.

STITUASIEANALISE (WAT?):

Die tekortkaminge van die huidige Nl-roete hou strategiese implikasies vir die hele Suid-Afrika in. DiÃ© pad, wat â\200\231n belangrike rol in substreekverband speel, is inderdaad ook â\200\231n roete van nasionale belang en dit moet in die finansiering van enige verdere mtwikkelingenopgzaderin;vanhiexdieroeteinag geneem word. Hierdie probleem word deur die volgende ander ontwikkelingsdimensies beinvloed:

& ontwikkelingsbeplanning en -beleid (sien par. 4.1);

ruimtelike ontwikkeling: stedelik en landelik (sien par. 4.4);

landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5); en

- sake- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

Die voorsiening van â\200\231â\200\230n voldoende padnetwerk moet op duidelike

ekonamiese beginsels, in samehang met groeigebiede en potensiaal

in die substreek, asook met ’n streeks grootmaat infrastruktuur-strategie, baseer word. Die volgende moet in ag geneem word:

P die strategiese belangrikheid van die Nl-roete, wat meebring dat nie slegs Streek G nie, maar die totale Suid-Afrikaanse gemeenskap â\200\230n mate van verantwoordelikheid ten opsigte van sy finansiering moet aarwvaar;

prioretisering van behoeftes ten opsigte van die voorsiening van paaie;

PTIOE o et i Siethadbe i vereistes;

bekostigbaarheid; en

- netto voordele.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet toesien dat hierdie aanbeveling binne die konteks van Aanbeveling 1 hierbo, in ag geneem moet word.

AANBEVELING 1

STTUASIEANAISIE (WAT?):
Beperkte beskikbaarheid en nie-optimale beruitting van water.
AANBEVELING (HOE?):

’n Strategie am die beperkte beskikbaarheid van water te verlig, behels twee aspekte, naamlik:

aksies am die aanbod van water te vergroot; en

aksies am optimm benutting van bestaande bronne te verseker.

Spesifieke klem moet geplaas word op:

die moontlikheid am die Malopo en Limpoporiviere, deur die konstruksie van byvoorbeeld meer damme, verder te ontgin;

die standhoudende voorsiening van water vir boerderydoel-eindes vamit die Krokodilrivier;

die totstandbring van â\200\231â\200\230n Waterkamitee vir die substreek, as ’n subkamitee van die Streek G Waterkomitee, en wat in noue samewerking met die relevante bekkengebiede wat hierbo voorgestel is, fungeer;

meer effektiewe bÃ©sproeiingstelsels;

ontwikkeling van â\200\231â\200\230n groter verskeidenheid landbougewasse wat minder water benodig; en

die hersirkulering van water met spesifieke verwysing na mynbou en water vir stedelike gebruik.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i)

ii)

Die SSK:G moet toesien dat die voorstelle vervat in hierdie aanbeveling by die samestelling van â\200\231â\200\230n waterstrategie vir Streek G (sien Aanbeveling 2 hierbo) ingesluit word.

SSK:G moet onderwysprogramme ten opsigte van die ekoncmiese gebruik en behoorlike instandhouding van beskikbare water inisieer (gerig op boere, skole en die breÃ© publiek).

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Onvoldoende spoorverbindings na sekere nywerheidsgebiede is as â\200\231n probleem in diÃ© substreek geidentifiseer.

AANBEVELING (HOE?):

Die voorsiening van â\200\231n voldoende spoornetwerk in Substreek 3 moet in ooreenstemming met groeigebiede en potensiaal in die substreek

wees.

â\200\230n Voldoende spoornetwerkstrategie moet die volgende

beklemtoon:

effektiewe kodrdinasie met die ander substreke;
prioretisering van behoeftes op â\200\231â\200\230n streeksvlak;

bepaling van bekostigbaarheid deur behoorlike kostevoordeel-analise; en

meer effektiewe benutting van bestaande spoorfasiliteite.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die

SSK:G moet van hierdie aanbeveling kennis neem en as

vertrekpunt, Spoornet versoek am â\200\231n lewensvatbaarheidstudie ten opsigte van â\200\230n spoorverbinding na Seshego te onderneem.

SUBSTREEK 4

AANBEVELING 1

STTUASTEANALISE (WAT?):

Bestaande waterbronne in die substreek moet meer optimaal benut

word.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\231’n Strategie am die optimale bemutting van water te verseker behoort beide die aanbod- en vraagkant aan te spreek:

i)

ii)

Die aanbod van water:

die totstandbring van â\200\231â\200\230n Waterkomitee vir die substreek as â\200\231â\200\230n subkomitee van die Streek G Waterkomitee, wat in noue samewerking met die relevante bekkenowerhede hierbo aanbeveel , funksioneer;

bekamping van besoedeling;

hersirkulering;

beter berutting van die Limpoporivier;

meer damme waar van toepassing; en

â\200\231â\200\230n ekonamiese prysstruktuur.

Die vraag na water:

meer effektiewe bemutting van water in stedelike gebiede;

groter verskeidenheid van landbougewasse;

.Verbeterde besproeiingstegnieke; en

â\200\231â\200\230’n houdingsverandering (kweek van â\200\230n besparings-kultuur) .

UITVOERING (DEUR WIE?):

i)

Die SSK:G moet toesien dat die voorstelle vervat in

hierdie aanbeveling, by die opstel van â\200\230n Waterstrategie vir Streek G (sien Aanbeveling 2, hierbo), geinkorporeer word.

die SSK:G moet onderwysprogramme ten opsigte van die ekonaomiese gebruik en behoorlike instandhouding van beskikbare water inisieer sodoende boere, skole en die algemene publiek deur die media te bereik; en

die SSK moet nou met plaaslike owerhede skakel ten einde waterverbruik te bekamp, byvoorbeeld die voorsiening van kleiner woonerwe.

AANBEVELING 1

SITUASIEANALISE (WAT?):

AANBEVELING (HOE?):

'â\200\230n Strategie om die beperkte beskikbaarheid van water in sekere gebiede van Substreek 5 aan te spreek, behels twee aspekte, naamlik:

- aksies om die aanbod van water uit te brei; en

- aksies am die optimale benutting van bestaande bronne te verseker.

Spesifieke klem moet geplaas word op:

- die moontlikheid om die Letaba en Olifantsriviere verder te ontgin deur die konstruksie van meer damme;

- die totstandbring van â\200\230n Waterkamitee vir die substreek as â\200\231n subkamitee van die Streek G Waterkamitee en wat in noue samewerking met die relevante bekkenowerhede, soos hierbo voorgestel, funksioneer;

- die meer effektiewe benutting van water in stedelike en landelike gebiede;

- hersirkulering;

- meer effektiewe besproeiingstelsels; en

- ontwikkeling van landbougewasse wat minder water benodig.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet toesien dat die voorstelle vervat in hierdie aanbeveling, by die samestelling van â\200\231â\200\230n Waterstrategie vir Streek G (sien Aanbeveling 2, hierbo), geinkorporeer word.

ii) die SSK:G moet onderwysprogramme ten opsigte van die ekonamiese gebruik en behoorlike instandhouding van beskikbare waterbronne inisieer en aan boere, skole en die breÃ© publiek deur middel van die media oordra.

iii) die SSK:G moet die noodsaak am waterverbruik te beperk

aan derde vlak owerhede oordra, byvoorbeeld â\200\230n afname in erfgroottes en gedifferensieerde tariefstrukture.

AANBEVELING 1

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die

volgende hoofprobleme is gedurende vorige fases van die projek

geidentifiseer:

anvoldoende pad- en spoornetwerke in Nebo, Sekhukhuneland en Mapulaneng/Mhala;

anvoldoende elektrisiteitsverspreiding en anderberutte aanbod (waar beskikbaar) te wyte aan die landelike kultuur van energleve.rbrulk (hoofsaaklik afhanklik van steenkool, hout en

paraffien) ;
â\200\230n onvoldoende kammunikasieverspreidingsnetwerk.

AANBEVELING (HOE?):

i)

ii)

iii)

die voorsiening van â\200\230n behoorlike pad- en spoornetwerk in Substreek 6 moet op behoorlike ekonamiese beg:msels

rus, in ooreenstemming met groeigebiede en potensiaal in die substreek, asook met â\200\230n streek grootmaat infrastruk-tuurstrategie. Die volgende moet in ag geneem word:

- prloretlsermg van behoeftes ten opsigte van die voorsiening van pad- en spoorverbindings;

- onderhoudskoste;

- bekostigbaarheid; en

= netto voordele.

â\200\230’n strategie gerig op verbeterde elektrisiteits-verspreiding en â\200\224benuttnmg in Substreek 6, moet die volgende beklemtoon: :

= propagering van die voordele van elektrisiteitsgebruik;

- die gebrmk van ander energiebronne (byvoorbeeld sonenergie, biogas, ens.);

- bekostigbaarheid; en

- prioretisering van behoeftes.

’n strategie geng op die |uitbreiding van die

kammmnikasienetwerk in Substreek 6, moet die volgende beklemtoon:

- die bevordern)gvandle voordele van verbeterde kammmnikasie;

- die skakeling met amler ontwikkelingsdimensies;
- bekostigbaarheid;
- meer telegraaflyne en verwante fasiliteite; en
- prioretisering van behoeftes.

UITVOERING (DEUR WIE?):
Die SSK:G moet toesien dat die verskillende kodrdinerings-

meganismes, soos voorgestel in Aanbeveling 1 vi) hierbo, die voorstelle vervat in hierdie aanbeveling, in ag moet neem.

AANBEVELING 2

STTUASIEANALISE (WAT?):
Beperkte beskikbaarheid en nie-optimale benutting van water.
AANBEVELING (HOE?):

'n Strategie om die beperkte toeganklikheid tot waterbronne in Substreek 6 te verlig, moet die volgende beklemtoon:

- herevaluering van die waterregtestelsel;

- 'n geintegreerde waterbestuursowerheid vir al die gebiede in en in die ormiddellike amgewing van Substreek 6; en

- 'n gedifferensieerde tariefstelsel am meer optimale berutting te verseker.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet toesien dat die wvoorstelle, soos in hierdie aanbeveling vervat, by die opstel van â\200\231n waterstrategie vir Streek G (sien Aanbeveling 1, hierbo), geinkorporeer word.

ii) Die SSK:G moet onderwysprogramme inisieer ten opsigte van die ekonamiese gebruik en behoorlike instandhouding van beskikbare waterbronne en dit moet aan boere, skole en die breÃ© publiek, deur middel van die media, oorgedra word.

mmmmauwmm.mc;(srm.n(mmmm

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die druk van verstedeliki wat toenemend sal voortduur in die lig van verhoogde landelike bevolkingskonsentrasies en druk op landelike hulpbronne, vereis dat dringende aandag aan die ruimtelike verspreiding van stedelike amtwikkeling, asook die toekamstige konsentrasie van bevolking binne Streek G, geskenk word. â\200\230n Ruimtelike plan vorm â\200\230n integrale deel van â\200\231n verstedelikingstrategie. Met die vermenigvuldiging van i en sogenaamde digter nedersettings in die landelike gebiede van Gazankulu, Lebowa en Venda en wat geen langtermyn vooruitsigte ten opsigte van verbetering in die lewenskwaliteit bied nie, belemmer dit die voldoende voorsiening van infrastruk-tuur en plaas dit addisionele druk op die angewing. Dikwels word dorpeennedersettingsindiestxeekuitarxierasekormise oorwegings gestigq. Hierdie vraagstukke beinvlioced en word beinvloed deur die volgende ander ontwikkelingsdimensies:

- ontwikkelingsbeplanning en -beleid (sien par. 4.1);

- menslike hulpbronontwikkeling (sien par. 4.2);

- grootmaat infrastruktuuronmtwikkeling (sien par. 8 3) 5

- landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5); en

- sake- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

Dit word aanbeveel dat â\200\231â\200\230n ruimtelike ontwikkelingsraamwerk vir Streek G uitgestip word, ondersteunend tot ekonamiese kragte en met die klem op:

- riglyne vir â\200\230n toepaslike institusionele liggaam ten einde â\200\230n uniforme bestuursbenadering te verseker;

- â\200\230n balans tussen landelike (landbouaktiwiteite, watervoorsiening, ens.) en stedelike (grond vir industriÃ©le ontwikkeling, residensiÃ©le ontwikkeling, ens.) belange;

- samehang tussen die verskillende kamponente van ruimtelike ontwikkeling in terme van sy impak op besteding, behuising, werkskepping, ens.;

- maksimale benutting van die potensiaal van beskikbare grond ten opsigte van sy verskillende gebruike (residensieel vs landbou vs mynbou, ens.). Die hiÃ©rargie van planne soos in

die nmuwe Fisiese Beplanningswet voorgestel, sal die uitvoering van hierdie aksie vergemaklik;

minimum vereiste infrastruktimr am gedifferensieerde behuisingsvoorsiening te ondersteun (riool, elektrisiteit, water, ens.), in ooreenstemming met gesonde bekostigbaarheidsbeginsels;

die voordele van agglamerasie deur behoorlike stedelike ontwikkeling;

stimilasie van uitbreiding in daardie stedelike en landelike sentra met relatief voldoende ekonamiese basisse;

totstandbring van behoorlike derde vlak regering in bestaande stedelike konsentrasies, waar van toepassing;

die herroeping van bestaande wette, regulasies en houdings wat steeds effektiewe ruimtelike ontwikkeling kortwiek; en die stimilasie van sekondÃ©re eiendamsmarkte in daardie gebiede waar dit nog nie ten volle ontwikkel is nie.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i)

ii)

iii)

iv)

v)

Die SSK:G moet aan die RSA, Venda, ILebowa en Gazankulu-regerings die dringendheid am â\200\231n toepaslike streek statutÃ©re 1liggaam te stig, met die nodige uitvoerende en besluitnemingsmagte ten einde ’n effektiewe en voldoende regeringsbestuursbenadering te verseker ten opsigte van al die komponente van ruimtelike ontwikkeling in Streek G en binne die nuwe Fisiese Beplanningswet (Wet 125 van 1991), oordra.

Die SSK:G moet die totstandbring van â\200\231â\200\230n Taakspan am die samestelling van â\200\231â\200\230n geintegreerde Verstedeliking-strategie vir Streek G daar te stel, met gelyke klem op stedelike en landelike belange, inisieer.

Die SSK:G moet â\200\230n behoorlike grondgebruikstudie met verteermoordigende insette van alle sektore van die ekonamie, inisieer.

Die Ioodskamitee moet nou met die Taakspan ten opsigte van die samestelling van â\200\230n behuisingstrategie vir Streek G skakel ten einde voorstelle te kodrdineer en te harmoniseer.

Die Taakspan, as deel van â\200\230n stedelike ontwikkeling-strategie, moet alle kamplementÃ©re, nabygeleÃ© dorpe/nedersettings identifiseer en die volgende ondersoek: :

- die aard en amwang van dupliserende dienste en infrastruktuur;

- die potensiÃ©le belastingbasis van die verskillende gemeenskappe;

die amvang van die ekonamiese basis van elke dorp; en

die moontlikheid van â\200\231â\200\230n meer geintegreerde stedelike ontwikkelingsbenadering en die graad van selfstandigheid wat dit as â\200\230n outoname derde vlak regering kan bereik (sien par. 4.1).

Bogenoemde loodskamitee moet voor die aanvang van of as deel van sy ondersoeke hierbo uitgestip, â\200\231â\200\230n studie onderneem (deur = konsultante indien addisionele kundigheid vereis word) am:

- kriteria te identifiseer en â\200\231â\200\230n funksionele hiÃ©rargie van stedelike asook landelike dorpe/nedersettings in die streek as geheel tot stand te bring, in ooreenstemming met die verskillende vlakke van planne soos uiteengesit in die Fisiese Beplanningswet, 1991. Die konsultante kan ook van hulp wees met die uitvoering van iv) hierbo.

Klem moet ook op die ekonamiese basis en potensiaal van hierdie dorpe/nedersettings geplaas word, maar kennis moet geneem word van die feit dat bestaande nodale punte met beperkte ekonamiese basisse â\200\230n realiteit is en nie weggewens kan word nie.

In samehang met die aanbevelings ten opsigte van institusionele strukture (sien par. 4.1) moet die SSK:G toesien dat die dringendheid van behoorlike derde vlak regering/plaaslike owerhede ook aan die relevante betrokke partye oorgedra word.

SITUASTEANALISE (WAT?):

Die koers van verstedeliking in die streek het tot die aanspreek van die voorsiening van voldoende, toepaslike en bekostigbare behuising as â\200\230n hoof sosio-ekonamiese prioriteit gelei.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\230n Streeksbehuisingstrategie moet opgestel word wat â\200\231n uniforme benadering (vir implementering deur â\200\230n enkele institusionele liggaam) behels en die volgende aspekte moet aangespreek word:

- huidige en verwagte effektiewe vraag na behuising met inagneming van bekostigbaarheid;
gemeenskapspersepsie van wat die mees toepaslike en aanvaarbare standaarde vir behuising moet wees;

die sekondÃ©re effekte van behuisingsvoorsiening deur middel
van skakeling met die streeksekonomie;
behoorlike koste-terugwinningsbeginsels;
ander demografiese en sosiale veranderlikes wat die vraag na
en aanbod van behuising beinvloed, byvoorbeeld
bevolkingsgroei, gesinsgrootte, ens.;
groeitendense;
uitbreiding van â\200\231â\200\230n vrye markgedrienteerde behuisingsmark
(grondeienaarskap, toegang tot finansiering, ens.);
â\200\231n toepaslike huisafleweringstelsel;
die skepping van huisverbeteringsentra am gemeenskappe met
advies oor en materiaal vir huisverbeterings te voorsien;
en
die bevordenn; van â\200\231â\200\230n algemene behuisings-bewustheids-
veldtog.

UITVOERING (DEUR WIE?)

Die SSK:G moet toesien dat die bestaande Taakspan ten opsigte van
die samestelling van â\200\231n behuisingstrategie vir Streek G ten volle

bewus gemaak moet word van die voorstelle hierbo vervat.

STTUASIEANALISE (WAT?):

’n Kmflï¬\202cinbelangebastaantmssendiemynba:enlarï¬\201bwsektom
indiesubstreektenopsigtevandiemededimendeaardvanhul
onderskeie aansprake op die grond.

AANBEVELING (HOE?) :

Die aanwending van behoorlike kostevoordeelanalise moet die basis van grondberutting vir landbou- en mynboudoeleindes vorm. Klem moet op die ontginning van "myn"-grond vir intensiewe landboudoeleindes geplaas word. HoÃ© potensiaal landbougrond moet vir stedelike ontwikkeling of mynboudoeleindes beskikbaar gestel word.

UITVOERING (DEUR WIE?):
SSK:G moet toesien dat die ILoodskomitee, soos in die eerste

aanbeveling hierbo voorgestel is, kennis van die spesifieke anstandighede wat in Substreek 1 geld, neem.

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende die vorige fases van die

projek geidentifiseer:

= duplisering van dienste deur die oprigting van myndorpe in die nabyheid van bestaande nodale punte; en

duplisering van administratiewe en tegniese dienste in kamplementÃ©re dorpe.

AANBEVELING (HOE?):

i) Die formulering wvan â\200\231â\200\230n strategie word aanbeveel ten einde die probleem van duplisering van dienste, teweeg-gebring deur die ontstaan van myndorpe in die nabyheid van bestaande nodale punte, aan te spreek. Hierdie strategie moet op verbeterde kodrdinasie tussen die mynbousektor en bestaande plaaslike owerhede gerig word, binne â\200\230n uniforme verstedelikingstrategie waarin â\200\230n enkele ontwikkelingsplan vir al die kamponente van fisiese ontwikkeling weerspieÃ©l word.

ii) Die skeoping van geintegzeerde nodale punte deur

- koste-effektiewe bestuur deur â\200\230n enkele instelling;

- die lewering van verskillende dienste deur â\200\231â\200\230n enkele instelling;

- die samestelling van â\200\230n enkele ontwikkelingsplan;
- die lewering van verskillende vlakke van

infrastruktwur in â\200\230n enkele stedelike amgewing op die basis van bekostigbaarheid;

= ’’n enkele grondbesitstelsel ten einde â\200\231â\200\230n bree belastingbasis, wat tot groei en anderhoud in die dorp se infrastruktuur sal lei, te verseker; en

= verhoogde prlvaatsektorbetmkkenhem in hierdie dorpe. =

UTTVOERING (DEUR WIE?):

SSK:G moet die totstandbring van skakelingsmeganismes inisieer

ten einde interaksie tussen die myngroepe wat in die substeek

aktief is, plaaslike owerhede en die Bosveld Streeksdiensteraad an duplisering van dienste die hoof te bied, verseker.

STTUASIEANALISE (WAT?):

Gevalle waar landbougrond deur familie wat op trekarbeiders aangewese is vir hul voortbestaan beset word, kam in die substreek voor.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\230n Omvattende ontwikkelingsbenadering ten opsigte van landelike gebiede moet geformileer word en verskillende fasette van gemeenskapslewe moet aangespreek word, met klem op:

- optimale verspreiding van werksgeleenthede;

bevordering van die voordele voortspruitend uit â\200\230n "normale" gesinslewe;

minimisering van beperkings in die weg van gesinslede am te verenig; en

propagering van die nut van behoorlike ekonamies gebaseerde verstedeliking.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet â\200\230n ondersoek na die huidige beperkings wat die vereniging van familielede van trekarbeiders kortwiek, inisieer.

Die Iebowa-regering moet die

behoorlike boerdery ondersteuningsp

ten opsigte van daardie landbougebiede wat vir woondoeleindes, sonder optimale berutting van die potensiaal daarvan, gebruik word.

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende vorige fases van die projek geidentifiseer:

- toenemende bevolkingskonsentrasies in nie-stedelike gebiede (nedersettings in Mokerong) met beperkte ekonomiese basisse;

omnodige duplisering van funksies in kamplemtÃ©re dorpe wat
as enkele ekonamiese entiteite funksioneer; en

gebrek aan derde vlak regering in sekere gebiede.

AANBEVELING (HOE?):

i)

ii)

Die uitbreiding van bestaande en lewensvatbare nodale
punte deur, onder andere, addisionele en bekostigbare
voorsiening van dienste, moet deel van â\200\230n streeksruim-

telike cntwn.kkellngsraamrk vorm, met inagneming van:
- die spesifieke ruimtelike probleme in Substreek 2;

= effektiewe akkammodasie van mense in die stedelike
agewing deur uitbreiding van dienste in bestaande

nodale punte;
- gediversifiseerde voorsiening van dienste in
bestaande lewensvatbare nodale punte;

e rasionalisering van nedersettings in die landelike
gebiede ten einde die volgende te bevorder:

- arbeidspesialisasie;
- markskepping; en
- die moderniserende effekte van ontwikkeling;

- die ontwikkelingstimulasie van en beheer oor
hierdie gebiede behoort in â\200\230n enkele owerheid, wat
oor die vermoÃ© beskik am derde vlak funksies uit
te voer, gevestig te word. Hierdie ontwikkelirx;
behoort finansieel deur die sentrale regering
odersteun te word, in ooreenstemming met
spesifieke beleid en ten einde befondsing van
projekte en programme te verseker;

- die Dbehoefte deur owerhede am beheer op die
burokratiese immenging per sÃ© te rig;

- tydige voorsiening van grond en infrastruktuur in
potensiÃ©le groeigebiede.

Die aanspreek van die vraagstuk van dupliserende

stedelike funksies en die bevordering van saamgestelde

en geintegreerde stedelike kamplekse met â\200\230n

gemeenskaplike ekonamiese basis, word aanbeveel met die

kKlem op:

- ’n enkele institusionele struktuur vir bestuiur en
administrasie ten opsigte van elke kawpleks;

i)

ontwikkeling van toepaslike belasting- of
J.nkmstebasnsse ten einde infrastrukturele en

samestelling van â\200\230n stedelike ontwikkelingsplan;

die voorsiening van verskillende toepaslike vlakke
van dienste ten einde al die verskillende
inkomstegroepe te akkammodeer; en

gesamentlike bemutting van grootmaat
infrastruktiurdienste en fasiliteite.

Ten opsigte van die gebrek aan derde vlak regering in
sekere gebiede, word aanbeveel dat dienste wat deur
toepaslike institusionele liggame gelewer word,
uitgebrei word am effektiewe beheer en ontwikkeling van
stedelike sentra met onvoldoende finansiÃ©le bates wat
in landelike gebiede voorkam, te bewerkstellig. Klem
moet op die volgende geplaas word:

- rasionalisering in die stedelike hiÃ©rargie;

bevordering van vrye mark grondeienaarskap-
stelsels;

skepping van â\200\230n toepaslike belastingbasis;

effektiewe administrasie en bestuur van stedelike
sentra;

ekonamiese lewensvatbaarheid;

uitskakeling van dupliserende dienste; en
- uitbreiding van derde vlak regeringsmagte.
UTTVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet toesien dat die voorstelle vervat in
hierdie aanbeveling in ag geneem moet word deur die
verskillende te stigte liggame in hulle ondersoeke -
sien eerste aanbeveling, hierbo.

Die SSK:G moet toesien dat die streeksliggaam, hierbo
genoem, die spesifieke amstandighede van Substreek 2 in
ag neem.

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die bestaan van landelike nedersettings op hoÃ© potensiaal landbougrond in die Seshego, Thabamoopo en Bochum landdrosdistrike.

AANBEVELING (HOE?):

Gekonsentreerdestedelï¬\202cembn]dcaln:gmoetgestlmleermrddaxr bestaande lewensvatbare nodale punte uit te brei, met inagneming van die landbou- en ander potensiaal van grond.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

SSK:G moet die distriksontwikkelingsverenigings in Substreek 3, in oorlegpleging met ander relevante persone/liggame, versoek am lewensvatbare nodale punte in die substreek waar meer gekonsentreerde stedelike ontwikkeling gestimuleer moet word, te identifiseer.

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprableme is gedurende vorige fases van die projek geidentifiseer:

- onvoldoerde voorsiening van stedelike fasiliteite en dienste in sekere digbevolkte gebiede;

nie-optimale verspreiding van stedelike sentra;

duplisering van stedelike bestuur en grootmaat dienste in kamplementÃ©re nodale punte; en

landelike nedersettings in die Seshego, Thabamoopo en Bochum landdrosdistrike op hoÃ© potensiaal landbougrond.

AANBEVELING (HOE?):

i) ’n Strategie am voldoende stedelike fasiliteite en dienste te verseker, moet gerig word op:

voorsiening van addisionele fasiliteite en
dienste, waar van toepassing;

Klem op ontwikkeling langs vervoerasse;

voorsiening van gedifferensieerde vlakke van
dienste met inagneming van bekostigbaarheid; en

â\200\230n verstedelikingsplan vir die substreek met klem
op Pietersburg/Seshego.

Ten einde â\200\231â\200\230n meer optimale verspreiding van stedelike
sentra te bereik, word â\200\230n behoorlike verstedeliking-
strategie voorgestel, met klem op:

- verdere stimilasie van lewensvatbare stedelike
sentra;

geen hulp aan stedelike sentra wat hul ontstaan
aan kragte anders as ekonamiese oorwegings te
danke het nie; en _

uitbreiding van stedelike fasiliteite en dienste
moet in samehang met die beginsel van
bekostigbaarheid wees.

â\200\230n Strategie am die duplisering van dienste in
aanliggende dorpe teen te werk, moet die volgende
beklemtoon:

- kosteâ\200\224effektiewe bestuur deur n enkele
instelling, waar van toepassing;

gesamentlike lewering van dienste; en

- geintegreerde ontwikkeling.

â\200\230n Strategie am optimale stedelike konsentrasies te
verseker, moet die volgende beklemtoon:

- die landbou- en ander potensiaal van grond;

uitbreiding van bestaande lewensvatbare nodale
punte;

meer gekonsentreerde stedelike omtwikkeling; en
- die beskikbaarheid en koste van water.
UTTVOERING (DEUR WIE?):
Die SSK:G moet toesien dat die voorstelle vervat in hierdie

aanbeveling aan die relevante liggame wat hierbo voorgestel is,
beskikbaar gestel word.

AANBEVELING 1

SITUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende vorige fases van die projek geidentifiseer:

konsentrasies, byvoorbeeld Makhado;

die afgeleÃ©nheid van die substreek in terme van die Suid-Afrikaanse ekoncmie;

â\200\230n gebrek aan derde vlak regering in sekere stedelike konsentrasies;

geen hiÃ©rargie van stedelike funksies in digbevolkte gebiede nie, byvoorbeeld die Elimâ\200\224gebied;

ekstensiewe informele nedersettings in sekere gebiede soos Elim/Waterval;

verspreide bevolkingskonsentrasies langs die Thohoyandou/ Makhado/Wylliespoortpad, Thohoyandou/Iouis-Trichardtpad en die Ravele/Madambidza/Iouis Trichardtpad, beperk grondbenutting vir landboudoeleindes; en

duplisering van dienste in kamplementÃ©re nodale punte, soos Louis Trichardt/Muraleni/Madaboni en Messina/Nancefield.

AANBEVELING (HOE?):

i)

ii)

â\200\230n Strategie ten einde die ontwikkeling van nodale punte in samehang met behoorlike ekonamiese basisse te verseker, moet die volgende beklemtoon:

= stimulasie van groei in stedelike sentra met voldoende ekonamiese basisse;

- geen ondersteuning van nie-lewensvatbare nodale putte wat hul ontstaan aan nie-ekonamiese kragte, soos aparte ontwikkeling, te danke het; en

- integrasie van bestaande kamplementÃ©re nodale punte am die ekonamiese basis uit te brei.

â\200\230n Strategie am die hindernisse ten opsigte van verafgeleÃ© markte teen te werk, moet tot die uitbreiding van die plaaslike markkapasiteit gerig word, met klem op:

iii)

iv)

V)

vi)

vii)

- groter vrye handel met Zimbabwe en Mosambiek;

- verbeterde spoor- en padnetwerk; en
- verbeterde bergings- en verspreidingsfasiliteite.

â\200\230n Strategie am derde vlak regering by sekere stedelike konsentrasies tot stand te bring, moet in ooreenstemming met â\200\231â\200\230n streeks- en substreeksstrategie wees. Effektiewe derde vlak bestiur sal die volgende verseker:

- koste-effektiewe administratiewe op plaaslike vlak; en

- desentralisasie van mag, gesetel in eerste en tweede vlak regering.

Ten einde â\200\231â\200\230n behoorlike hiÃ©rargie van stedelike sentra in Substreek 4 te verseker, moet die volgende beklemtoon word:

- die identifisering van toepaslike kriteria om stedelike sentra in die substreek in rangorde te plaas;

- die bekostigbaarheid van toekamstige stedelike ’ uitbreiding;

- die ekonamiese rasionaal agter groei in bestaande stedelike konsentrasies.

Dit word aanbeveel dat meer gekonsentreerde residensiÃ©le ontwikkeling op lae potensiaal landbougrond bevorder moet word, met die klem op:

- die landbou- en ander potensiaal van grond;

= uitbreiding van bestaande lewensvatbare nodale punte; en

- meer gekonsentreerde stedelike ontwikkeling.

â\200\230’n Strategie am die duplisering van dienste in die aanliggende dorpe teen te werk, moet die volgende beklemtoon:

- kosteâ\200\224-effektiewe bestuur deur n enkele instelling;

- gesamentlike lewering van dienste; en

- geintegreerde ontwikkeling.

Studies moet onderneem word ten opsigte van die

Phalaborwa/Iulekani/Namakgaleâ\200\224-gebied en die Tzaneen/

I.enyenye/Nkawarï¬\202cowaâ\200\224gebled en daar moet op die formulering van stedelike ontwikkelingsplanne en substreeks-

strategieÃ© gefokus word. (Sien die volgende
aanbeveling ten opsigte van Substreek 5.)
133

UITVOERING (DEUR WIE?): â\200\230
SSK:G moet toesien dat die voorstelle vervat in bogencemde

aanbeveling deur die voorgestelde streeksliggaam hierbo genoem,

STTUASTEANALISE (WAT?):

Twee stedelike kamplekse, te wete die Phalaborwa/Inlekani/
Namakgale en die Tzaneen/Lenyenye/Nkowankowa-kamplekse bestaan in
Substreek 5 en isdiehooffo]msp.mtevanstedelikemtwi]dceli:g
in die substreek. Tans bestaan beide hierdie kamplekse uit
onsamehangende elemente, elk onder die jurisdiksie wvan â\200\231n
afsonderlike owerheid met min, indien enige, geintegreerde
interaksie tussen die elemente. Die uiteenlopende
karaktereienskappe word verder beklemtoon deur die verskeidenheid
wat ten opsigte van die aansporingspakette onder die vorige RIDP
bestaan, en wat nou hersien is. Geintegreerde
ontwikkelingbeplanningsaksies is alreeds in aanvang ten opsigte
van beide hierdie kamplekse.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\230’n Strategie am duplisering van dienste in naasliggende dorpe
teen te werk, moet die volgende beklemtoon:

- koste-effektiewe bestuur deur â\200\230n enkele stedelike
instelling;

gemeenskaplike lewering van dienste; en
- geintegreerde ontwikkeling.
UITVOERING (DEUR WIE?):

Sien eerste aanbeveling, hierbo.

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die TIN-kampleks het as die hoogste orde
substreek ontwikkel:

Die TIN-kampleks kan as die belangrikste ontwikkelingsfokuspunt
indiesubstreekmdiebelangrï¬\202cstesekmdÃ©remdalekmpleksin
Streek G, uitgesonderd Pietersburg/Seshego, beskou word.

UITVOERING (DEUR WIE?):

SSK:G moet toesien dat daar van hierdie aanbeveling in relevante .
toekamstige aksies kennis geneem word.

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer:

- die bestaan van uitgespreide landelike nedersettings, byvoorbeeld Jane Furse en Acornhoek; en

gebrek aan derde vlak regering in sekere stedelike konsentrasies.

AANBEVELING (HOE?):

i) â\200\230n Strategie moet geformuleer word ten einde digter stedelike konsentrasies teweeg te bring en met beklemtoning van die volgende:

- dielardbw-enanderpotersiaalvangmï¬\202;

uitbreiding van bestaande lewensvatbare nodale punte; en

- gekonsentreerde stedelike ontwikkeling.

â\200\230n Strategie moet opgestel word ten einde derde vlak regering by sekere stedelike konsentrasies, in samehang met streeks en substreeks verstedelikingstrategieÃ©, op die been te bring. Effektiewe derde vlak bestuur sal verseker dat:

- koste-effektiewe administrasie op plaaslike vlak plaasvind; en

desentralisasie van mag gevestig in eerste en tweede vlak regering.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Sien eerste aanbeveling, hierbo.

4.5

TLANDBOU-ONTWIKKELING

In terme van die formele ekonomie toon die landbousektor in Streek G â\200\230n vergelykende voordeel vis-a-vis die Suid-Afrikaanse ekoncmie, i.e. in terme van landbou se bydra tot die totale Bruto Geografiese Produk (BGP). Dit weerspieÃ©l egter tendense van die verlede en is slegs van werklike waarde as beide die verwysings-ekoncmieÃ© (i.e. Streek G en Suid-Afrika) optimaal, deur bestaande potensiaal effektief en doeltreffend te bemit, funksioneer het. Die belangrikheid van landbou in Streek G, afgesien van sy potensiaal vir versnelde groei in die formele sektor, is egter in sy vermoÃ© am â\200\230n groot aantal mense in anderhoudslandboupraktyke te akkammodeer, geleÃ© (sien par. 4.2).

Landbou-ontwikkel ing word deur al die ander ontwikkelingsdimensies beinvloed.

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

â\200\230’n Persepsie het deur die loop van die projek ontstaan dat daar ruimte vir groter optimalisering van landboupraktyke in die streek is, beide ten opsigte van die tradisionele (Swart) gebiede waar onderhoudslandbou aan die orde van die dag is, asook in die formele landbou in die res van Streek G.

Hierdie vraagstukke beinvloed en word beinvlced deur die volgende ontwikkelingsdimensies:

- ontwikkelingsbeplanning en -beleid (sien par. 4.1);
- menslike hulpbronontwikkeling (sien par. 4.2);
- grootmaat infrastruktuurontwikkeling (sien apr. 4.3);

- ruimtelike ontwikkeling: stedelik en landelik (sien par. 4.4); en

- sake- en entrepreneurskapsontwikkeling (sien par. 4.6).

AANBEVELING (HOE?):

â\200\230n landbou-ontwikkelingstrategie moet op verandering vanâ\200\231 die

struktuiur en produksieprosesse gerig word ten einde maksimale

uitset oor die langtermyn te bewerkstellig, met klem op:

i) Meer effektiewe landboupraktyke, insluitende, onder andere:

kontantgewasverbouing naby stedelike sentra, verhoogde "foodplot" boerdery by landelike nedersettings, ens.);

vervang oneffektiewe landbougrondberutting met effektiewe berutting (byvoorbeeld droÃ© land vir lewendehawe) ;

wegbeweging van die bestaans- na vrye markgedrienteerde boerdery;

beter bemutting van wildplase (navorsing ten opsigte van wildboerdery potensiaal);
wegdoen met tradisiaonele Veeâ\200\224eienaarskapstelsels en pramosie van kammersiÃ©le boerdery;

wyer toepassing van arbeidsintensiewe tegnologie; en

bekamping van oorbeweiding.
Beter berutting van beskikbare grond deur:
konsolidasie van subekonamiese landbou-eenhede;

privatisering van gepaste landbougrond wat deur die staats- en semi-staatsinstellings besit word;

herwinning van geÃ©rodeerde grond;

vrye markgedrienteerde grondeienaarskapstelsel (in die lig van die verwydering van diskriminerende wette) ;

meer gekonsentreerde stedelike ontwikkeling;

behoorlike koste-voordeelanalise ten opsigte van die "trade-off" tussen mynbou- en landbougrondgebruike, en ander alternatiewe grondgebruike;

meer effektiewe berutting van onbewoonde grensplase, byvoorbeeld addisionele aansporingmaatreÃ©ls vir bona fide boere m eienaarskap deur nie-boere te ontmoedig; en

meer effektiewe allokering van beskikbare finansiÃ©le bronne (byvoorbeeld geen hulp aan boere wat nie wins kan realiseer nie, die aanspreek van beperkings wat makliker toetrede tot finansiering kortwiek, ens., veral ten opsigte van mededingende kleinboere) .

iii)

iv)

v)

vi)

vii)
viii)

ix)

Verbeterde samewerking tussen alle elemente van die
nywerheid deur die skepping van nywerheidstrukture wat
verteermoordigend van alle boerderybelange in die

streek is.
Toepaslike deregulasie.

Uitbreiding van boerdery-ondersteuningsdienste soos

verspreidingsfasiliteite.
Optimumm berutting van waterbromne deur:

- spesialisasie, waar moontlik, in gewasse wat

minder water benodig;
- hersirkulering;
- bekamping van besoedeling; en
- herevaluering van die waterregtestelsel.
Verhoogde handel met buurstate.
Verbeterde markstruktuur; en

Toepaslike onderwys en opleiding am, onder andere,

verhoogde arbeidsproduktiwiteit en die "beeld"
landbou te verbeter.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die

SSK:G moet â\200\230n Taakspan op die been bring sodat
geintegreerde landbou-ontwikkelingstrategie vir Streek G opgestel

kan word, met verteermoordiging van:

die Transvaalse Iandbw-mie}
Kodperasies wat aktief in die streek is;
Agriven;

Lebowa Landboukorporasie;

Gazankulu Ontwikkelingskorporasie;

die Departement van ILandbou van die RSA, Venda, Lebowa en

Gazankulu;

tradisionele leiers in Venda, Lebowa en Gazankulu;

die Departement van Waterwese van die RSA, Venda, Lebowa en

Gazankulu;

die Noord-Transvaal Waterraad:;

die Phalaborwa Waterraad;

die Landbank;

OBSA;

Distriksontwikkel ingsverenigings;
Plaaslike owerhede; en

ander belangegroepe wat geidentifiseer mag word, veral verteermoordigers van boerderybelange wat nie tans onder die Transvaalse Landbou-unie val nie.

'Die volgende vorm deel van sodanige geintegreerde landboustrategie en het hoofsaaklik ten doel am sekere aspekte wat in die loop van die studie na vore gekam het, uit te lig:

i) Ten opsigte van meer effektiewe landboupraktyke moet die SSK:G:

- in ooreensteming met Aanbeveling 1, par. 4.4, â\200\230n ondersoek na verdere produkdiversifikasie wat op groter stedelike konsentrasies/verbruikersmarkte fokus, inisieer;

verseker dat â\200\231â\200\230n behoorlike landbougrondgebruik-studie, met inagneming van verskeie bestaande ad hoc studies, |uitgevoer word. Dit moet in bogenoemde geintegreerde landbou-ontwikkeling-strategie geinkorporeer word. Aanbeveling 1, par. 4.4 moet ook in ag geneem word;

maniere inisieer en ondersoek am vrye mark-beginsels in die tradisionele gebiede van Venda, Iebowa en Gazankulu te propageer. Sodanige ondersoek moet wye verteermoordiging deur die tradisionele gemeenskappe self asook hul leiers akkaommodeer;

verseker dat navorsing amtrent die wildboerdery-landbou-ontwikkel ingstrategie geinkorporeer word;

die moontlike wegbeweging vanaf die tradisionele veeâ\200\224eienaarskapstelsel na kommersiÃ©le geinisieer en ondersoek word en verseker dat die belangrikheid van arbeidsintensiewe tegnologie in ag geneem word in die voorgestelde geintegreerde landbou-ontwikkel ingstrategie;

ten opsigte van verbeterde benutting van beskikbare landbougrond, moet die SSK:G:

iii)

iv)

v)

vi)

- â\200\230’n ondersoek na die moontlike Kkonsolidasie van subekonamiese landboueenhede in ekonamiese eenhede inisieer. Paragraaf 4.1 en par. 4.4 moet, onder andere, ook in ag geneem word;

- verseker dat die vraagstuk van privatisering van geskikte landbougrond, wat deur staat en semi-staatinstellings besit word in ag geneem moet word in bogencemde landbougrondgebruikstudie, asook in paragrawe 4.1 en 4.4;

- verseker dat spesifieke aandag aan die bekamping van erosie en die herwinning van geÃ©rodeerde grond tydens die ondersoeke gedurende die voorgestelde geintegreerde landbou-ontwikkelingstrategie vir Streek G, geskenk word;

- verseker dat Aanbeveling 1 (par. 4.4) in ag geneem word in die voorgestelde geintegreerde landbou-ontwikkelingstrategie, veral ten opsigte van die "trade-off" tussen landbou en mynbougrond;

* â\200\230’n ondersoek na die meer effektiewe benutting van onbewoonde grensplase inisieer, aangesien die huidige wetgewing ten opsigte van die 10 km bufferstrook oneffektief blyk te wees; en

- ’â\200\230’n ondersoek na finansiÃ©le dienste en beskikbare bronne aan boere inisieer, met inagneming van par. 4.1;

die SSK:G moet â\200\231â\200\230n vergadering met alle relevante belangegroepe byeenbring am die moontlikheid van â\200\231â\200\230n enkele landbouliggaam in Streek G te bespreek en te ondersoek, ten einde die belange van diÃ© industrie op â\200\231n streeks- en nasionale vlak te bevorder;

die SSK:G moet toesien dat, ten opsigte van toepaslike deregulasie (wat ook ondersoek sal moet word by die opstel van â\200\230n geintegreerde lardbouâ\200\224ontwndcelux;-strategie), die voorgestelde Taakspan wat in par. 4.1 na verwys is, bogenocemde in ag neem;

die SSK:G moet â\200\230n mï¬\201ersoekmm1eertenq51gtevan die uitbreiding van landbou-ondersteuningsdienste in die streek soos verspreiding, opberging, finansiering, ens., veral waar die behoefte die grootste is en in belang van verhoogde landbouproduksie;

ten opsigte van die optimale benutting van waterbronne moet die SSK:G toesien dat bogencemde Taakspan, Aanbeveling 2, par. 4.3, in ag moet neem, asook am navorsing omtrent verskillende gewasse wat minder water gebruik, deur â\200\231â\200\230n toepaslike instelling of deur konsultante te onderneem;

vii)

viii)

ix)

ten einde verhoogde handel met buurstate te
bewerkstellig, moet die SSK:G toesien dat bogenocemde
Taakspan verantwoordelik vir die opstel van â\200\230n
geintegreerde landbou-ontwikkelingstrategie, kennis
moet neem van par. 4.1;

die SSK:G moet toesien dat ondersoeke ten opsigte van
â\200\230n verbeterde markstruktuur vir Streek G in die huidige
landboumarkstudie geinkorporeer word; en

ten opsigte van toepaslike onderwys en opleiding moet
die SSK:G toesien dat bogencemde Taakspan vir die
opstel van â\200\230n geintegreerde landbou-ontwikkel ing-
strategie vir Streek G kennis van Aanbeveleing 1 (par.
4.2) moet neem. Spesifieke aandag moet ook aan die
"beeld" van landbou in opvoedkundige programme deur
middel van die media geskenk word.

AANBEVELING 1

SITUASTEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende vorige fases van die projek geidentifiseer:

nie-optimale benutting van die wildboerderypotensiaal; en onbesette plase in grensgebiede.

AANBEVELING (HOE?):

i)

ii)

â\200\231â\200\230n Strategie am die bemutting van die wildboerdery-potensiaal te verbeter, moet die volgende beklemtoon:

- bemarking;

- vervaardiging van neweprodukte;

- ’n gekodrdineerde benadering binne die toerisme-bedryf in die algemeen asook binne ander landbousektore;

- verhoogde handel in neweprodukte; en

- skepping van â\200\231â\200\230n "jagtersbeeld" van die gebied deur middel van â\200\230n "gedragskode vir safari aktiwiteite.

die ontwikkeling van onbesette grensplase moet op vrye markbeginsels baseer word en moet in samehang wees met die verdere ontginning van die Limpoporivierstelsel, asook die markpotensiaal in buurstate.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i)

ii)

Die belangrikheid van wildboerdery in Substreek 1, asook die voorstelle in hierdie aanbeveling vervat, moet by Aanbeveling 1 hierbo in ag geneem word.

Die bestaan van onbesette grensplase in Substreek 1 moet in ag geneem word in Aanbeveling 1, hierbo.

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer:

tradisionele veeâ\200\224eienaarskap in sekere gebiede;
onderhoudslandboupraktyke ;

onbesette plase in die noordelike gedeelte van die Potgietersrus landdrosdistrik; en

iubekonanlselk boerderyeenhede in die Mokerong anddrosdistrik.

AANBEVELING (HOE?):

i)

ii)

Ten einde die tradisionele veeâ\200\224-eienaarskapstelsel in sekere gebiede aan te spreek, moet vrye markgedrienteerde boerderypraktyke aangemoedig word deur:

- â\200\230n houdingsverandering deur onderwys en opleiding;

- blootstelling aan die voordele van privaatondernemingsboerderypraktyke;

- private grondeienaarskap; en

- â\200\230n effektiewe verstedelikingsproses in landelike gebiede.
Bestaanslandboupraktyke moet ten wvolle in die vrye

markgedrienteerde landbousektor geinkorporeer word.
Die klem moet geplaas word op:

- verhoogde kennis ten opsigte van markproduksie;

- bevordering van addisionele voordele voortsprui-
tend uit markproduksie;

- onderwys en opleiding; en
- die lewering van spesialisdienste soos bemarking

of opberging am bestaansboerderypraktyke te ondersteun.

iii)

iv)

Die ekonamiese bemutting van onbesette plase moet

aangemoedig word, met die klem op:

= belastingmaatstawwe am konstruktiewe bernutting van onberutte plase af te dwing;

- die voordele voortspruitend uit ontwikkeling langs die Limpoporivier; en
- die ontginning van verbruikersmarkte in buurstate.

Subekoncmiese boerderyeenhede moet in samehang met â\200\230n stelsel van boerdery volgens tradisionele reÃ©ls, gesien word. Dit moet meer effektief binne die vrye

markgedrienteerde boerderystelsel geintegreer word, met die klem op:

- toepaslike hulp aan boere op ekonamiese boerderyeenhede;

- geen’ staatshulp aan boere op nie-ekonamiese boerderyeenhede nie;

- bekamping van die gebreke van die stelsel ten

einde meer effektief te word, deur byvoorbeeld verbeterde verspreidingsfasiliteite; en

- â\200\231’n strenger toepassing van vrye markbeginsels.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i)

ii)

iii)

iv)

Die bestaande tradisionele vee eienaarskapstelsel in Substreek 2 moet by die eerste aanbeveling hierbo in ag geneem word.

Onderhoudslandboupraktyke in Substreek 2 moet by die eerste aanbeveling, hierbo in ag geneem word.

Die bestaan van onbesette grensplase in die noordelike deel van die Potgietersrus landdrosdistrik moet by die eerste aanbeveling, hierbo in ag geneem word.

Die bestaan van subekonomiese boerderyeenhede in Substreek 2 moet by die eerste aanbeveling, hierbo in ag geneem word.

SITUASTEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer:

- gebrek aan kodrdinasie tussen Venda en Suid-Afrika ten opsigte van die georganiseerde landbou; en

verspreidings- en finansiÃ©le dienste.

AANBEVELING (HOE?):

i) â\200\230n Strategie am verhoogde substreek landbousamewerking aan te spreek, moet op die totstandbring van â\200\231â\200\230n enkele verteerwoordigende landbouliggaam in die substreek gerig wees, ten einde die landbousektor op â\200\231n gekodrdineerde basis te bevorder. Sodanige liggaam behoort by â\200\231â\200\230n soortgelyke liggaam wat ten opsigte van Streek G voorsien word, geaffilieer word en in die eerste aanbeveling, hierbo aangespreek word.

n Strategie gerig op verbeterde boerdery ondersteuningsdienste moet die volgende beklemtoon:

- nie-diskriminerende kriteria in die voorsiening van hierdie dienste; en

behoorlike ondersoek na die behoeftes van alle boere ten opsigte van ondersteuningsdienste.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) .Hierdie aanbeveling moet by die eerste aanbeveling, hierbo in ag geneem word.

Die spesifieke anstandighede rakende boerdery ondersteuningsdienste in Substreek 4, moet by die eerste aanbeveling, hierbo in ag geneem word.

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende vorige fases van die projek geidentifiseer:

onvoldoende boerdery ondersteuningsdienste soos opberging, verspreiding, finansiering en bemarkingstrukture ten einde kleinboere te ondersteun;

subekonamiese boerderyeenhede; en
gebrek aan formele landbouinstellings in Lebowa.

AANBEVELING (HOE?):

i)

ii)

1

n Strategie gerig op verbeterde boerdery

ondersteuningsdienste moet die volgende beklemtoon:

- nie-diskriminerende kriteria in die voorsiening van hierdie dienste; en

- behoorlike ondersoek na die behoefte wvan alle boere ten opsigte van ondersteuningsdienste.

â\200\230’n Strategie om gunstige oamstandighede vir die uitfasering van subekonamiese boerderyeenhede te skep, moet op â\200\230n meer vrye markgebaseerde ekonamie gerig word. Die volgende moet aangespreek word:

- toepaslike hulp aan boere op ekonamiese boerderyeenhede;

= geen staatshulp aan boere op nieâ\200\224-ekonomiese boerderyeenhede; en

- strenger toepassing van vrye markbeginsels.

’n Strategie am bogencemde toepasli.ke landbouinstel-lings tot stand te bring, moet op die volgende gerig wees:

- die totstandbring van â\200\230n enkele landbouliggaam vir die substreek, of alternmatiewelik,

- verbeterde samewerking tussen en uitbreiding van die aktiwiteite van die bestaande formele landbouliggame in die RSA-gedeelte van die substreek.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

i)

ii)

iii)

Die spesifieke amstandighede ten opsigte van boerdery ondersteuningsdienste in Substreek 5 moet by die eerste aanbeveling, hierbo in ag geneem word.

Die bestaan van subekonomiese boerderyeenhede in Substreek 5 moet by die eerste aanbeveling, hierbo in ag geneem word.

Hierdie aanbeveling moet by die eerste aanbeveling, hierbo in ag geneem word.

SUBSTREEK 6

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme is gedurende vorige fases van die projek geidentifiseer:

- nie-optimale berutting van landbougrond; en
- â\200\231â\200\230n onvoldoende landboubemarkingstruktuur.

AANBEVELING (HOE?):

i) Verhoogde bemutting van landbougrond in Substreek 6 met op â\200\230n verandering in die struktuur en produksieprosesse van landbou gerig word, ten einde maksimum uitset oor die langer termyn te bewerkstellig, met klem op:

- herwinning van geÃ©rodeerde grond in Sekhukhuneland;

- die bevordering van kamersiÃ©le boerdery teenoor onderhoudsboerdery;

- privatisering van landbougrond; en

- konsolidasie van nieâ\200\224ekonamiese boerderyeenhede.

ii) ’n Strategie am die landboubemarkingstruktuur in

Substreek 6 te verbeter, moet op die optimale

voorsiening van ondersteuningsdienste vir Substreek 6

boere gerig word, met beklemtoning van:

- verhoogde bemarkingsgeleenthede vir die klein-boer; en

- behoorlike bemarkingskanale.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

i) Hierdie aanbeveling moet by die eerste aanbeveling
ii) Die amstandighede wat in Substreek 6 ten opsigte van landboubemarking heers, moet by die eerste aanbeveling,

SAKE- EN ENTREPRENEURSKAPSONTWIKKELING

Hierdie ontwikkelingsdimensie dek â\200\230n breÃ© spektrum van ekonamiese aktiwiteite asook een van die belangrikste, indien nie die belangrikste produksiefaktor, naamlik entrepreneurskap, nie. Alhoewel laasgencemde deur baie as â\200\231â\200\230n oorerflike "deug", speel sekere faktore wel â\200\231â\200\230n belangrike rol ten opsigte van die verbetering van die kwaliteit (en in â\200\231n mate kwantiteit) van entrepreneurs. Dit mag egter slegs wees in sovÃ©rre hierdie faktore die amgewing verbeter om die bestaande spektrum van ondernemers in die ontwikkeling tot hulle volle potensiaal te ondersteun. Hierdie faktore is:

- die ommiddellike oamgewing waarin â\200\230n kind gebore is en opgroei. Dit is moeilik am die stremming van â\200\230n am kindermilieu te ontsnap, wat teweegbring dat hulle in â\200\231n bose sirkel van armoede vasgevang word. Tussenklas mobiliteit, i.e. ontsnapping vanaf â\200\230n laer na â\200\231n ondernemerskapsklas, is die uitsondering eerder as die reel. Dit is veral van toepassing op die grootste gedeelte van Streek G waar relatief swak sosioâ\200\224ekonomiese anstandighede heers; en

swak gesandheidstoestande en onvoldoende onderwys en

opleiding is ook hoogs toepasbaar op Streek G en het â\200\231n

negatiewe invloed op ondernemerskapsontwikkeling. Die totale Geintegreerde Ontwikkelingstrategie poog am â\200\231n raamwerk daar te stel vir die verbetering van die relatiewe swak sosioâ\200\224ekonamiese amstandighede wat in Streek G heers. Terwyl paragraaf 4.2 hierbo meer op die gesondheids-, onderwys- en opleidingaspekte gerig is, word in hierdie afdeling meer klem op die beperkings wat â\200\230n meer effektiewe ontginning van bestaande entrepreneurskapstalent kortwiek, geplaas.

Die volgende tipes ekonamiese aktiwiteite word hieronder aangespreek:

= mynbou;
fabriekswese;

handel en toerisme; en

- finansiÃ©le en sakedienste.

Sake- en entrepreneurskapsontwikkeling word deur al die ander ontwikkelingsdimensies beinvloed.

Die volgende hoofprobleme is gedurende vorige fases van die projek geidentifiseer:

- nie-optimale benutting van die mineralepotensiaal;
nie-optimale handelsaktiwiteite;

- nie-optimale toerismeaktiwiteite;
- nie-optimale fabrieksweseaktiwiteite;

- onderdrukking van entrepreneurskapstalent (formeel en informeel); en

- onvoldoende toegang tot finansiÃ©le bronne.

Hierdie vraagstukke beinvlioed en word beinvloed deur die volgende ander ontwikkelingsdimensies:

- ontwikkelingsbeplanning en -beleid (sien par. 4.1);
- menslike hulpbronomtwikkeling (sien par. 4.2);
- grooctmaat infrastruktiurontwikkeling (sien par. 4.3);

- ruimtelike ontwikkeling: stedelik en landelik (sien par. 4.4); en

- landbou-ontwikkeling (sien par. 4.5).

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die persepsie bestaan dat die mineralepotensiaal van die streek

onderontgin is en dat groter stimilasie van streeksontwikkeling

deur verdere mineraleontginning bereik kan word.

AANBEVELING (HOE?):

Ten einde â\200\231â\200\230n meer intensiewe ontginning van die streek se

mineralepotensiaal te verseker, is dit nodig om, onder andere,

die volgende aan te spreek:

- verdere ontginning van internasionale mineralemarkte en kosteâ\200\224effektiewe tegnologiese innovasies am addisionele mynboubedrywighede moontlik te maak;

- herevaluering van die mynbouregte toekenning;

- verhoogde kleinskaal mynbouaktiwiteite;

- die belangrikheid van natuurbewaring; en

- verhoogde investering.

UITVOERING (DEUR WIE?):
Die SSK:G moet:

i)

aan die RSA-regering oordra dat, gesien teen die huidige verbeterde internasionale beeld van Suid-Afrika, verdere ontginning van intermasionale m.nemlamï¬\202cte en tegnologlese navorsing ten einde addisionele mynbou operasies te bereik steeds hoÃ© voorrang moet geniet.

die relevante staatsdepartemente (geologiese dienste, ens.) in Gazankulu, Lebowa, Vendaendlemvanstreek Gnnetgemdermrdtenenï¬\202emllgtmgaargaardedle mineraleregtestelsel en moontlike mineralereserwes aan alle gmndelenaars in Streek G effektief oor te dra. Die huidige "Konsep Mineralewet wat die Minerale Regte en Regulasies Wet (Wet no. 20 van 1967)" hersien en wat na alle waarskynlikheid in 1992 in werking sal tree,

moet in ag geneem word.
die volgende liggame nader met die doel am â\200\230n fonds (binne die Streek G Ontwikkelingstrustfonds - sien Aanbeveling 6 iii) hieronder) te stig ten einde finansiÃ©le hulp aan kleinskaal mynbouaktiwiteite in die streek te voorsien:
- Kleinsakeontwikkel ingskorporasie;

Venda Ontwikkelingskorporasie;

Lebowa Ontwikkelingskorporasie;

Gazankulu Ontwikkel ingskorporasie;

OBSA; en

- ander liggame wat geidentifiseer kan word.

die verskillende departemente van natuur- en agewings-bewaring versoek am mn\etmyrgxoepeenarï¬\201erwatm

mynbouaktiwiteite in Streek G betrokke is, saam te werk ten einde te verseker dat ekologies verantwoordelike

praktyke nagekom word;

aan die werkgroep wat tans die konsep van â\200\230n Sentrale Bemarkingsorganisasie ondersoek ten einde investering na Streek G te trek, oordra dat die minerale potensiaal vanStreekGhoÃ©voomngmetgeniet.

AANBEVELING (HOE?):
i) Sakebelange in die streek moet in een kodrdinerende liggaam gekonsolideer word, met â\200\230n uniforme beleid ten

einde â\200\231â\200\230n gemeenskaplike speelgrond en reÃ©ls te verseker;

i1} die sakeangewing moet gerasionaliseer en gedereguleer word, met die klem op:
- realisering van die potensiaal van inwaartse industrialisasie (verhoogde handelsaktiwiteite deur verhoogde bevolkingskonsentrasies);

o toepaslike deregulasie;
- kKleinsakeontwikkeling;

- "afbreek" van inligting aangaande finansiÃ©le dienste;

- markuitbreiding na Botswana, Zimbabwe en Mosambiek;

- grondeienaarskapstelsels in die algemeen;

- ondersteuning van plaaslike sakelui in die voorsiening van uitgebreide dienste aan die primÃ©re sektor, veral die mynbousektor;

- verbeterde bemarkingstrukture;

o verhoogde produktiwiteit deur toepaslike onderwys en opleiding; en

- verhoogde streeksondersteuningsdienste soos opberging en verspreiding.

UITVOERING (DEUR WIE?):

SSK:G moet alle bestaande handels- en nywerheidliggame wat in die streek aktief is (soos NAFOOC, LEBOOC, VENCOCI, GAZCOC, SACOB en die AHI) nader, ten einde â\200\230n enkele verteermoordigende handels- en industriÃ©le liggaam vir Streek G daar te stel. Te wyte aan die huidige gebrek aan sodanige verteermoordigende liggaam, word na hierdie liggaam in die res van die verslag as "REGOM"

verwys. Die ondersteuning en samewerking van hierdie liggaam word in die volgende verlang:

i) â\200\230n behoorlike ondersoek na die maniere am die proses van inwaartse industrialisasie te stimileer (met inagneming van Aanbeveling 1, par. 4.4), en met die kKlem op:

- toepaslike deregulasie (sien ook Aanbeveling 9, par. 4.1);

- kleinsakeontwikkeling;

- implementering van die skrapping van rasgebaseerde diskriminerende wette, soos die "oopmaak" van sakegebiede vir alle bevolkingsgroepe;

- verhoogde produktiwiteit deur toepaslike onderwys en opleiding (sien Aanbeveling 1, par. 4.2); en

- verbeterde ondersteuningsdienste soos opberging, verspreiding en inligting aangaande finansiÃ©le dienste.

ii) markuitbreiding na Botswana, Zimbabwe en Mosambiek (sien par. 4.1);

iii) bevordering van â\200\231â\200\230n meer vrye markgedrienteerde grondeienaarskapstelsel (sien ook par. 4.1 en par. 4.4);

iv) bevordering en realisering van die potensiaal wat geskep word deur die vooruitsigte van uitgebreide sakedienste aan die mynbouindustrie; en

V) die aktiwiteite van die werkgroep wat die konsep van â\200\231â\200\230n Sentrale Bemarkingsorganisasie am nuwe investeerders na Streek G te trek, moetvankennlsgeneemwordendlt moet in samehang met handelsgeleenthede in die gebied gesien word.

AANBEVELING 3

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die toerismepotensiaal van Streek G, veral die potensiaal ten opsigte van eko-toerisme (toe.rlsne gekoppel aan die wildlewe en natuur), is lankal besef en pogings moet aangewend word am hierdie potens1aal ten volle te berut. Die gefragmenteerde aard van die streek in terme van die verskeidenheid owerhede wat effektief jurisdiksie oor die toerismefunksie het, dien nie die belange van toerisme-ontwikkeling nie en baie meer energie word verlang in â\200\230n samehargende benadering wat tot dusvÃ©r nog nie bereik is nie. Toerisme is â\200\231n poters1eel effektiewe werkskepper in die streek, maar wat belangrik is; maak die streek aan buitestaanders bekerï¬\201 met gepaardgaande positiewe gevolge.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\230n Toerismestrategie vir Streek G moet twee hoofdimensies aanspreek:

- bemarking van bestaande fasiliteite en besienswaardighede;
en

- ontwikkeling en promosie van mwe ontwikkelings.

Die volgende moet beklemtoon word by die opstel van â\200\230n Toerisme-strategie vir Streek G:

i) rasionalisasie van bestuur in â\200\230n enkele streeksliggaam;

ii) bemarking van die totale streek binne die streek, Suid-Afrika en internasionaal;

iii) verdere ontwikkeling en bemutting van bromne en fasiliteite wat die volgende doelwitte moet nastreef:

- maak die streek meer aantreklik deur gebiede vir die publiek toeganklik te maak;

- stel muwe besienswaardighede oop wat bestaande bedrywe direk sal bevoordeel, deurdat besoekers dledtmvanhullebesoekeaandlegebledsal verleng;

- brei die aantal beddens en toerisme-infrastruktuur van die streek uit; en

- sien toe dat onderbermutte bronne meer effektief berut word am sodoende die totale ekonamiese waarde van die streek beter te bemut.

Dit impliseer:
- verbetering van sekere sekondÃ©re paaie;

- die behoorlike beplanning, ontwikkeling en berutting van bromne soos natuurgebiede, berge, woude, riviere en damme vir toerisme en

ontspanningsdoeleindes; en

- privatisering van hulpbronbestuur ten einde toepaslike en voldoende finansiÃ©le investering te verseker. Indien volle privatisering van natuurlike toerismebronne, tans onder die beheer van die staat/prov:i.nsiale/plaasljke owerhede, onaanvaarbaar vir sodanige eienaars is, word â\200\231â\200\230n sterk aanbeveling ten gunste van â\200\230n vennootskap-like onderneming gemaak, wat hulle in staat sal stel am dit behoorlik te omtwikkel en ontgin vir toerismedoeleindes. Die huidige situasie waarby bronne soos damme, woude, natuurreservate, ens. onderberit word en in samnige gevalle totaal ontoereikbaar vir die algemene publiek is, is onaanvaarbaar as die volle toerismepotensiaal van die streek gerealiseer en optimaal ontwikkel moet word;

iv) die belangrikheid van natuurbewaring.

In die opstel van â\200\230n toerismestrategie vir Streek G moet die verslag getiteld "A Strategic Framework for Tourism Development in South and Southern Africa" in ag geneem word. (Hierdie verslag is gesamentlik deur SATOER en OBSA in Junie 1991 vrygestel.)

UITVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet SATOER en/of ander instellings vir fonrdse nader ten einde 6f â\200\231â\200\230n permanente uitvoerende liggaam vir NOORDRATOER (â\200\230n enkele Streek G toerismeliggaam) te stig O6f oam die bestaande streekskantoor van SATOER by NOORDRATOER te inkorporeer.

NOORDTRATOER moet kennis van die volgende, wat verband met toerismebemarking hou, neem:

- bemarking moet primÃ©r deur die privaatsektor, wat in die frontlinie van toerisme (i.e. hotelle, oorde, safarikampe, ens.) staan, gedoen word;

kodrdinering van hulle pogings moet deur NOORDRATOER gefasiliteer word;

â\200\230n finansiÃ©le aansporingstelsel moet deur die fonrdse van NOORDRATOER (sien ook Aanbeveling 6 iii), hieronder) daargestel word, ten einde die bemarkingpogings van die privaatsektor te stimileer en sodanige pogings meer effektief te maak; en

die bemarkingspogings van NOORDRATOER moet op die voorsiening van gedrukte promosiemateriaal oor Streek G gerig wees, ten einde die meer direkte kammersieel gedrienteerde pogings van die privaatsektor aan te vul;

die SSK:G moet toesien dat NOORDRATOER Aanbeveling 1 iii), hierbo in ag neem en moet NOORDRATOER versoek cm oP â\200\230n gereelde basis nou met die verskillende agente, betrokke by natuurbewaring in die streek, te skakel.

STTUASTEANALISE (WAT?):

Potensiaal bestaan ten opsigte van die verdere ontginning van die fabriekswesepotensiaal van die streek. In die verlede is streeksontwikkeling verkeerdelik gelyk aan industriÃ©le ontwikkeling gestel. AansporingsmaatreÃ©ls en ander kunsmatige

middele is teen groot koste aangewend am die gedesentraliseerde nywerhede van die grond te bring. Die gevolg was â\200\230n skewe vestiging van nywerhede. Die beginsel wat ten opsigte van sogenaamde ’"footbase" nywerhede toegepas moet word en soos in die geury519de streeksnywe.rheldsa’xwuckelugsprognm weerspieÃ©l word, is eerder dat industriÃ©le ontwikkeling sy eie vlak op die basxs van reÃ©le vergelykende en mededingende voordele en binne die konteks van â\200\230n multi-sektorale "mengsel" moet vind.

AANBEVELING (HOE?):

Nywerheidsaktiwiteite in Streek G moet in samehang met sy vergelykende voordele aangemoedig word en met klem op:

- verdere veredeling van minerale;

- uitbreiding van agro-nywerhede soos Vvleisverwerking, houtverwante nywerhede, wildboerderybedryf, ens.;

= "afbrekingâ\200\235 van inligting aangaande finansiÃ©le en ander onderste.mirgsdlerste wat aan nyweraars in die streek beskikbaar is;

- â\200\230n meer dinamiese gekodrdineerde en gesamentlike bemarking van die streek en rasionalisering van pogings om meer nyweraars te trek. In hierdie verband het die Sentrale Bemarkingskonsep (wat tans ondersoek word) meriete en moet die tekortkaminge van die nuwe RIDP dringend aangespreek word;

- markuitbreiding na Botswana, Zimbabwe en Mosambiek (sien ook par. 4.1);

- toepaslike onderwys en opleiding (sien ook Aanbeveling 1, par. 4.2);

- verhoogde finansiÃ©le ondersteuningsdienste;

- toepaslike grondeienaarskapsvoorsiening aan nyweraars (sien ook par. 4.1 en par. 4.4); en

= toepaslike deregulasie en die verwydering van burokratiese sloering wat vrye ondernemingsgees kortwiek (sien ook par. 4.1);

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet die voorstelle wat in hierdie aanbeveling vervat is, aan RBGOOM (sien Aanbeveling 2, hierbo) en ook aan ander relevante belangegroepe wat nie met REGOOM geassosieer is nie, oordra.

AANBEVELING 5

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die heersende kultuur ten opsigte van entrepreneurskaps- crrtwuckelmgmdlestreeklsvervanbanoedlgexï¬\202 In

werklikheid kortwiek dit entrepreneurskapsontwikkeling, veral ten opsigte van Swartes in die streek.

AANBEVELING (HOE?):
â\200\230n Strategie am ondernemerskapstalent te ontwikkel en verbeter en

an toenemende prestasie aan te moedig, moet ten minste die volgende vervat:

- sosioâ\200\224ekonamiese opheffing, beginnende met voldoende voorsiening in basiese behoeftes;

- toepaslike onderwys en opleiding;

- deregulasie;

- privatisering;

- verdere stimulasie en pramosie van kleinsakeontwikkeling;

- belastinghervorming;

- bevordering van vrye markbeginsels;

- â\200\231n vrye markgedrienteerde grondeienaarskapstelsel; en

- die finansiÃ©le steun aan voornemende entrepreneurs met

spesifieke verwysing, alhoewel nie eksklusief nie, na klein entrepreneurs.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die aspekte van hierdie aanbeveling wat nie in Aanbeveling 2

en/of Aanbeveling 4, hierbo aangeraak word nie, moet as volg deur

die SSK:G aangespreek word:

i) REGOM moet â\200\231â\200\230n ondersoek na die moontlike verdere privatisering van staats- en semi-staats, handels- en industriÃ©le aktiwiteite in Streek G ondenreen en

ii) REGOOM moet â\200\231â\200\230n ondersoek na moontlike veranderinge in die huidige belastingstelsel wat verdere ontginning van

die handels- en nywerheidspotensiaal van die streek belemmer, onderneem.

AANBEVELING 6

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die toegang tot finansiÃ©le bronne, deur â\200\230n groot kampaonent van die bevolking, vir produktiewe en ander doeleindes, is â\200\231â\200\230n groot vraagstuk. Ekonamiese magskepping vir die totale bevolking sal nie moontlik wees alvorens almal gelyke toegang tot produktiewe bronne en op gelyke terme het nie.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\231â\200\230n Strategie am die probleem ten opsigte van die vereistes vir makliker toegang tot finansiÃ©le bromme aan te spreek, moet toesien dat alle voornemende leners â\200\231â\200\230n gelyke kans ter verkryging van fondse by finansiÃ©le instellings het. Die volgende moet beklemtoon word:

- alle relevante kriteria moet op daardie voornemende leners wat nie grond besit nie van toepassing gemaak word, totdat â\200\230n behoorlike vrye mark grondeienaarskapstelsel in swang in die streek is. In diÃ© verband bestaan die moontlikheid dat PIOâ\200\231s ("permission to occupy") as voldoende sekuriteit vir lenings ondersoek moet word;

- realisering van die werklike waarde van vaste bates ten einde as sekuriteit by die verkryging van lenings te dien (deur middel van toepaslike onderwys en inligting). (Sien par. 4.1, par. 4.4 en par. 4.2.);

- bemarking van beskikbare finansiÃ©le dienste aan alle sektore van die bevolking en die voorsiening van inligting amtrent toegang tot finansiering en die totstandbring van â\200\230n Streeksontwikkel ingstrustfonds.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

i) Die SSK:G moet die totstandbring van â\200\230n werkgroep, wat

die moontlikheid moet ondersoek dat PIOâ\200\231s as sekuriteit vir lenings kan dien inisieer. Hierdie werkgroep moet

- die RSA, Venda, Lebowa en Gazankulu regerings;
- tradisionele leiers; en

- die regsprofessie.

REGOM (sien Aanbeveling 2, hierbo) moet versoek word an die totstandbring van flnarmele inligtingsentra te inisieer ten einde beskikbare finansiÃ©le dienste te bemark en inligting amtrent toegang tot finansiering te voorsien.

REGOOM moet versoek word am met die totstandbring van â\200\231nStreekGorrthkkellrgstantfaï¬\202sbehulpsaamtem

AANBEVELING 1

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoof mynbouverwante probleme is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer:

privaateienaarskap van mineraleregte het verocorsaak dat verskeie dele grond ontoeganklik vir die ontginning van minerale in sekere gebiede was; en

onderberutting van minerale bronne van die substreek.

AANBEVELING (HOE?):

i)

ii)

Die bestaande mineraleregtestelsel moet geherevalueer word ten einde te bepaal of dit meer vaartbelyn gemaak kan word om addisionele ontginning van minerale te verseker.

Die verskillende myrmaatskappye moet oorweeg am hulle belange te amalgameer in een verteermoordigende liggaam in die substreek, byvoorbeeld die Northam/Thabazimbi Kamer van Myrwese. Deur middel van hierdie forum kan hulle ook â\200\231â\200\230n positiewe rol in die gemeenskaps-ontwikkeling van die streek speel.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

i)

ii)

Sien eerste aanbeveling, hierbo.

Die SSK:G moet die verskillende myrmaatskappye wat aktief in die substreek is, nader met die oog am hulle sienings aangaande die totstandbring van â\200\230n Substreek 1 Kamer van Myrwese te toets.

AANBEVELING 2

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleem is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer:

beperkte sekondÃ©re en tersiÃ©re sektor ontginning van die voordele voortspruitend uit mineraalontginning.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\230n Strategie gerig op verhoogde fabrieks- en kommersiÃ©le aktiwiteite ten opsigte van verdere mineraalveredeling en die voorsiening van dienste aan die mynbousektor aan Substreek 1, behoort die volgende aan te spreek:

= verhoogde samewerking tussen die mynbou-, handels- en fabriekswesesektore;

= stimilasie van mynbougedrienteerde, kammersiÃ©le en fabrieksweseaktiwiteite; en

- verhoogde mynbougedrienteerde dienste.
UITVOERING (DEUR WIE?):
Sien Aanbeveling 4, hierbo. RBEGOM en ander belangegroepe wat

nie by REr;CCMbetrokkelsme,moetbostaardeaanbevelnmgmag
neem, veral in die 1lig van die verwagte uitbreiding in die

Normam/’mabaznnbl mynbouaktiwiteite gedurende die volgende 5

jaar

AANBEVELING 1

SITUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleem is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer, naamlik die afgeleÃ©nheid van die noordelike gedeelte van die substreek ten opsigte van die belangrikste markte.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\230n Strategie gerig op die bekamping van hindernisse ten opsigte van verafgeleÃ© markte moet op die uitbreiding van plaaslike markkapasiteit gerig wees. Die volgende moet aangespreek word:

- uitgebreide vrye handel met Zimbabwe en Botswana;

- verbeterde pad- en spoornetwerk;

- verbeterde bergings- en verspreidingsfasiliteite; en

- toenemende verwerking van grondstowwe.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Sien Aanbeveling 2 hierbo en Aanbeveling 1, par. 4.3.

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme van â\200\230n kommersiÃ©le aard is gedurende vorige fases van die projek geidentifiseer:

- tradisionele handelsregtestelsel in sekere gebiede; en

onderbermtting van die fabriekswese- en handelspotensiaal van die substreek.

AANBEVELING (HOE?) :

i) â\200\230n Strategie am vrye markgedrienteerde handelspraktyke aan te moedig, moet die volgende aanspreek:

- â\200\230n houdingsverandering via toepaslike onderwys en opleiding;

blootstelling aan die voordele van â\200\231â\200\230n privaatondernemingstelsel ;

derequlasie, gerig op die verwydering van

beperkinge in die weg van verkryging van handelsregte; ,

steun vir informele sektoraktiwiteite; en
- skepping van â\200\230n hiÃ©rargie van sakenodusse.

â\200\230’n Toepaslike substreek handels en fabriekswese-strategieÃ©, moet die volgende beklemtoon:

- bevordering van die streeksrol van Pietersburg/Seshego ten opsigte van veral handel en nywerheid;
toepaslike deregulasie; en

- verhoogde ondersteuningsdienste.

UITVOERING (DEUR WIE?):
i) Sien Aanbeveling hierbo.
ii) Die SSK:G moet toesien dat REGOOM en ander

belangegroepe (sien Aanbeveling 2, hierbo) die inhoud van hierdie aanbeveling in ag neem.

AANBEVELING 2

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die potensiaal bestaan vir die verdere ontwikkeling van toerisme in die substreek.

AANBEVELING (HOE?):

’â\200\230n Toerismestrategie vir Substreek 3 moet deel van â\200\231n Streek G toerismestrategie vorm, met beklemtoning van:

- aktiewe bemarking;

- verbetering van bestaande fasiliteite en besienswaardighede, byvoorbeeld die Wolkberg/Strydpoortgebied; en

- verbetering van sekondÃ©re paaie wat van belang vir die
UTTVOERING (DEUR WIE?):

Sien Aanbeveling hierbo.

AANBEVELING 3

STTUASTEANALISE (WAT?):

Beperkte beskikbaarheid van finansiÃ©le dienste aan Swartes in die substreek.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\230n Strategie am die probleem ten opsigte van die vereistes vir makliker toetrede tot finansiÃ©le bronne aan te spreek, moet toesien dat alle voornemende 1leners â\200\230n gelyke kans in die verkryging van fordse by finansiÃ©le instellings het, met die klem op: ’

- die realisering van die ekoncamiese waarde van vaste bates,

- bemarking van beskikbare finansiÃ©le dienste aan alle sektore van die bevolking.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Sien Aanbeveling hierbo.

pR"

SUBSTREEK 4

AANBEVELING 1

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofprobleme van â\200\230n handelsaard is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer:

- groot verbruikers in die substreek ondersteun nie plaaslike markte nie; en

- gevolglike lekkasie van koopkrag uit die substreek.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\231â\200\230n Strategie am die probleem van groot verbruikers wat nie plaaslike markte ondersteun nie, asock die probleem van lekkasie van koopkrag, aan te spreek, moet die volgende beklemtoon:

- effektiewe bemarking van die plaaslike aanbod van goedere en dienste;

- verbeterde kwaliteit van die plaaslike aanbod; en

- bemarking van die voordele voortspruitend uit plaaslike ondersteuning vir beide die verbruiker as die verskaffer.

UITVOERING (DEUR WIE?):

SSK:G moet die nodige kontak met REGOOM en ander belangegroepe inisieer (sien Aanbeveling 2 hierbo).

AANBEVELING 2

SITUASTEANALISE (WAT?):

Die volgende toerismeverwante probleme is geidentifiseer:

= beperkte privaat- en openbaresektor samewerking veral ten opsigte van natuurbewaring en toerisme; en

- gevolglike onderberutting van die toerismepotensiaal.

Hierdie vraagstukke beinvloed en word beinvloced deur die volgende ontwikkelingsdimensies:

- ontwikkelingsbeplanning en -beleid (sien par. 4.3.1); en
- ruimtelike ontwikkeling: stedelik en landelik (sien par. .
34
AANBEVELING (HOE?):
i) â\200\230n Strategie am private en openbare sekto
ten opsigte van natuurbewaring en toerismeaktiwiteite

in die substreek, te verbeter, moet die volgende
beklemtoon:

- gesamentlike private en openbare sektoronder-
nemings;

- verbeterde samewerking; en
- privatisering van funksies sovÃ©r moontlik.

ii) â\200\230n Toerismestrategie vir Substreek 4 moet deel van â\200\231n
Streek G toerismestrategie vorm, met beklemtoning van:

- aktiewe bemarking;

- ontwikkeling van Sashi/Limpopo (geidentifiseer as
â\200\230n nasionale wildreservaat);

- ontwikkeling van die hotel-/toerismefasiliteite
langs die pad tussen die Kruger Nasionale Park en
Louis Trichardt; en

- verbeterde sekondÃ©re paaie van belang vir die
toerismebedryf.
UITVOERING (DEUR WIE?):

Sien Aanbeveling hierbo.

AANBEVELING 3

STTUASIEANALISE (WAT?):

Onderberutting van die potensiaal van toepaslike nywerheids-

AANBEVELING (HOE?):

’n Substreek 4 Nywerheidsontwikkelingstrategie moet die volgende
beklemtoon:

- uitbreiding van agro-nywerhede soos vleisverwerking,
houtverwante nywerhede, ens.;

markuitbreiding na Zimbabwe en Mosambiek;

verhoogdÃ© finansiÃ©le ondersteuningsdienste; en

toepaslike deregulasie ten einde makliker toegang tot die formele sektor te bewerkstellig.

UITVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet die wvoorstelle in hierdie aanbeveling vervat is aan REGOOM en ander belangegroepe oordra (sien Aanbeveling hierbo).

AANBEVELING 1

STTUASTEANALISE (WAT?):

Die volgende belangrike handelsverwante vraagstukke is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer:

beperkte sektorale interaksie; en

onderberutting van potensiÃ©le voordele, voortspmlterï¬\202 uit mynbouaktiwiteite.

AANBEVELING (HOE?):

i)

ii)

â\200\231â\200\230n Strategie gerig op verbeterde sektorale interaksie in Substreek 5, sal die volgende behels:

ontginning van die landbou- en informele sektore ten opsigte van toerismeontwikkeling;

bemarking van die geleenthede geskep deur die landbousektor vir verhoogde kleinsake-ontwikkeling; en

skepping van â\200\230n intersektorale 1liggaam am intersektorale aktiwiteite te kodrdineer en te stimileer.

â\200\230n Strategie gerig op verhoogde sekondÃ©re bermutting van die voordele voortspruitend uit mynbouaktiwiteite in Substreek 5, moet die volgende aanspreek:

verhoogde samewerking tussen die mynbou-, handels- en fabriekswesesektore;

stimulasie van mynbougedrienteerde handels- en

nywerheidsaktiwiteite; en

ontginning van unieke mynboubedrywighede deur die toerismenywerheid.

UITVOERING (DEUR WIE?):

i)

ii)

SSK:G moet toesien dat REGwenanderbelangegnJepe (sien Aanbeveling 2 hierbo) die voorstelle vervat in

hierdie aanbeveling, in ag moet neem.

Sien Aanbeveling 4 hierbo.

]

AANBEVELING 2

STTUASIEANALISE (WAT?):

Die volgende hoofvraagstuk is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer, naamlik die onderberutting van die toerismepotensiaal van die substreek.

AANBEVELING (HOE?):

Die volgende moet in die opstel van â\200\231â\200\230n toerismestrategie vir Substreek 5 beklemtoon word:

ontginning van die Drakensberg bergreeks;

verdere ontginning van die Modjadjegebied;

verbeterde private en openbare sektorsamewerking;

bemarking van die substreek se toerismeaantreklikhede en -fasiliteite; en

ontginning van die watersportpotensiaal van damme in die substreek.

UTTVOERING (DEUR WIE?):

Die SSK:G moet toesien dat NOORDRATOER (sien Aanbeveling 3 hierbo) hierdie aanbeveling in ag moet neem.

AANBEVELING 1

SITUASIEANALISE (WAT?):

Hierdie vraagstuk is gedurende die vorige fases van die projek geidentifiseer, naamlik die lekkasie van koopkrag na Groblersdal, Lydenburg, Graskop, Sabie, Nelspruit en Burgersfort.

AANBEVELING (HOE?):

â\200\231â\200\230’n Strategie om die lekkasie van koopkrag teen te werk, moet die volgende beklemtoon:

- effektiewe bemarking van die plaaslike aanbod van goedere en dienste;

- verhoogde kwantiteit en kwaliteit van plaaslike aanbod; en

- bemarking van die voordele voortspruitend uit plaaslike ondersteuning vir beide verbruikers en verskaffers.

UITVOERING (DEUR WIE?):
Die SSK:G moet toesien dat die inhoud van hierdie aanbeveling in

ag geneem moet word deur REGOOM en ander belangegroepe (sien Aanbeveling hierbo) .